

ДОСЛІДЖЕННЯ

міжнародного досвіду впровадження методик аналізу політики,
консультацій із стейкхолдерами та підготовки обґрунтованих рекомендацій
щодо формування політики

(в рамках виконання заходу 2.2.4.1.6 Державної антикорупційної програми
на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України
від 04 березня 2023 року № 220)

ЗМІСТ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	4
ВСТУП.....	5
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	9
1.1. Європейський Союз.....	9
Оцінка політики ex-ante.....	10
Оцінка ex-post.....	14
Підсумки.....	19
1.2. Франція.....	20
Національні лідери з оцінки політики.....	21
Оцінка політики ex-ante.....	22
Оцінка ex-post та моніторинг.....	30
Підсумки.....	33
1.3. Естонія.....	35
Національні лідери з оцінки політики.....	36
Оцінка політики ex-ante.....	37
Оцінка ex-post та моніторинг.....	43
Підсумки.....	46
1.4. Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.....	48
Національні лідери з оцінки політики.....	51
Оцінка політики ex-ante.....	53
Оцінка ex-post та моніторинг.....	64
Підсумки.....	68
1.5. Нова Зеландія.....	70
Національні лідери з оцінки політики.....	71
Оцінка політики ex-ante.....	73
Оцінка ex-post та моніторинг.....	85
Підсумки.....	88
РОЗДІЛ 2. УЗАГАЛЬНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ.....	90
2.1. Основні тенденції у оцінці політики ex-ante.....	90
2.2. Вимоги до звіту з оцінки ex-ante.....	93
2.3. Вимоги до звіту з оцінки ex-post.....	97
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	103

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	106
ДОДАТКИ.....	114
Додаток 1.....	115
Додаток 2.....	116
Додаток 3.....	130

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ¹

Оцінка державної політики	структурована та науково обґрунтована оцінка розробки, впровадження або результатів запланованого, поточного або завершального державного втручання. Вона оцінює актуальність, узгодженість, ефективність, результативність, вплив та/або сталість політики, виходячи з її цілей.
Оцінка ex-ante	Оцінювання, яке проводиться до впровадження втручання
Оцінка ex-post	Оцінка втручання після його завершення. Її мета полягає у визначенні факторів успіху чи невдачі, оцінці стійкості отриманих результатів і загального впливу втручання. Вона також спрямована на отримання уроків для покращення майбутніх політик та програм.
Державне втручання	низка засобів, за допомогою яких уряди структурують свої зусилля з метою досягнення бажаних цілей. Це можуть бути політики, програми, стратегії, проекти або плани.
Лідери оцінювання	актори або установи в межах уряду, які мають міжвідомчий мандат, пов'язаний з проведенням оцінки політики. У різних країнах їхні конкретні обов'язки можуть відрізнятися, але часто включають координацію проведення міжсекторальних оцінок політики та обмін передовим досвідом з метою підвищення якості оцінок і їхнього використання (наприклад, розробка стандартів для проведення оцінки).
Положення про проведення оцінки	положення, виражене в нормативно-правовому акті, що вимагає проведення оцінки цього акта. Вони важливі для забезпечення того, щоб акт підлягав певному аналізу, щоб гарантувати, що він залишатиметься ефективним і доречним з часом.
Методики з проведення оцінки	документи, які містять вказівки щодо того, як, чому і коли проводити оцінку політики, наприклад, які методи використовувати, з якими представниками зацікавлених сторін консультуватися, як керувати процесом або як використовувати результати проведення оцінки.

¹ [Глосарій основних термінів з оцінки та управління орієнтованого на результати для сталого розвитку](#)

Термінологічний апарат ОЕСР має певні особливості, на які варто звернути увагу. Так, замість терміну “аналіз політики” використовується термін “оцінка політики”. У науковому середовищі не існує єдиної думки, щодо співвідношення цих термінів, вони часто використовуються як синоніми. Вартий уваги той факт, що аналіз політики тісно пов'язаний з концепцією “Evidens based/informed policy making”, відповідно до якої здійсненню державного втручання передуює дослідження, метою якого є знайти докази того, що запропоноване втручання буде мати належні результати. Такими доказами є наукові дослідження та консультації зі стейкхолдерами. Тому в рамках цього дослідження вивчається зокрема і досвід консультацій зі стейкхолдерами.

ВСТУП

У сучасних умовах забезпечення ефективного державного управління та підвищення прозорості прийняття рішень стають ключовими завданнями для органів державної влади в Україні. Одним із важливих інструментів досягнення цих цілей є впровадження у сферу державного управління процедур аналізу політики, які дозволяють обґрунтовано оцінювати потенційні наслідки рішень, підвищувати ефективність державних програм та зменшувати ризики корупції.

З огляду на це, у рамках реалізації Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220 (далі – Державна антикорупційна програма), здійснюються заходи, спрямовані на підвищення ефективності формування та реалізації державної політики, забезпечення прозорості та обґрунтованості прийняття управлінських рішень, а також зниження рівня корупційних ризиків у діяльності органів державної влади.

Одним із заходів (2.2.4.1.6.) з виконання Державної антикорупційної програми передбачено підготовку нових та щорічний перегляд наявних методик проведення аналізу політики, консультацій із стейкхолдерами та підготовки обґрунтованих рекомендацій щодо формування політики. Виконавцями зазначеного заходу визначено Національне агентство України з питань державної служби (далі - НАДС), Міністерство юстиції України та Державну регуляторну службу України.

В рамках реалізації вказаного заходу НАДС спільно з Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (далі - Центр) проведено дане дослідження, яке охоплює аналіз міжнародного досвіду оцінки державної політики. Вивчений досвід має допомогти сформуванню орієнтирів для подальшої роботи над оновленням Методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного

акта, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підпунктом 2.2.4.1.6. Плану заходів з виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220, передбачено підготовку нових та щорічний перегляд наявних методик проведення аналізу політики, консультацій із стейкхолдерами та підготовки обґрунтованих рекомендацій щодо формування політики.

Метою дослідження є узагальнення та аналіз міжнародного досвіду оцінки державної політики. Такий підхід сприятиме створенню аналітичного та інформаційного підґрунтя для підготовки нових та щорічний перегляд наявних методик проведення аналізу політики, консультацій із стейкхолдерами та підготовки обґрунтованих рекомендацій щодо формування політики в Україні.

Відповідно до мети сформульовано **завдання**:

- описати та порівняти системи забезпечення якості оцінок політики в досліджених країнах;
- визначити особливості методології проведення оцінок ex-ante та ex-post у Європейському Союзі, Великій Британії, Франції, Естонії та Новій Зеландії з точки зору можливості їх застосування в Україні;
- визначити основні вимоги до звітів з оцінки ex-ante та ex-post в досліджених країнах.

Для досягнення поставлених завдань було здійснено вивчення та узагальнення досвіду Європейського Союзу (як наднаціонального суб'єкта, відповідального за проведення оцінювання політики), Франції, Естонії, Великої Британії та Нової Зеландії. Обрані країни характеризуються вищим за середній рівнем розвитку системи оцінювання політики, що підтверджується показниками індексу iREG, застосованого Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Це свідчить про ефективність використовуваних ними методичних підходів. Крім того,

зазначені держави репрезентують різні моделі організації процесу оцінювання, що підвищує аналітичну цінність їх досвіду для розроблення можливих варіантів розвитку системи оцінки політики в Україні

Дослідження здійснювалося шляхом аналізу та узагальнення інформації, отриманої з відкритих джерел у мережі Інтернет, зокрема з офіційних веб-сайтів установ, відповідальних за проведення оцінювання державної політики. Під час аналізу враховувалися національні, правові та адміністративні особливості кожної країни з точки зору можливості застосування її досвіду в Україні.

Для забезпечення можливості порівняння підходів до оцінки політики та її методологічного супроводу в різних країнах у цьому дослідженні використано термінологію Організації економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР), зокрема, у Рекомендаціях Ради ОЕСР щодо оцінки публічної політики², в Інструментарії з їх впровадження³ та у другому виданні Глосарію основних термінів з оцінки та управління орієнтованого на результати для сталого розвитку⁴.

Вказана робота передбачала дослідження першоджерел мовою оригіналу: інформації розміщеної на офіційних веб-сайтах органів, відповідальних за забезпечення якості проведення оцінки політики (лідерів з оцінки політики), нормативно-правових актів, методик з проведення оцінки.

Ключовою метою аналізу було з'ясувати, яким чином положення методик реалізуються на практиці. З цією метою проаналізовано по три довільно обрані звіти з оцінки політики **ex-ante** та **ex-post** у кожній із досліджених країн.

Усього проаналізовано 70 актуальних іноземних першоджерел, у тому числі близько 20 аналітичних документів мовою оригіналу.

² [Рекомендації Ради ОЕСР щодо оцінки публічної політики](#)

³ [Інструментарій впровадження Рекомендації ОЕСР щодо оцінки державної політики](#)

⁴ [Глосарій основних термінів з оцінки та управління орієнтованого на результати для сталого розвитку](#)

РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ОЦІНКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Європейський Союз

Європейська Комісія – це інституція Європейського Союзу, наділена найбільшими виконавчими повноваженнями.⁵ Це незалежний орган, що представляє спільні інтереси всіх держав-членів Європейського Союзу. Її діяльність спрямована на:

- підготовку пропозицій щодо нових нормативно-правових актів та політик;
- здійснення контролю за виконанням нормативно-правових актів;
- забезпечення управління бюджетом Європейського Союзу.

Європейська Комісія проводить аналіз політики та залучає до цього процесу стейкхолдерів. Так, в межах програми “Better regulation” розроблено два ключових документи, які були детально проаналізовані в рамках цього дослідження: “Better regulation guidelines”⁶ та “Better regulation toolbox”⁷.

Better regulation guidelines (Посібник з кращого регулювання) – це документ, що містить настанови щодо впровадження «кращого регулювання» в повсякденну практику посадових осіб Європейської Комісії.

Better regulation toolbox (Інструментарій з кращого регулювання) – це доповнення до посібника, в якому більш детально описано методи проведення аналізу політики та консультацій зі стейкхолдерами, наводяться приклади та практичні кейси. Зазначений документ поділений

⁵ [Офіційний сайт Європейської Комісії](#)

⁶ [Посібник з кращого регулювання](#)

⁷ [Інструментарій з кращого регулювання](#)

на частини таким чином, щоб їх можна було розглядати окремо одна від одної.

Попри те, що зазначені настанови розраховані на внутрішнє користування посадовими особами Європейської Комісії, вони є орієнтиром для підготовки національних методик в інших країнах (наприклад, естонська методика оцінки впливу). Це підвищує практичну значимість вказаних документів в контексті цього дослідження.

Оцінка політики ex-ante

Оцінка впливу у “Better regulation toolbox” визначається, як процес, що включає в себе **структурований аналіз проблем політики та відповідні політичні заходи**.

Оцінка впливу обов'язково вимагається в таких випадках:

1. Політична пропозиція може призвести до **значних** економічних, екологічних та соціальних наслідків або тягне за собою значні витрати. Оцінка того, що вважається «значним», залежить від експертного судження і має враховувати результати відповідних оцінок.

2. Комісія має вибір між альтернативними варіантами політики («простір для маневру»).

Ключовими акторами у проведенні оцінки впливу є міжвідомчі групи, що створюються одразу після затвердження ініціативи. Вони керують процесом оцінки впливу. Такі групи очолює Генеральний Секретаріат у випадку всіх політично чутливих та/або важливих ініціатив, зазначених у робочій програмі Комісії. Щодо всіх інших ініціатив, групу очолює відповідний генеральний директор або служба.

За результатами роботи груп складається **звіт з оцінки впливу (impact assessment report)**. Зазначений звіт доповнюється резюме – комунікаційним інструментом для швидкого та зручного представлення

звіту з оцінки впливу. Обсяг резюме не повинен перевищувати 4-5 стандартних сторінок. Резюме, як і звіт з оцінки впливу, складається простою мовою, розрахованою на читачів, які не є експертами у сфері політики.

Орієнтовний обсяг основної частини звіту (тобто без додатків) повинен становити **40 сторінок**.

Звіт з оцінки впливу повинен відповідати стандартній структурі:

Секція 1. Вступ. У зазначеному розділі викладається політичний та правовий контекст.

Секція 2. У чому полягає проблематика і чому вона є актуальною? Розділ присвячено масштабам проблеми, причинам її виникнення, її рушійним силам, суб'єктам, на яких вона впливає, та оцінці ймовірності вирішення проблеми без втручання Європейського Союзу.

Секція 3. Чому ЄС повинен вживати відповідних заходів? Цей розділ присвячено обґрунтуванню правових підстав для реалізації Європейською Комісією запланованої політики.

Секція 4. Які цілі повинні бути досягнуті? У системі формування політики Європейського Союзу цілі пов'язують аналіз проблеми (та її рушійні сили) з варіантами політичного реагування. Вони визначають рівень амбітності політики, встановлюють критерії для порівняння варіантів політики та визначають критерії для моніторингу та оцінки досягнень впроваджуваної політики.

Секція 5. Які існують способи досягнення поставлених цілей? У зазначеному розділі викладаються регуляторні та нерегуляторні варіанти досягнення цілей та вирішення проблем. Варто також зазначити, що серед цих варіантів мають бути представлені всі основні варіанти, які підтримуються зацікавленими сторонами, а також варіант, при якому втручання не проводиться (Baseline).

Секція 6. Який вплив матимуть різні варіанти політики і на кого вони матимуть вплив? Роз'яснюється, які ймовірні наслідки кожного з варіантів, що увійшли до короткого списку (тобто всіх варіантів політики, що мають потенціал для досягнення цілей). Розглядається економічний, соціальний та екологічний вплив ймовірних варіантів. Також можуть розглядатися такі типи впливів:

- вплив на малі та середні підприємства (SME test);
- вплив на конкурентоспроможність;
- вплив на фундаментальні права;
- вплив на навколишнє середовище;
- вплив на цифровізацію.

Секція 7. Як співвідносяться між собою різні способи досягнення цілей? У цьому розділі всі вищезгадані елементи об'єднані разом для прозорого порівняння варіантів і визначення вибору політики, незалежно від того, чи визначає він кращий варіант, чи ні.

Секція 8. Найкращий спосіб досягнення цілей. У вказаному розділі описується логіка втручання, а також пояснюється та оцінюється вплив обраного варіанту (наприклад, за методом вигод та витрат). Варто зазначити, що Європейською Комісією може передбачатися і ситуація, коли жодного пріоритетного варіанту не представлено. У такому випадку рекомендується розглянути можливість звуження діапазону можливостей (range of possibilities) і надати чіткі докази щодо відкритих варіантів політики.

Моніторинг

У системі аналізу політики Європейського Союзу моніторинг відокремлюють від оцінки впливу як окремий процес. Так, моніторингом є безперервний і організований процес систематичного збору даних (або

доступу до них) протягом усього життєвого циклу ініціативи з метою нагляду за її прогресом. Зібрана у такий спосіб інформація використовується під час оцінки втручання ex-post.

Як можливі предмети моніторингу “Better regulation guidelines” визначає:

- **витрати** (inputs) – найчастіше це гроші та матеріальні ресурси;
- **безпосередні результати** (outputs) – безпосередні відчутні та підраховувані продукти/послуги, вироблені завдяки ініціативі;
- **кінцеві результати і впливи** (results and impacts) – безпосередні прямі ефекти ініціативи з особливим акцентом на прямих адресатах. Вплив стосується довгострокового широкого впливу на суспільство, навколишнє середовище тощо, крім тих, на кого безпосередньо впливає ініціатива.

“Better regulation guidelines” визначає формулювання індикаторів ключовим елементом моніторингу, і тому передбачає ряд важливих настанов. При формуванні індикаторів для моніторингу політики Європейської Комісії бажаними є їх відповідність **критеріям RACER**:

- **Relevant** (релевантність) – індикатори повинні бути тісно пов'язаними з цілями, яких необхідно досягти;
- **Accepted** (акцептованість) – індикатори повинні бути акцептовані персоналом та зацікавленими сторонами. Роль і відповідальність за індикатор повинні бути чітко визначені. Наприклад, якщо індикатором є час розгляду заявки на отримання гранту, а адміністративний процес частково контролюється державами-членами, а частково Європейським Союзом, то обидві сторони нестимуть лише часткову відповідальність;
- **Credible** (достовірність) – індикатор повинен бути однозначним та простим у інтерпретації;

- **Easy** (легкість моніторингу) – індикатор повинен мати низьку вартість і прийнятне адміністративне навантаження);

- **Robust** (стійкість) – індикатор повинен бути стійким до маніпуляцій. Наприклад, якщо метою ініціативи є зменшення адміністративного тягара для бізнесу, то тягар може бути не зменшений, а просто перекладений з бізнесу на органи державного управління.

Додатково до критеріїв RACER Європейська Комісія рекомендує дотримуватись таких принципів під час формулювання індикаторів:

- **атрибутивність** – існування чіткого причинно-наслідкового зв'язку між зміною у втручанні та зміною індикаторів;

- **доступність даних;**

- **своєчасність** – індикатори повинні відображати ефекти, зумовлені ініціативою, протягом розумного періоду часу, беручи до уваги також частоту фіксації або вимірювання індикаторів;

- **зв'язок з відповідною політичною метою;**

- **можливість обміну даними у подальшому** – індикатор повинен супроводжуватися одиницею виміру, джерелом даних, частотою збору даних та будь-якою іншою відповідною інформацією для полегшення обміну даними та їх використання;

- **відповідність законодавству про захист даних.**

Оцінка ex-post

Оцінка ex-post відповідно до “Better regulation guidelines” – це заснований на фактах аналіз того, наскільки втручання є:

- результативним у виконанні очікувань і досягненні поставлених цілей (визначених під час оцінки впливу);

- ефективним з точки зору рентабельності та пропорційності фактичних витрат і вигод;

- актуальним – наскільки втручання відповідає поточним і майбутнім потребам;
- узгодженим (внутрішньо і зовнішньо) з іншими втручаннями Європейського Союзу та міжнародними угодами;
- здатним створювати додану вартість для Європейського Союзу, тобто давати результати, що перевищують ті, яких могли б досягти держави-члени Європейського Союзу, діючи поодиночі.

Варто також звернути увагу на процедуру “fitness checks”, яка є глобальною оцінкою груп взаємопов’язаних політик. У процесі “fitness checks” може розглядатися будь-який тип втручання: групи взаємопов’язаних законів, програми витрат, стратегії, наскрізні оцінки децентралізованих агентств Європейського Союзу та інших органів Європейського Союзу.

Для якісного проведення оцінки політики її планування відбувається ще на етапі розробки політики та викладається в звіті про оцінку впливу.

Планування оцінки має включати такі елементи:

- **мета оцінювання**, яка допомагає відповісти на запитання про те, що дасть оцінювання і як будуть використані його результати;
- **сфера оцінювання**, під якою розуміється періоду часу, географічне охоплення оцінювання, а також конкретні наслідки які будуть оцінені;
- **пояснення логіки втручання**, тобто опис того, як втручання повинно працювати, шляхом представлення ланцюжку подій, які повинні привести до запланованих змін. Логіка втручання розглядається як інструмент комунікації, адже полегшує обговорення втручання з різними сторонами, допомагає виявити розбіжності в розумінні або прояснити окремі деталі, а також як аналітичний інструмент, який дозволяє виявити взаємозв’язки та залежності, які очікувалися, виходячи з певних припущень, зроблених під час оцінки впливу;

- **питання для оцінювання**, які повинні стосуватися п'яти критеріїв оцінювання (результативність, ефективність, актуальність, узгодженість, додана вартість). Питання повинні охоплювати всі проблеми, які становлять інтерес для зацікавлених сторін;

- **точка(и) порівняння**, під якою (якими) розуміється (розуміються) значення, з яким (якими) порівнюються відповіді на різні питання оцінювання. Точками порівняння можуть бути відправні точки або очікувані досягнення (зміни, що прогнозуються або очікуються в рамках обраного варіанту політики). Також як точки порівняння можуть використовуватись результати попередньої програми або системи в країнах за межами Європейського Союзу.

- **методи збору та аналізу даних**, які включають інформацію про періодичність проведення моніторингу та джерела баз даних. З метою економії коштів рекомендується використовувати, по можливості, уже існуючі бази даних та системи моніторингу.

“Better regulation toolbox” також містить **практичні поради щодо проведення оцінки** результативності, ефективності, актуальності узгодженості та доданої вартості політики Європейського Союзу.

Основною метою оцінки результативності є визначення того, чи досягла політика поставлених цілей або того, чи можуть цілі бути досягнуті вчасно або із запізненням.

Також запропоновано розглянути вигоди, отримані від впровадження політики, та визначити, які фактори їх зумовлюють. Важливим при визначенні результативності політики є розгляд неочікуваних ефектів, спричинених політикою.

Для успішного аналізу результативності політики, рекомендовано при його плануванні не складати занадто довгий список оціночних запитань на початку оцінювання, оскільки він може бути занадто обмежувальним і заважати аналізу «йти туди, куди ведуть дані».

Ключовим питанням **оцінки ефективності** політики є співвідношення витрат, спрямованих на впровадження політики, та отриманих вигод. Це дозволяє показати, що ресурси використовуються найкращим чином, а отже, понесені витрати є необхідними для досягнення цілей політики. Варто також зазначити, що результати оцінки можуть виявити негативне співвідношення витрат та вигод, що може стати основою для виправлення ситуації.

Складність такої оцінки полягає в тому, що вигоди не завжди можна виразити у фінансовому еквіваленті, особливо у сфері безпеки, охорони здоров'я, довкілля, клімату або захисту прав споживачів.

Цікавою особливістю проведення **оцінки актуальності** політики є її орієнтація не тільки на поточні, але й на майбутні потреби і проблеми Європейського Союзу. Аналіз доречності вимагає розгляду того, як цілі втручання Європейського Союзу (законодавчі або фінансові заходи) відповідають ширшим цілям і пріоритетам його політики. Останні рекомендовано визначати на основі **аналізу тенденцій та форсайту**.

Оцінка узгодженості може бути спрямована на визначення “зовнішньої” та/або “внутрішньої” узгодженості. Під внутрішньою узгодженістю розуміють взаємодію різних елементів однієї політики. Зовнішньою узгодженістю називають взаємодію різних політик.

Цікавим є те, що під час оцінки узгодженості можна аналізувати не тільки взаємодію впроваджених політик, але й зміни цієї взаємодії на різних етапах політики.

Оцінка доданої вартості Європейського Союзу розглядає зміни, які відбулися завдяки втручанням Європейського Союзу, понад ті, що можна було б обґрунтовано очікувати від дій окремих національних держав-членів.

Для проведення оцінки ex-post, як і для проведення оцінки ex-ante, формується міжвідомча група. Результатами її роботи є звіт про оцінку політики, обсяг якого не перевищує 50 сторінок.

Звіт має відповідати такій структурі:

Секція 1. Вступ. У зазначеному розділі викладається мета та сфера застосування оцінки ex-post.

Секція 2. Обґрунтування втручання на момент його прийняття. Зазначений розділ має ґрунтуватися на звіті про оцінку впливу, який готується за результатами оцінки ex-ante. У цьому звіті викладається проблема, яку хотів вирішити втручанням Європейський Союз, очікувані результати від реалізації втручання та точки порівняння, за якими буде оцінюватися втручання.

Секція 3. Зміна ситуації протягом періоду оцінки. У зазначеному розділі викладається фактична інформація щодо поточної ситуації з початку оцінюваного періоду.

Секція 4. Результати оцінки (аналітична частина). В зазначеному розділі аналізується інформація, викладена в попередньому розділі. Фактично зазначений розділ присвячується відповідям на три ключові питання оцінки:

- Наскільки втручання було успішним і чому? (критерій оцінки: результативність, ефективність, узгодженість);
- Яким чином втручання Європейського Союзу вплинуло на ситуацію і для кого? (критерієм оцінки є додана вартість Європейського Союзу);
- Чи є втручання все ще актуальним? (критерій оцінки: актуальність).

Секція 5. Отримані висновки та уроки. Зазначений розділ присвячується опису того, які елементи втручання працюють, а які ні, а також поясненню причин цього. Основною метою цієї секції є

узагальнення та презентація фактичних уроків та досвіду та підготовка пропозицій щодо вдосконалення окремих сфер політики..

Підсумки

1. Оцінка політики ex-ante є обов'язковою, якщо політична пропозиція може призвести до **значних** наслідків або витрат, а також якщо у Європейської Комісії існує декілька варіантів вирішення проблеми і необхідно обрати один доказовим методом.

2. Звіти про проведення оцінки політики мають значні обсяги: звіт з оцінки ex-ante – до 40 сторінок, звіт з оцінки ex-post – до 50 сторінок. До кожного звіту додається резюме (4-5 сторінок), яке також може використовуватися як комунікаційний документ для консультацій з громадськістю.

3. Для проведення оцінок ex-ante та ex-post утворюються спеціальні міжвідомчі групи.

4. Існує відмінність між моніторингом та оцінкою політики. Так, моніторинг – це процес, що супроводжує політику під час та після її впровадження та слугує інформаційною основою для оцінки політики.

5. Ключовою особливістю оцінки політики ex-post є те, що вона не тільки відповідає на питання про досягнення запланованих цілей політики, але й пояснює, що спрацювало під час втручання, а що ні, а також визначає непередбачувані наслідки політики.

6. При формуванні індикаторів для моніторингу політики Європейська Комісія рекомендує забезпечувати їх відповідність критеріям RACER (релевантність, акцептованість, достовірність, легкість для моніторингу, стійкість до маніпуляцій).

1.2. Франція

Історично рівень оцінки політики у Франції був нижчим ніж у країнах з англосаксонською правовою системою, таких як Сполучені Штати Америки, Австралія, Канада, Нова Зеландія та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Попри це можна констатувати, що наразі рівень оцінки політики у Франції є досить високим. Так, відповідно до Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁸ оцінка ex-ante відповідає середньому рівню оцінки регуляторної політики у країнах-членах ОЕСР, а оцінка ex-post є вищою за середній рівень (Рис. 1).

🔗 Indicators of Regulatory Policy and Governance (iREG): France

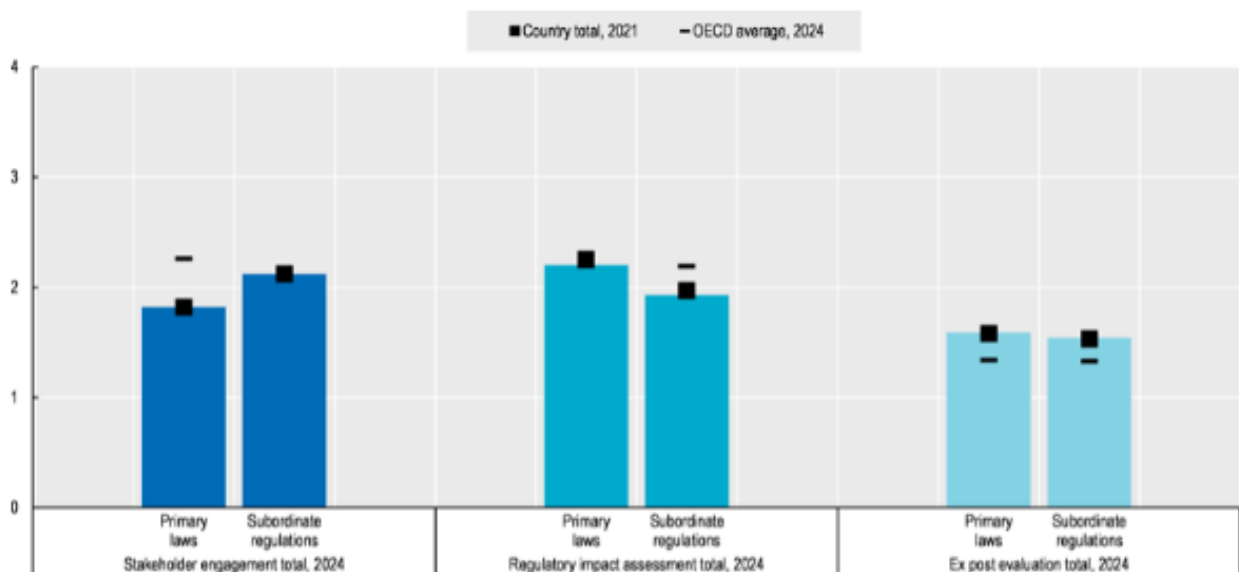

Рис. 1. Індикатор регуляторної політики і управління: Франція (взято з Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁷).

Унікальною рисою французької системи оцінки політики, на якій варто акцентувати увагу, є те, що оцінюванню підлягають не тільки акти

⁸[Огляд регуляторної політики ОЕСР 2025](#)

виконавчої влади, але й закони, прийняті парламентом. Це положення закріплено на рівні Конституції Французької Республіки. Однак результати таких оцінок сприймаються швидше як додаткові аргументи для активізації громадського обговорення та дебатів між законотворцями.

Актуальність вивчення досвіду Франції у сфері оцінки політики зумовлена низкою чинників. У зазначеному контексті варто наголосити на схожості підходів до формування політики у Франції та Україні, що впливає зі спільних рис їхніх політичних систем – обидві країни є змішаними республіками з унітарним устроєм. До того ж обидві країни не мають тривалих історичних традицій у сфері оцінки політики – системна увага до цього питання у Франції почала приділятися лише в кінці 1980-х років⁹. Сукупність вказаних чинників робить вивчення французького досвіду надзвичайно корисним, адже ефективні рішення у сфері забезпечення якості оцінки політики, що застосовуються у Франції, потребуватимуть менших зусиль для адаптації до українського контексту.

Національні лідери з оцінки політики

Важливу роль у системі аналізу політики у Франції відіграє Генеральний секретаріат уряду (**Secrétariat Général du Gouvernement**)¹⁰, який очолює Прем'єр-міністр. Ця інституція забезпечує дотримання процедур (включаючи аналіз регуляторного впливу та залучення зацікавлених сторін) та міжміністерську координацію. Генеральний секретаріат уряду гарантує мінімальну якість аналізу регуляторного впливу, надає вказівки щодо проведення оцінки політики та забезпечує публікацію правового тексту.

⁹ [Оцінювання державної політики: інструмент державної реформи](#)

¹⁰ [Офіційний сайт Генерального секретаріату уряду](#)

Ключовим гравцем у процесі аналізу політики у Франції є Французька стратегія (**France Stratégie**)¹¹ – орган, підзвітний Прем'єр-міністру, що надає експертну оцінку та перспективний аналіз основних соціальних та економічних питань. Вказаний орган готує звіти та аналітичні записки, надає рекомендації виконавчій владі, організовує дебати, проводить консультації органів виконавчої влади та бере участь у оцінці ex-post, що становить близько 20% його загальної діяльності¹².

У підпорядкуванні France Stratégie знаходиться низка установ, основною метою яких є проведення тематичних досліджень. Варто також зазначити, що існує ряд установ, які не знаходяться у прямому підпорядкуванні France Stratégie, проте входять до їх дослідницької мережі. Такі установи здійснюють дослідження у сферах національної та міжнародної економіки, пенсійного забезпечення, системи медичного забезпечення, соціального захисту та екології.

Оцінка політики ex-ante

Формальне вираження оцінка політики, що проводиться до її впровадження, знаходить у документі “Дослідження впливу” (**Étude d'Impact**). Відповідно до статті 7 Органічного закону від 15 квітня 2009 року № 2009-403 щодо застосування статей 34-1, 39 і 44 Конституції Французької Республіки¹³ законопроект, який подається до Парламенту Республіки, має супроводжуватись дослідженням впливу. У цьому документі визначаються цілі, які переслідує законопроект, перераховуються можливі варіанти вирішення проблеми, які не

¹¹ [Офіційний сайт France Stratégie](#)

¹² [Щорічне дослідження 2020 року присвячене проведенню та поширенню оцінки державної політики](#)

¹³ [Органічний закон від 15 квітня 2009 року № 2009-403 щодо застосування статей 34-1, 39 і 44 Конституції Французької Республіки](#)

передбачають запровадження нових правових норм, і наводиться обґрунтування необхідності підготовки законопроекту.

Варто зазначити, що положення вказаної статті не застосовуються до низки нормативно-правових актів. Так, дослідження впливу не вимагається для нормативно-правових актів:

- про перегляд Конституції;
- фінансових законопроектів;
- законопроектів про фінансування соціального забезпечення;
- програмних законопроектів, які визначають багаторічні орієнтири для державних фінансів¹⁴;
- законопроектів про продовження кризового стану.

Зміст Дослідження впливу викладений у статті 8 Органічного закону від 15 квітня 2009 року № 2009-403 щодо застосування статей 34-1, 39 і 44 Конституції Французької Республіки¹⁵ та деталізований у методичному посібнику “Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?”¹⁶, підготовленому Генеральним секретаріатом уряду.

У контексті цього дослідження нами було досліджено три обрані випадковим чином Дослідження впливу, опубліковані у 2024 році:

- Étude d’impact du Projet de LOI d’orientation pour la souveraineté en matière agricole et le renouvellement des générations en agriculture (Дослідження впливу законопроекту про аграрний суверенітет та оновлення поколінь у сільському господарстві)¹⁷;
- Étude d’impact du Projet de LOI de simplification de la vie économique (Дослідження впливу законопроекту про спрощення економічного життя)¹⁸;

¹⁴ [Конституція Французької Республіки](#)

¹⁵ [Органічний закон від 15 квітня 2009 року № 2009-403 щодо застосування статей 34-1, 39 і 44 Конституції Французької Республіки](#)

¹⁶ [Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?](#)

¹⁷ [Дослідження впливу законопроекту про аграрний суверенітет та оновлення поколінь у сільському господарстві](#)

¹⁸ [Дослідження впливу законопроекту про спрощення економічного життя](#)

- Étude d'impact du Projet de LOI relatif à l'accompagnement des malades et de la fin de vie (Дослідження впливу законопроекту про підтримку хворих та осіб, які перебувають під опікою і піклуванням)¹⁹.

Дослідження впливу передбачає проведення оцінки потенційних наслідків дії законопроекту загалом (перша частина), а також аналіз впливу його окремих положень (друга частина).

Перша частина дослідження впливу, зазвичай, складається з таких елементів:

1. Загальний вступ. У цій частині документа запропонована політика розглядається в соціальному, політичному та історичному контексті, дається огляд законів, які передували запропонованому.

2. Зведені таблиці консультацій. Результати консультацій зі стейкхолдерами наводяться у вигляді таблиці (Таблиця 1). У цій таблиці вказується номер та назва кожної статті законопроекту і органи влади, з якими були проведені обов'язкові та необов'язкові консультації. Варто зазначити, що навіть якщо консультації для статті не проводились, вона все одно вказується у таблиці.

Таблиця 1. Зведена таблиця консультацій зі стейкхолдерами (взято із Практичного посібника: Як скласти оцінку впливу?)²⁰

Стаття	Назва статті	Обов'язкові консультації	Необов'язкові консультації

3. Зведена таблиця заходів з реалізації. У вказаній таблиці (Таблиця 2) вказується назва статті та нормативно-правові акти, які мають бути прийняті для впровадження законопроекту.

¹⁹ [Дослідження впливу законопроекту про підтримку хворих та осіб, які перебувають під опікою і піклуванням](#)

²⁰ [Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?](#)

Таблиця 2. Зведена таблиця заходів з реалізації (взято із Практичного посібника: Як скласти оцінку впливу?)²¹

Стаття	Назва статті	Документи, що подаються разом із заявою	Компетентна державна адміністрація

4. Зведена таблиця індикаторів. У цій таблиці (Таблиця 3) вказуються індикатори, за допомогою яких відстежується ефективність політики. Варто зазначити, що у Циркулярі Прем'єр-міністра Франції “Про трансформацію центральних органів влади та нові методи роботи” від 05 червня 2019 року²² рекомендовано вказувати не менше п'яти таких індикаторів. Ця норма має рекомендаційний характер і на практиці не завжди застосовується. Так, тільки у двох з трьох проаналізованих дослідженнях впливу містилися такі індикатори.

Таблиця 3. Таблиця показників впливу (взято із Практичного посібника: Як скласти оцінку впливу?)²¹

Індикатор	Мета та методика застосування індикатора	Цільове значення	Часовий горизонт	Ідентифікація та цілі відповідних положень законопроекту

Згідно з положеннями “Практичного посібника: Як скласти оцінку впливу?”²¹ індикатори мають бути орієнтовані на громадян, викладені без використання спеціальної термінології та з наведенням пояснення вибору саме таких індикаторів і строків (для моніторингу імплементації закону рекомендований звітний період, як правило, становить один рік). Варто наголосити на тому факті, що не у всіх досліджених документах індикатор

²¹ [Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?](#)

²² [Циркулярі Прем'єр-міністра Франції “Про трансформацію центральних органів влади та нові методи роботи”](#)

супроводжується належними поясненнями. Так, у Дослідженні впливу законопроекту про спрощення економічного життя²³ колонки, в яких мають бути вказані мета та методика застосування індикатора, а також ідентифікація та цілі відповідних положень законопроекту, заповнені не для всіх індикаторів.

У **другій частині** дослідження впливу викладається оцінка впливу кожної статті законопроекту. Така оцінка зазвичай складається з елементів:

1. Стан справ. У цьому розділі описується ситуація в статусі-кво. Також у ньому може бути викладений міжнародний досвід у сфері, на яку спрямована запропонована політика.

2. Проблема та цілі втручання. У зазначеному розділі викладаються положення щодо недоліків чинного законодавства та шляхи їх усунення, які відображені у запропонованому проекті нормативно-правового акта. Також тут наводяться цілі запропонованого державного втручання, які мають відповідати критеріям SMART.

3. Розглянуті варіанти та обраний варіант політики. Змістовне наповнення вказаного розділу складає перелік розглянутих варіантів державного втручання, що не передбачають зміну законодавства (статус-кво, адаптація існуючих нормативних актів, посилення або реорганізація існуючих ресурсів, комунікаційні зусилля, вільна гра економічних операторів, звернення до медіації, розробка хартії належної практики, фінансові стимули, регулювання з боку незалежного адміністративного органу тощо). Кожен розглянутий варіант супроводжується аргументами щодо його відхилення, а обраний варіант політики – описом його переваг та недоліків.

4. Оцінка впливу обраного варіанту політики. У зазначеному розділі визначаються передбачувані, суттєві, прямі та непрямі наслідки законопроекту. Оцінюється ступінь передбачуваних наслідків, а також

²³ [Дослідження впливу законопроекту про спрощення економічного життя](#)

будь-які менш очікувані або навіть небажані наслідки в короткостроковій, середньостроковій або довгостроковій перспективі. Вказані положення супроводжуються показниками разом з поясненням методів розрахунку таких показників. Уся інформація структурується у підрозділи відповідно до сфери, на яку оцінюється вплив. Передбачено проводити оцінку впливу на такі сфери:

- законодавство;
- економіку та фінанси;
- місцеве самоврядування;
- публічні послуги та відправлення правосуддя;
- соціальна сфера;
- навколишнє середовище.

Визначення впливу на **законодавство** передбачає опис змін до нормативно-правових актів, які передбачає законопроект. Наприклад, скасування інших нормативно-правових актів або їх доповнення новими положеннями. У вказаному підрозділі також демонструється узгодженість запропонованої правової норми з європейським правом.

Оцінка впливу на **економіку та фінанси** передбачає визначення макроекономічного впливу, тобто впливу на кількість робочих місць, профіцит або дефіцит торговельного балансу, рівень валового внутрішнього продукту та прискорення або сповільнення інфляції. Також визначається вплив на бізнес та те, як запропонована політика вплине на конкуренцію, чи накладе вона на французькі компанії нові зобов'язання, чи заохочуватиме або обмежуватиме інвестиції, а також чи матиме політика однаковий вплив на всі компанії незалежно від їхніх характеристик, чи, навпаки, очікується різний вплив залежно від сектору економіки або розміру компанії. Варто відзначити також той факт, що в зазначеному розділі також вказується очікуваний вплив політики на надходження до державного бюджету.

Варто також додати, що відповідно до Методичного посібника з розрахунку фінансового впливу²⁴ рекомендовано визначати капітальні та операційні витрати. Під капітальними витратами маються на увазі одноразові витрати, які зазвичай здійснюються під час першого року після впровадження нового акта. Вони переважно спрямовані на формування спроможностей для підприємств, приватних осіб, місцевих органів влади та урядових відомств дотримуватися нових правил і впроваджувати реформу. Під операційними витратами маються на увазі витрати, спрямовані на обслуговування раніше придбаного обладнання.

При визначенні впливу на **місцеве самоврядування** рекомендовано звернути увагу на потенційні витрати для місцевих бюджетів, пов'язані з реалізацією запропонованої політики, а також на те, як законопроект вплине на політику, що здійснюється органами місцевого самоврядування.

Визначення впливу на **публічні послуги та відправлення правосуддя** передбачає опис витрат пов'язаних з впровадженням політики, зокрема навчання людей, оснащенням новим обладнанням тощо. Оскільки у Франції до публічних послуг також відносять відправлення правосуддя, то у цьому розділі також оцінюється вплив законопроекту на суди, зміну кількості судів, суддів та кількості справ, що ними розглядаються.

При визначенні впливу на **соціальну сферу** рекомендовано звертати увагу на те, як запропонований закон впливає на малозахищені верстви населення – чи надає їм нові права та полегшує їх реалізацію або накладає нові обов'язки. В зазначеному розділі також може визначатись вплив запланованих заходів на поширеність захворювань, зменшення ризиків для здоров'я, зміни в поведінці, вплив на природу або якість організації надання медичних послуг. У методичному посібнику²⁵ рекомендовано описувати вплив законопроекту на:

²⁴ [Методичного посібника з розрахунку фінансового впливу](#)

²⁵ [Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?](#)

- інтегрованість людей з інвалідністю;
- гендерну рівність;
- молодь.

Оцінка впливу на **навколишнє середовище** може описувати вартість передбачених заходів для клімату та біорізноманіття, включаючи їхню “вуглецеву вартість”. У вказаному розділі також описується співвідношення відносної ціни між “екосумісними” продуктами та іншими, а також те, як запропонована політика вплине на здоров’я та якість життя.

Варто зазначити, що у методичному посібнику²⁶ передбачається можливість використання гіпотез для обґрунтування можливого впливу державного втручання, переважно у разі виявлення занадто великої невизначеності, що заважає зробити однозначну оцінку.

5. Обґрунтування для надання дозволу. Цей розділ зазначається лише у дослідженні впливу законопроектів, які містять положення, що уповноважують уряд видавати ордонанси, які мають силу закону. У вказаному розділі наводиться обґрунтування періоду, на який надається дозвіл.

На підставі розглянутих досліджень впливу можна дійти висновку про недотримання розробниками законопроектів рекомендацій, вказаних в методиках. Цей висновок підтверджується аргументацією, наведеною в дослідженні Державної ради (Conseil d'État)²⁷ – державної установи, основною метою якої є надання консультацій Уряду. Відповідно до дослідження Conseil d'État оцінка ex-ante занадто часто використовується для обґрунтування вже зробленого вибору, тоді як вона повинна давати можливість визначити і порівняти різні наявні варіанти, щоб рішення можна було приймати лише на більш пізньому етапі. Експерти Державної

²⁶ [Практичний посібник: Як скласти оцінку впливу?](#)

²⁷ [Щорічне дослідження 2020 року присвячене проведенню та поширенню оцінки державної політики](#)

ради також вказують на те, що незалежно від етапу, на якому проводяться оцінки, вони часто не досягають своєї мети через сприйняття їх як упереджених чи недостатньо ретельних, або через складність мови та комунікаційних підходів, які роблять їх недоступними для широкого громадського обговорення.

Оцінка ex-post та моніторинг

Попри вимогу, закріплену у Циркулярі Прем'єр-міністра, щодо наявності у дослідженні впливу (звіт з оцінки ex-ante) п'яти індикаторів успішності політики у Франції проведення ex-post оцінки не є обов'язковим. Вказана оцінка проводиться окремими установами та стосується не конкретного нормативно-правового акту, а впливу сукупності політик у певній сфері. Важливе місце у цьому процесі займає **France Stratégie** (Французька стратегія). Вказана установа публікує велику кількість досліджень, серед яких і ті, що спрямовані на оцінку політики після її впровадження. Так, за 2024 рік було опубліковано 7 звітів за результатами досліджень²⁸.

Нами були проаналізовані три вибрані випадковим чином звіти з оцінки політики:

- Comité d'évaluation des réformes de la fiscalité du capital – Rapport final (Комітет з оцінки реформ оподаткування капіталу – Підсумковий звіт)²⁹;
- Quinze ans de PNRU : quels effets sur l'habitat et le peuplement ? (П'ятнадцять років PNRU: які наслідки для житла та населення?)³⁰;

²⁸ [Звіт про діяльність France Stratégie за 2024 рік](#)

²⁹ [Комітет з оцінки реформ оподаткування капіталу – Підсумковий звіт](#)

³⁰ [П'ятнадцять років PNRU: які наслідки для житла та населення?](#)

- Deuxième évaluation de l'expérimentation Territoires Zéro Chômeur de Longue Durée. Note d'étape (Друга оцінка експерименту “Території без довгострокового безробіття”. Проміжний звіт)³¹.

Досліджені документи оцінюють державне втручання в різних сферах і використовують різну методологію. Спільною рисою є відсутність зв'язку з оцінкою ex-ante. Так, тільки одне з трьох цих досліджень посиляється на оцінку впливу ex-ante. Проте навіть в цьому документі оцінка ex-ante не є основою, на яку спирається ex-post оцінка, а скоріш виступає у ролі одного з використаних джерел інформації. Також варто звернути увагу на відсутність посилань на п'ять індикаторів, які наводяться у звітах з оцінки ex-ante. Проте це може бути пов'язано з тим, що досліджені документи оцінюють політики, впроваджені до прийняття Циркуляру Прем'єр-міністра Франції “Про трансформацію центральних органів влади та нові методи роботи”. На підставі цього можна припустити, що в майбутніх оцінках ex-post буде більший зв'язок з оцінкою ex-ante.

Варто відзначити практику використання експериментів у вивчених звітах. Так у “Quinze ans de PNRU: quels effets sur l'habitat et le peuplement ?” та “Deuxième évaluation de l'expérimentation Territoires Zéro Chômeur de Longue Durée. Note d'étape” використовується метод різниці в різниці, який передбачає формування двох груп, за якими ведеться спостереження до та після впровадження політики. Пізніше шляхом ідентифікації різниці між ситуацією в досліджуваній групі робиться висновок про причинно-наслідковий зв'язок, який пояснюється впливом нової політики. Також у вивчених дослідженнях містяться посилання на іноземний досвід.

Отже, незважаючи на несистемність оцінки ex-post у Франції, виявлену ОЕСР, та її відокремленість від оцінки ex-ante, якість самих досліджень є високою.

³¹ [Друга оцінка експерименту “Території без довгострокового безробіття”. Проміжний звіт](#)

Варто також зауважити, що попри відсутність акценту на відмінності між моніторингом та ex-post оцінкою, у Франції можна побачити втілення цікавих практик моніторингу впровадження політики. В даному контексті варто звернути увагу на внутрішній інструмент управління та моніторингу (PILOTE). Так, Прем'єр-міністр у листі від 19 вересня 2022 року³², адресованому міністрам, заступникам міністрів, державним секретарям та префектам, визначив 60 пріоритетних політик, за якими має здійснюватись моніторинг із звітуванням кожні 2 місяці. За кожною пріоритетною політикою був закріплений один з чотирьох напрямів:

- реіндустріалізація країни та досягнення повної зайнятості;
- створення нового прогресу і перебудова державних послуг;
- планування та прискорення екологічного переходу;
- зміцнення республіканського порядку та заохочення залучення.

Також був визначений відповідальний орган **Direction interministérielle de la transformation publique (DITP)** (Міжвідомча дирекція з питань державної трансформації), до повноважень якого входить:

- перевірка належності виконання міністерських дорожніх карт;
- забезпечення узгодженості цілей і рішень;
- виявлення перешкод та їх усунення;
- забезпечення за необхідності арбітражу на міжвідомчих нарадах.

Моніторинг пріоритетних політик Уряду та міжвідомчих дорожніх карт здійснюється за допомогою інструменту PILOTE – територіальної інформаційної панелі, яку розробила Міжвідомча дирекція з питань державної трансформації.

³² [Лист Прем'єр-міністра від 19 вересня 2022 року](#)

Важливим є те, що вплив політики відстежується і на регіональному рівні за допомогою Барометру результатів громадських дій³³, який містить більше 100 індикаторів для 60 пріоритетних політик.

Результати моніторингу публікуються на сайті info.gouv.fr у зручному форматі та структуровані за чотирма пріоритетними напрямками.

Підсумки

1. У Франції проведення оцінки ex-ante є обов'язковим для законопроектів, що подаються Урядом. Формальним вираженням такої оцінки є дослідження впливу (**Étude d'Impact**).

2. Попри наявність настанов щодо проведення дослідження впливу, їх положення не завжди знаходять своє втілення у текстах відповідних документів. Так, частина досліджень впливу не містить достатньо аргументованих альтернатив, а також не забезпечує повного дотримання критеріїв SMART при формулюванні цілей. Частина індикаторів не супроводжується поясненням методики їх використання та цільовими значеннями.

3. Дослідження впливу у Франції має нетипову структуру для документів оцінки ex-ante. Його можна умовно поділити на загальну та спеціальну частини. У першій викладаються положення, що стосуються впливу всього законопроекту в цілому, а у другій для кожної статті майбутнього закону визначаються: стан справ, проблема, цілі, досягненню яких має сприяти конкретна стаття законопроекту, розглянуті варіанти та оцінка впливу обраного варіанту політики.

4. Оцінка ex-post не є обов'язковою. Її проводять окремі незалежні органи та дослідницькі інституції, провідну роль серед яких займає France

³³ [Барометр результатів публічних дій](#)

Stratégie. Вказаний підхід забезпечує високу якість оцінок ex-post, проте оцінювання є не системними і часто не пов'язаними з оцінками ex-ante.

5. Окремої уваги заслуговує система моніторингу ключових державних ініціатив, впроваджена через інструмент PILOTE та Барометр результатів публічної політики. Ці механізми забезпечують прозорість, регулярне звітування та прогрес реалізації пріоритетних урядових політик в окремих регіонах Французької Республіки. Водночас вони функціонують автономно від оцінок впливу й не формують повноцінну частину механізму ex-post оцінювання.

1.3. Естонія

Досвід Естонії у різних сферах політики зазвичай вивчається крізь призму її досягнень у сфері цифрової трансформації. Однак, як свідчать експертні оцінки, подані у Огляді регуляторної політики ОЕСР 2025³⁴, Естонія демонструє відносно високий рівень розвитку якості оцінки політики, зокрема на етапі до її впровадження (Рис. 2).

🔗 Indicators of Regulatory Policy and Governance (iREG): Estonia

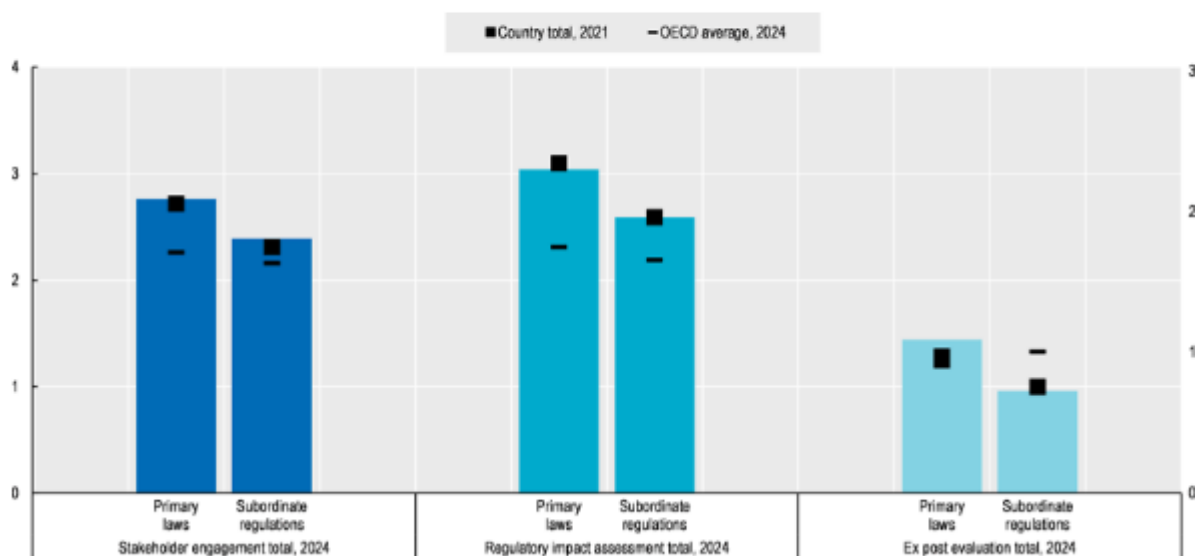

Рис. 2. Індикатор регуляторної політики і управління: Естонія (взято з Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025³³).

До того ж між успіхами у вказаних сферах існує прямий причинно-наслідковий зв'язок, адже влада Естонії активно використовує досягнення у сфері діджиталізації для покращення якості оцінок політики. Ілюстрацією такого підходу є положення пункту 12.3.4. Принципів законодавчої політики до 2030 року, затверджених Парламентом³⁵, згідно з яким “Уряд Республіки буде вживати заходи для забезпечення

³⁴ [Огляд регуляторної політики ОЕСР 2025](#)

³⁵ [Принципи законодавчої політики до 2030 року](#)

централізованої координації системи оцінки регуляторного впливу та надання необхідної методологічної підтримки та інструментів. Уряд Республіки запровадить ефективні механізми для забезпечення розумного використання існуючих даних, включаючи великі дані (Big Data). Необхідно докласти зусиль для залучення штучного інтелекту до аналізу. Мета полягає в тому, щоб досягти етапу, коли всі чинні законодавчі акти будуть машинозчитуваними.”.

Поєднання системного підходу до оцінки політики з активною цифровізацією, робить досвід Естонії надзвичайно цінним для України, яка вже має суттєві досягнення у сфері електронного врядування та розвинену цифрову інфраструктуру. Вказані аспекти дозволяють адаптувати естонський досвід, імплементуючи як окремі інструменти, так і концептуальні підходи до цифрової підтримки аналізу політики.

Національні лідери з оцінки політики

Ключовими інституціями у сфері забезпечення якості оцінки політики в Естонії є Урядовий офіс (**Riigikantselei**) і Міністерство юстиції та цифрових технологій (**Justiits- ja Digiministeerium**).

Повноваження **Урядового офісу** у вказаній сфері здебільшого стосуються планування та координації політики і є типовими для подібних установ. Проте варто відзначити кілька особливостей. Так, за ініціативою Урядового офісу було проведено ряд досліджень, що стосуються питань оцінки впроваджених політик та аналізу проблем і тенденцій, що є важливими для Естонії в довгостроковій перспективі у різних сферах політики³⁶. Так, наприклад, було проведено дослідження щодо аналізу ролі публічних бібліотек із підготовкою пропозицій щодо посилення міждисциплінарної співпраці, використання водних ресурсів Естонії,

³⁶ [Офіційний сайт Урядового офісу](#)

мінімальних критеріїв доступності для запланованих багатоквартирних будинків, можливих моделей позасудового вирішення споживчих спорів, національної методології оцінки ризиків відмивання грошей та фінансування тероризму. Таким чином, Урядовий Офіс виступає у ролі установи, яка формує фактологічну базу, на основі якої ґрунтується політика, що розробляється міністерствами.

Варто зазначити, що саме Урядовий офіс відігравав ключову роль у реалізації плану дій Естонії в рамках Партнерства “Відкритий уряд” на 2022–2024 роки. У рамках цього документу Урядовий офіс сприяв систематичному використанню експериментів та пілотних проектів у процесі розробки політики.

Провідну роль у сфері забезпечення якості оцінки політики в Естонії відіграє **Міністерство юстиції та цифрових технологій**³⁷. Очільник відомства щорічно звітує перед парламентом, зокрема щодо дотримання вимог щодо аналізу регуляторного впливу та взаємодії із зацікавленими сторонами.³⁸ Міністерство відіграє ключову роль у проведенні оцінки політики ex-ante відповідальними особами. Воно здійснює координацію процесу оцінки політики³⁹ та перевірку відповідних звітів з можливістю їх повернення розробнику в разі невідповідності вимогам законодавства.³⁶

Варто зазначити, що саме Міністерство юстиції та цифрових технологій забезпечує методичний супровід проведення оцінки політики та професійне навчання державних службовців у цій сфері.

Оцінка політики ex-ante

Визначення оцінки впливу можна знайти в **Методиках оцінки впливу (Mõjude hindamise metoodika)**⁴⁰, підготовлених спільно Урядовим офісом та Міністерством юстиції та цифрових технологій. Так, оцінка

³⁷ [Офіційний сайт Міністерства юстиції та цифрових технологій](#)

³⁸ [Огляд регуляторної політики ОЕСР 2025](#)

³⁹ [Офіційний сайт Урядового офісу](#)

⁴⁰ [Методика оцінки впливу](#)

впливу визначається, як процес збору доказів про переваги та недоліки запланованих варіантів політики, оцінки їхніх потенційних наслідків, а також ефективності або впливу наявних інструментів політики. Оцінка впливу – це логічна послідовність кроків, які необхідно здійснити під час розробки варіантів політики, у процесі її реалізації або після завершення впровадження.

Відповідно до зазначених методик основною цінністю оцінки впливу є зменшення кількості рішень, що мають непередбачувані або вкрай невизначені наслідки. Згідно з методиками навіть після поверхневої оцінки впливу можна встановити, у якій мірі уряд має бути залучений до вирішення конкретної проблеми, виникненню яких проблем можна запобігти і як найкраще вирішувати проблеми, що уже існують.

Цінність процедури оцінки впливу знайшла відображення і в національному законодавстві. Так, відповідно до Правил належної законодавчої та регуляторної практики (HÕNTE)⁴¹ оцінка впливу ex-ante в Естонії є обов’язковою майже для всіх законів, за винятком:

- закони, прийняття яких є терміновим;
- проект закону стосується імплементації права Європейського Союзу;
- закони, які стосуються укладення, зміни або розірвання міжнародних угод;
- Річний Закон про державний бюджет або проект закону про внесення змін до нього, або проект закону про доповнення до бюджету;
- закони, реалізація яких не спричинить суттєвих правових змін або іншого суттєвого впливу.

Результати оцінки ex-ante викладаються в документі “Намір розробки” (väljatöötamiskavatsus, VTK).

⁴¹ [Правила належної законодавчої практики \(HÕNTE\)](#)

З метою визначення особливостей оцінки ex-ante в Естонії, були досліджені Шаблон підготовки Наміру розробки (VTK), а також ряд намірів розробки:

- **Tarbijakaitseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus** (Намір розробки проекту закону про внесення змін до Закону про захист прав споживачів)⁴²;

- **Kaitseliidu seaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus** (Намір розробки проекту закону про внесення змін до Закону про оборону та Закону про податок на прибуток)⁴³;

- **Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsus** (Намір розробки проекту закону про спрощення оподаткування доходів від підприємницької діяльності)⁴⁴.

Шаблон Наміру розробки (VTK) складається з таких елементів:

1. **Проблема, цільова група і цілі.** У першому розділі звіту з оцінки ex-ante описується проблема або ряд проблем, на вирішення яких буде спрямоване державне втручання. Також визначаються групи осіб, на яких вплине прийняття правового акта, надається їх коротка характеристика, зазначаються особливості та кількість. Вказаний розділ також містить положення щодо цілі, яку рекомендовано визначати, спираючись на критерії SMART. При постановці цілей також рекомендується визначати індикатори їх досягнення. Важливою складовою цього розділу є обґрунтування зв'язку представленої ініціативи з програмою діяльності Уряду та законодавством Європейського Союзу.

У досліджених звітах з оцінки ex-ante мета відповідає визначеній проблемі. Так, наприклад, у Намірі розробки проекту закону про внесення змін до Закону про оборону та Закону про податок на прибуток

⁴² [Намір розробки проекту закону про внесення змін до Закону про захист прав споживачів](#)

⁴³ [Намір розробки проекту закону про внесення змін до Закону про оборону та Закону про податок на прибуток](#)

⁴⁴ [Намір розробки проекту закону про спрощення оподаткування доходів від підприємницької діяльності](#)

визначається проблема “Зміна регулювання щодо встановлення структурних підрозділів KaLS” і відповідно мета “Зміна регулювання щодо створення структурних підрозділів KaLS”.

2. Поточна ситуація, дослідження і аналіз. У тексті цього розділу перелічуються нормативно-правові акти та стратегічні документи, які стосуються визначеної проблеми, вказується примітка на наявність регулювання на рівні Європейського Союзу. Окремо вказується перелік проведених досліджень стосовно проблеми із зазначенням основних висновків, що мають значення для розроблення подальшого державного втручання. Також наводяться суб'єкти, залучені до проведення оцінки ex-ante, та пояснюється їх роль.

3. Можливі нерегуляторні вирішення проблеми. У вказаному розділі описуються нерегуляторні варіанти вирішення ідентифікованої проблеми. Рекомендовано розглядати такі нерегуляторні альтернативи:

- інформування громадськості;
- збільшення фінансування;
- збереження існуючої ситуації, тобто не робити нічого;
- забезпечення кращого виконання існуючих нормативних актів.

Варто зазначити, що вказаний перелік не є виключним, що дозволяє розглядати інші нерегуляторні варіанти.

У досліджених звітах вказується, які з визначених нерегуляторних варіантів розглядались, та пояснюється, чому кожен із цих варіантів не може бути використаний для досягнення поставленої мети.

4. Можливі регуляторні вирішення проблеми. В цьому розділі наводиться огляд різних практик вирішення цієї проблеми в інших країнах. Також надається короткий опис або пояснення щодо неврахування досвіду інших країн, наприклад, у випадках, коли проблема має унікальний характер або не має прямих аналогів у міжнародній практиці.

Також у вказаному розділі, описуються регуляторні варіанти вирішення проблеми з конкретними вказівками на норми чинного законодавства, які пропонується змінити.

Закінчується вказаний розділ описом регуляторних можливостей, визначених Конституцією, а також законодавством Європейського Союзу та міжнародним правом.

5. Попередній аналіз впливу регуляторних можливостей та значущість впливу. При описі впливу регуляторного варіанту вирішення проблеми вказується, як зазначена пропозиція вплине на певну сферу суспільних відносин, цільову групу. На основі цього робиться висновок про масштаб впливу, частоту його прояву, ризик виникнення небажаних наслідків та значимість впливу.

Для полегшення проведення оцінки впливу в Естонії застосовується контрольна анкета для оцінки впливу⁴⁵. У ній вказується сфера суспільних відносин, вплив на яку може оцінюватись, та перелік запитань з роз'ясненнями, які можуть стати орієнтиром для працівників, які готують звіт з оцінки ex-ante. В анкеті запропоновано визначати вплив на такі сфери: соціальну сферу; освіту, культура та спорт; економіку; екологію; адміністративну сферу; інформаційні технології та інформаційне суспільство; національну оборону та зовнішні відносини; внутрішню безпеку; регіональний розвиток, у тому числі міські, сільські та приморські райони. Варто зазначити, що вказані рекомендації знаходять свій практичний прояв у досліджених звітах з оцінки ex-ante.

Також у цьому розділі описуються очікувані витрати, пов'язані з впровадженням обраного варіанту політики, та розміщується вказівка на необхідність проведення подальшої оцінки впливу.

6. Пропонована правова норма та план її розробки. У заключній частині звіту з оцінки ex-ante пояснюється, чи передбачає

⁴⁵ [Контрольна анкета для оцінки впливу](#)

обраний варіант втручання прийняття нового нормативно-правового акту, чи його буде реалізовано шляхом внесення змін до чинного законодавства. Також наводиться перелік усіх нормативно-правових актів, пов'язаних з реалізацією втручання, зазначаються терміни проведення ґрунтовного аналізу впливу, орієнтовні дати публічних консультацій та набрання чинності новим або оновленим нормативно-правовим актом. У цій частині вказуються контактні дані посадових осіб, відповідальних за впровадження запропонованої політики .

Варто зазначити, що результати оцінки впливу закону також викладаються у частині 6 пояснювальної записки⁴⁶ до законопроекту. Відтак у разі якщо Намір розробки (VTK) не складено або зміст закону зазнав змін уже після підготовки Наміру розробки (VTK), то частина 6 пояснювальної записки має відповідати вимогам до підготовки Наміру розробки (VTK). Іншими словами, зміст вказаної частини пояснювальної записки має представляти деталізовану версію Наміру розробки (VTK).

Вимоги до змісту оцінки впливу, яка викладається у пояснювальній записці, відрізняються від вимог до змісту Наміру розробки (VTK). Так, у тексті пояснювальної записки має бути зазначена точна класифікація сфер впливу відповідно до контрольної анкети для оцінки впливу.

Під час опису впливу рекомендовано застосовувати такі критерії: розмір цільової групи, масштаб впливу, частота прояву впливу та ризик прояву небажаних впливів. Під час оцінки впливу обраний варіант вирішення проблеми порівнюється з ситуацією у статусі-кво.

Розділ, присвячений оцінці впливу, повинен також містити підсумковий виклад адміністративного навантаження на підприємства та громадян. Відтак, рекомендовано вказувати, як прийняття закону вплине (збільшить або зменшить) на адміністративне навантаження на підприємства, громадян та державний сектор в цілому.

⁴⁶ [Інструкції щодо написання розділу 6 пояснювальної записки до законопроекту «Вплив Закону»](#)

Слід звернути увагу на певну концептуальну розбіжність між підходами до аналізу політики ex-ante, викладеними в методиці оцінки впливу⁴⁷, та практикою підготовки звітів цього типу. Так, у методиці рекомендовано визначати вплив для кожного із запропонованих варіантів втручання. У такому випадку вибір найоптимальнішого варіанту має відбуватися на основі порівняння очікуваних впливів за критерієм їх відповідності визначеним цілям політики. Натомість в досліджених звітах з оцінки ex-ante вплив визначався тільки для обраного варіанту політики, а чіткі критерії для порівняння альтернативних варіантів були відсутні.

Оцінка ex-post та моніторинг

Відповідно до Правил належної законодавчої та регуляторної практики (HÖNTE)⁴⁸ обов'язок щодо проведення оцінки впливу ex-post існує тільки для тих законів, впровадження яких матиме значний вплив. У пояснювальній записці до такого законопроекту вказується план дій щодо його підготовки, включаючи очікуваний час реалізації, основні типи впливу, критерії оцінки ex-post або обґрунтування недоцільності її проведення.

Сама ж оцінка відповідно до вимог закону має включати такі елементи:

- мета прийняття закону та критерії оцінки її досягнення;
- аналіз наслідків та оцінка досягнення цілей;
- зворотний зв'язок від зацікавлених груп;
- подальший план дій.

Вказані вимоги є досить широкими і не уточнюються у методиках, що дозволяє оформлювати результати оцінки ex-post у довільній формі.

⁴⁷ [Методика оцінки впливу](#)

⁴⁸ [Правила належної законодавчої практики \(HÖNTE\)](#)

Метою проведення оцінки ex-post відповідно до Керівних принципів щодо організації проміжних та фактичних оцінок впливу⁴⁹ є порівняння ситуації після впровадження політики з контрфактичним сценарієм.

Варто звернути увагу на те, що для забезпечення ефективного проведення оцінки ex-post Урядом Естонії рекомендовано застосовувати пілотні проекти та експерименти. Так, відповідно до плану дій Партнерства “Відкритий уряд” на 2022–2024 роки⁵⁰ Урядом розроблено політичну базу для підтримки використання систематичного експериментування та пілотування у процесі розробки політики. Це дозволяє тестувати політичні рішення у форматі невеликих пілотних проектів та документувати їхній вплив на основі чіткої методології. Зокрема передбачено включення пілотування у методичні рекомендації Уряду щодо оцінки регуляторного впливу, а також запуск програми фінансування з бюджетом 60 мільйонів євро для підтримки політичних експериментів, що проводяться за участю дослідників.

На виконання такого зобов’язання в Керівних принципах щодо організації проміжних та фактичних оцінок впливу⁴⁹ рекомендовано використовувати кількісні та якісні методи. Під якісними методами розуміються експертні оцінки та оцінки осіб, на яких вплинуло втручання. Кількісні методи – це макро- та мікрорівневі дослідження. Проте в контексті оцінки ex-post рекомендовано використовувати саме мікрорівневі дослідження, які аналізують вплив на індивідуальному рівні або рівні компанії. Поширеними методами мікрорівневих досліджень є: контрольовані експерименти, природні експерименти, квазіексперименти (Додаток 2).

Також як важливий фактор, покликаний покращити якість оцінок ex-post, Урядом Естонії визначається залучення дослідників до цього

⁴⁹ [Керівні принципи щодо організації проміжних та фактичних оцінок впливу](#)

⁵⁰ [План дій Партнерства “Відкритий уряд” на 2022–2024 роки](#)

процесу. З цією метою Міністерством юстиції та цифрових технологій були розроблені рекомендації щодо залучення дослідників та експертів до законодавчого процесу⁵¹.

Відповідно до вказаних рекомендацій вчені можуть бути залучені для безпосереднього проведення оцінки ex-post, або для проведення експериментів, опитувань чи спостережень шляхом проведення відповідного тендеру.

Також в разі планування значних та масштабних змін може бути створена робоча група або консультативна рада куди входитимуть вчені. Одним із способів зміцнення співпраці між науковцями та експертами є ротація. У рамках ротації науковець або експерт у певній галузі може почати працювати в міністерстві. Ротація може бути як короткостроковою, так і довгостроковою, залежно від фінансових можливостей та потреб.

Варто вказати на часткову реалізацію положень методик на практиці. Відтак, нами було досліджено три довільно обрані звіти з оцінки ex-post:

- **E-arvete kasutamine avalikus sektoris ja ettevõtluses. Lõpparuanne** (Використання електронних рахунків-фактур у державному секторі та бізнесі. Заключний звіт)⁵²;
- **Muutuvtunni kokkulepete regulatsiooni analüüs** (Аналіз регулювання угод про змінний робочий час)⁵³;
- **Eesti pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs 2022** (Аналіз сталості пенсійної системи Естонії 2022)⁵⁴.

Кожна з досліджених оцінок проводилась на вимогу закону, вплив якого нею мав бути оцінений. У відповідній статті закону визначався орган виконавчої влади, відповідальний за проведення оцінки та терміни її проведення.

⁵¹ [Залучення дослідників та експертів до законодавчого процесу](#)

⁵² [Використання електронних рахунків-фактур у державному секторі та бізнесі. Заклучний звіт](#)

⁵³ [Аналіз регулювання угод про змінний робочий час](#)

⁵⁴ [Аналіз сталості пенсійної системи Естонії 2022](#)

Цікавим є також те, що в кожній оцінці використовувались як кількісні так і якісні методи. Оцінка, присвячена угодам про змінний робочий час, є звітом за результатами пілотного проекту. У визначених оцінках впливу критично оцінено плюси та мінуси політик, і визначено тонкі місця політики, які мають бути доопрацьовані. Варто також зазначити, що вказані оцінки проведено або авторами законопроекту із залученням експертів, або дослідницькими установами на замовлення органу влади, відповідального за проведення оцінки.

Структурно досліджені документи не є уніфікованими і оформлені у довільній формі. Попри це вони відповідають вимогам, встановленим Правилами належної законодавчої та регуляторної практики (HÖNTE)⁵⁵.

Підсумки

1. Ключовими установами, які забезпечують якість проведення аналізу політики в Естонії є Урядовий офіс (Riigikantselei) і Міністерство юстиції та цифрових технологій (Justiits- ja Digiministeerium). Діяльність Урядового офісу спрямована на покращення правотворчої діяльності в цілому та не обмежується оцінкою ex-ante, на відміну від діяльності Міністерства.

2. Оцінка політики ex-ante в Естонії знаходить свій формальний прояв у тексті пояснювальної записки або у намірі розробки väljatöötamiskavatsus (VTK). Її проведення є обов'язковим майже для всіх законів, за винятком тих, що термінових або специфічних нормативно-правових актів (наприклад, Закон про державний бюджет, закони, пов'язані з імплементацією права Європейського Союзу тощо). Також така оцінка не вимагається для законів, які не несуть суттєвих правових змін або іншого суттєвого впливу.

⁵⁵ [Правила належної законодавчої практики \(HÖNTE\)](#)

3. Задля полегшення та певної уніфікації оцінок впливу була розроблена контрольна анкета для оцінки впливу, в якій зібрані сфери суспільних відносин на які гіпотетично може здійснюватись вплив втручання і перелік запитань, за допомогою яких можна ідентифікувати вплив. Фактично вимірювання впливу рекомендовано здійснювати шляхом порівняння ситуації, яка, як очікується, настане після реалізації державного втручання з ситуацією у статусі-кво.

4. Оцінка ex-post не є обов'язковою і проводиться тільки для нормативно-правових актів, від яких очікується значний вплив. Самі звіти з оцінки ex-post складаються у довільній формі. Часто такі документи готуються на замовлення дослідницькими центрами або працівниками державного органу, відповідального за проведення оцінки із залученням експертів та проведенням консультацій зі стейкхолдерами.

1.4. Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії

Сполучене Королівство є одним з лідерів у сфері оцінки політики. Так, відповідно до Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁵⁶ рівень оцінок ex-ante та ex-post у Сполученому Королівстві хоч і став нижчим порівняно з 2021 роком, проте все ще залишається на досить високому рівні (Рис. 3).

Варто зазначити, що зниження якості оцінок ex-ante та ex-post було помічено не експертами ОЕСР, а працівниками Комітету з регуляторної політики⁵⁷, що може свідчити про побудову в Сполученому Королівстві, дійсно, незалежної системи з покращення якості оцінок політики.

Індикатори регуляторної політики та управління (iREG): Великобританія

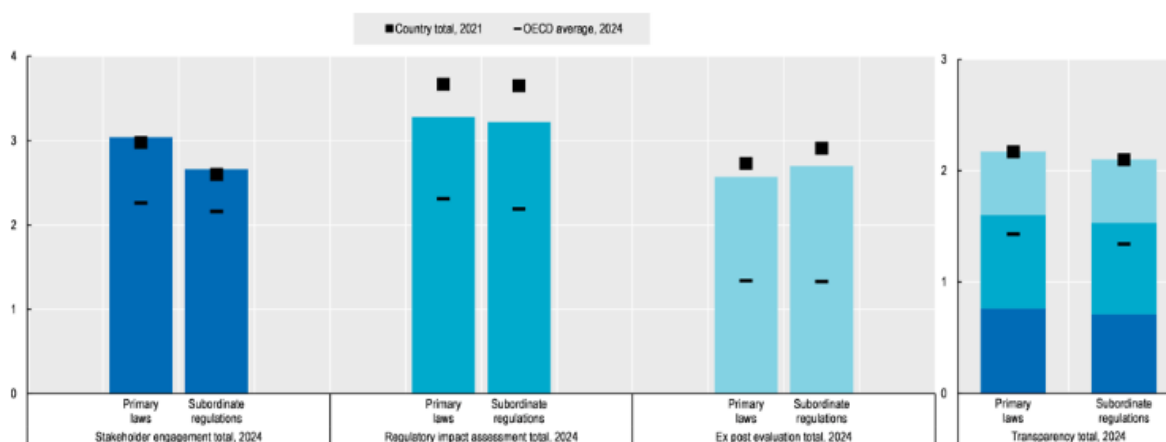

Рис. 3. Індикатор регуляторної політики і управління: Велика Британія (взято з Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁵²).

Питання покращення якості оцінювання політики залишається пріоритетним для Уряду Сполученого Королівства. Так, за останні 4 роки

⁵⁶ [Огляд регуляторної політики ОЕСР](#)

⁵⁷ [Оцінки впливу уряду дедалі гіршої якості та надто пізні. Комітет з регуляторної політики](#)

система оцінки політики зазнала певних змін, пов'язаних з впровадженням Better regulation framework (BRF) – рамкової концепції, розробленої на основі документу “Розумне регулювання для зростання економіки”⁵⁸. Новий підхід Великої Британії ґрунтується на визнанні того, що регулювання має застосовуватися пропорційно, а також на наявності достатніх доказів того, що будь-який виявлений ризик відсутності регулювання є достовірним і реальним. Шляхом до реалізації вказаної мети стало прийняття ряду нових методик проведення оцінки політики, які були вивчені в рамках цього дослідження.

Варто зазначити, що оцінка політики у Сполученому Королівстві має певні особливості, які необхідно враховувати під час дослідження досвіду цієї країни у сфері аналізу політики. Так, цикл політики у Сполученому Королівстві ілюструється за допомогою системи ROAMEF, зображеної на рисунку 4.

⁵⁸ [Розумне регулювання для зростання економіки. Департамент бізнесу та торгівлі](#)

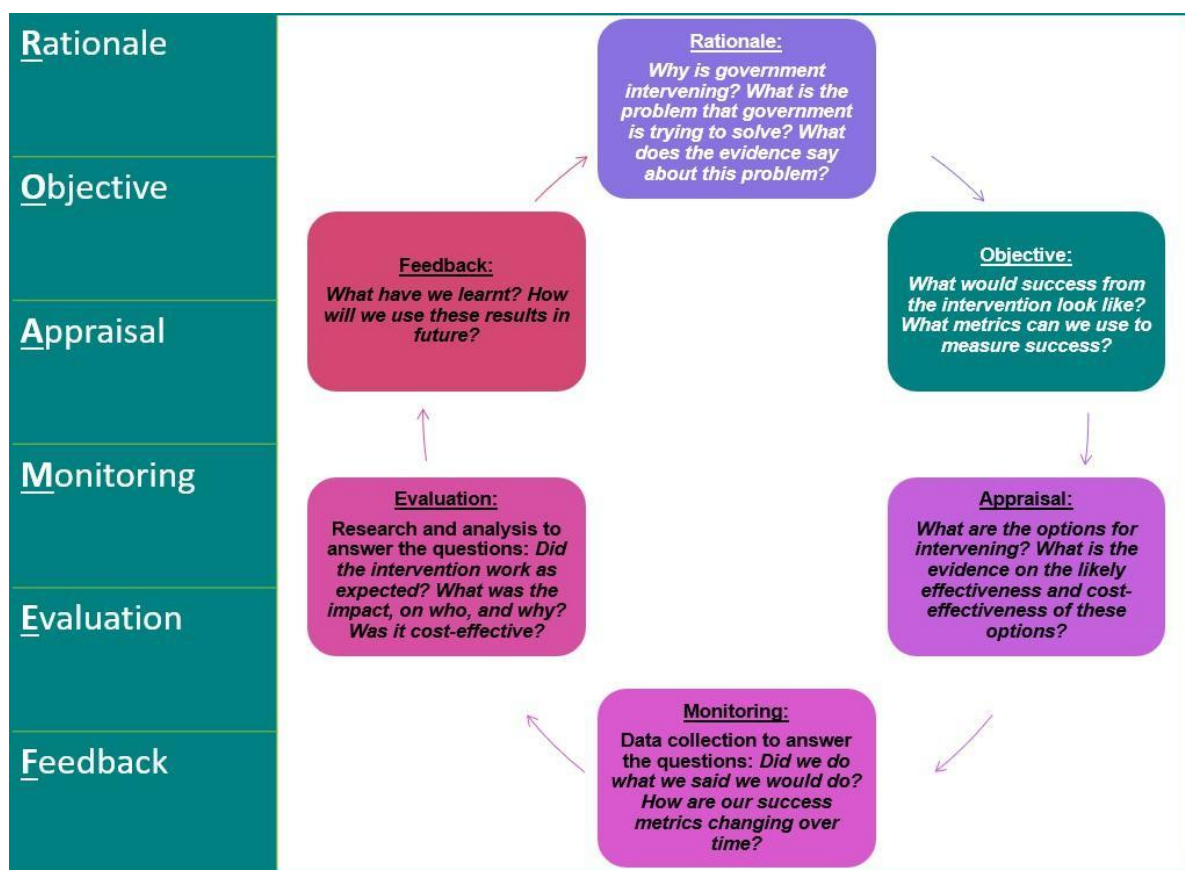

Рис. 4. Схема циклу політики ROAMEF (взято із Пурпурової книги⁵⁹).

Кожен етап системи ROAMEF фактично є елементом аналізу політики, ілюструючи той факт, що оцінка політики є безперервним процесом, який супроводжує політику на всіх етапах її життєвого циклу. Відображення цієї системи можна побачити і у визначенні оцінювання політики, під яким розуміється систематичний аналіз розробки, впровадження та результатів державної політики. Вона передбачає розуміння того, як впроваджується або було впроваджено державне втручання і які наслідки воно мало, для кого і чому. Система ROAMEF також включає визначення того, що і як можна покращити, а також оцінку загального впливу та економічної ефективності.

Варто звернути увагу на певні термінологічні особливості. Так, замість терміну “політика” (policy), у проаналізованих документах

⁵⁹ [Пурпурова книга](#)

застосовується термін “втручання” (intervention) – ширше поняття, яке крім політики включає в себе програми, стратегії, проекти та плани. Така термінологія застосовується і в документах ОЕСР. У цьому контексті варто зазначити, що документи ОЕСР нерідко посилаються на посібники з оцінки політики Сполученого Королівства, що актуалізує вивчення досвіду вказаної країни у сфері аналізу політики для визначення найкращих практик, що можуть бути адаптовані до українського контексту.

Національні лідери з оцінки політики

У Сполученому Королівстві існує широкий перелік інституцій, діяльність яких спрямована на покращення процесу оцінки політики. Важливе місце у цій сфері займає **Департамент бізнесу та торгівлі (Department for Business & Trade)**⁶⁰, основна мета діяльності якого полягає у підтримці бізнесу в інвестуванні, зростанні та експорті, створенні робочих місць тощо. В контексті аналізу політики Департамент видає методики та формує шаблони звітів з оцінки політики. Серед доробку Департаменту є Настанови щодо Концептуальних засад Кращого регулювання (Better regulation framework. Guidance). Вказані настанови – це система, яку уряд використовує для управління тенденціями у регулюванні та розумінні його наслідків. Вони спрямовані на:

- розширення розгляду та використання альтернатив регулювання;
- більш ранній та цілісний аналіз регуляторних пропозицій через розгляд ширшого впливу, ніж прямі витрати для бізнесу;
- більш раннє та послідовне оцінювання того, чи досягають впроваджені регуляторні акти своїх цілей.

Важливим органом у системі аналізу політики є **Казначейство Його Величності (HM Treasury)**⁶¹. Зазначений орган є урядовим міністерством

⁶⁰ [Офіційний сайт Департаменту бізнесу та торгівлі](#)

⁶¹ [Офіційний сайт Казначейства Його Величності](#)

економіки та фінансів, яке контролює державні витрати та визначає напрямки економічної політики Великобританії. У рамках роботи з підвищення ефективності використання бюджетних коштів Казначейство видає методики з аналізу політики, серед яких варто зупинити увагу на Зеленій книзі (Green book) та Пурпуровій книзі (Magenta book).

Зелена книга – це посібник щодо оцінки політики, програм та проектів. В ньому містяться положення, присвячені оцінці ex-post, але основну увагу приділено оцінці ex-ante. Варто зазначити, що Зелена книга не є механічним або детермінованим інструментом прийняття рішень. Вона пропонує затверджені моделі мислення і методи, які підтримують надання консультацій для з'ясування витрат, вигод і компромісів альтернативних варіантів реалізації для досягнення цілей політики, що стосуються соціального або суспільного добробуту.

Пурпурова книга – це посібник, який надає всебічний огляд оцінювання політики в уряді, його визначення, принципи розробки, управління, використання та поширення, а також окреслює компетентності, необхідні для урядових оцінювачів. Зазначений документ містить положення, корисні для проведення оцінки ex-post.

Вказані документи ґрунтуються на Концептуальних засадах Кращого регулювання та містять основні поради, якими керуються установи, відповідальні за розробку та впровадження політики. Варто також додати, що згадку про них можна зустріти в дослідженнях ОЕСР та методичних матеріалах інших держав, де вони високо оцінюються.

Також важливу роль у процесі підвищення якості оцінки політики відіграє **Цільова група з оцінки (Evaluation Task Force)**⁶² – спільний підрозділ Кабінету Міністрів і Казначейства Його Величності. Метою діяльності цього підрозділу є удосконалення способів оцінки державного

⁶² [Офіційний сайт Цільової групи з оцінки політики](#)

втручання. Задля досягнення цієї мети Цільова група здійснює таку діяльність:

- консультує та підтримує департаменти щодо розробки та проведення **надійних, пропорційних** оцінок;
- фінансує оцінки через **Фонд прискорення оцінювання**;
- розробляє стратегію функціонування та забезпечує використання урядом результатів діяльності **What Works Network** (мережі дослідницьких центрів, які охоплюють різні сфери політики⁶³).

Важливим органом, який забезпечує якість оцінок політики, є **Комітет з регуляторної політики (Regulatory Policy Committee)**⁶⁴ – незалежний регуляторний орган уряду Великобританії. Комітет оцінює якість доказів та аналізу, які використовуються для обґрунтування урядових регуляторних пропозицій. Варто зазначити, що висновки цього органу є обов’язковими для певної категорії проектів державного втручання.

Оцінка політики ex-ante

Оцінка політики вимагається для регуляторних актів, вплив яких на бізнес складає більше 10 млн фунтів стерлінгів у перерахунку на річні чисті прямі витрати на бізнес⁶⁵. Таке положення виходить з принципу пропорційності, відповідно до якого витрати на оцінку політики мають бути пропорційними впливу політики. Для втручань з меншим впливом оцінка також може проводитись в межах, які здаються пропорційними розробникові політики.

Формального вираження оцінка політики ex-ante набуває у двох документах: **звіті про оцінку варіантів (Options assessment, OA)** та звіті про оцінку регуляторного впливу (**Impact Assessment, IA**) (інколи його називають фінальним звітом про оцінку впливу).

⁶³ [Офіційний сайт What Works Network](#)

⁶⁴ [Офіційний сайт Комітету з регуляторної політики](#)

⁶⁵ [Керівні принципи кращого регулювання](#)

Структурно ці документи ідентичні. Фактично звіт про оцінку варіантів представляє собою ранню версію звіту про оцінку регуляторного впливу, яка подається на розгляд Комітету з регуляторної політики. Комітет перевіряє докази та аргументацію, викладені в документі, і надає висновок про якість оцінки, визначаючи її як таку, що відповідає меті, або призначаючи їй зелений чи червоний рейтинги. Зелений рейтинг означає, що в оцінці є недоліки, які потрібно доопрацювати. Червоний означає, що пропозиція не має достатнього рівня обґрунтованості. Рішення Комісії може підлягати оскарженню.

Після врахування рекомендацій Комісії розробник політики складає звіт про оцінку впливу. Вказаний документ подається разом із законопроектом до парламенту, а його скорочена версія публікується. Документ не має стандартизованої форми, а положення викладені у шаблоні оцінки регуляторного впливу мають рекомендаційний характер⁶⁶. У межах цього дослідження, для визначення тенденції щодо змісту таких документів та рівня імплементації положень методик при проведенні оцінок, було досліджено три довільно обраних звіти про оцінку впливу:

- **The Sentencing Act 2020 (Amendment of Schedule 21). Regulations 2025. Impact Assessment** (Закон про винесення вироків 2020 року (Поправка до Додатку 21). Положення 2025 року. Оцінка впливу)⁶⁷
- **MHRA Post-market Surveillance. Impact Assessment** (Післяринковий нагляд MHRA. Оцінка впливу)⁶⁸
- **Introducing Extended Producer Responsibility for Packaging. Impact Assessment** (Впровадження розширеної відповідальності виробника за упаковку)⁶⁹

⁶⁶ [Шаблон з оцінки регуляторного впливу](#)

⁶⁷ [Закон про винесення вироків 2020 року \(Поправка до Додатку 21\). Положення 2025 року. Оцінка впливу](#)

⁶⁸ [Післяринковий нагляд MHRA. Оцінка впливу](#)

⁶⁹ [Впровадження розширеної відповідальності виробника за упаковку](#)

За результатами аналізу була визначена така узагальнена структура звітів про оцінку ex-ante у Сполученому Королівстві:

1. **Короткий зміст пропозиції.** У вказаному розділі в усіх досліджених звітах з оцінки ex-ante окремо викладено інформацію щодо витрат пов'язаних з реалізацією обраного варіанту, короткого опису проблеми, цілей політики очікуваного впливу від реалізації обраного варіанту політики, переліку варіантів політики та інформації про можливий перегляд втручання з вказанням дати такого перегляду. Окремо подається короткий виклад результатів аналізу вигод і витрат втручання.

2. **Опис проблеми.** У вказаному розділі оцінки впливу визначається проблема та наводяться докази її існування. Також надається пояснення того, чому вирішення проблеми потребує втручання уряду. Кожне пояснення підкріплюється доказами.

3. **Цілі втручання.** У шаблоні з оцінки регуляторного впливу та «Зеленій книзі» рекомендовано визначати цілі з урахуванням методології SMART. Хоча в проаналізованих документах цілі не завжди повністю відповідають цим вимогам, вони, як правило, супроводжуються додатковими поясненнями щодо підстав для їх формулювання, а також містять посилання на ключові критерії успіху втручання.

4. **Опис запропонованих варіантів втручання.** В методиках та шаблоні з оцінки регуляторного впливу міститься рекомендація супроводжувати виклад альтернативних варіантів втручання поясненням логічного процесу змін, за допомогою якого досягаються цілі SMART. На практиці розглядається не більше двох варіантів втручання, одним з яких є Baseline тобто варіант при якому зміни не запроваджуються. Проте опис варіанту якому надається перевага супроводжується теорією змін.

5. **Регуляторна картка для обраного варіанту (опис та оцінка впливу обраного варіанту в конкретних сферах).** У зазначеному розділі розробники політики заповнюють таблицю, в якій зазначаються кількісні

оцінки та якісний опис впливів за кожним заголовком (Таблиця 4). Таблиця складається з двох частин, кожна з яких поділяється на підзаголовки. До першої частини таблиці вноситься інформація щодо загального впливу та впливу на зацікавлені сторони:

- вплив на загальний добробут (описується загальний очікуваний вплив);
- очікуваний вплив на бізнес;
- очікуваний вплив на домогосподарства;

До другої частини – інформація про **вплив на ширші урядові пріоритети**:

- бізнес середовище (опис впливу заходу на легкість ведення бізнесу);
- міжнародні міркування (вплив заходу на міжнародну торгівлю та інвестиції);
- природний капітал та декарбонізація (описується, чи підтримує цей захід зобов'язання щодо покращення стану довкілля та декарбонізацію).

Як можна побачити в таблиці 4 права колонка (спрямований рейтинг) відводиться для оцінок втручання за певною категорією, що базується на описі впливу. Для полегшення сприйняття таблиці запропоновано застосовувати такі кольорові позначення: зелений – позитивний вплив, червоний – негативний вплив, жовтий – нейтральний або незначний вплив, синій – невизначений вплив.

Таблиця 4. Регуляторна карта обраного варіанта втручання (взято з шаблону для оцінки впливу на завершальному етапі)⁷⁰

⁷⁰ [Шаблон з оцінки регуляторного впливу](#)

(1) Overall impacts on total welfare		Directional rating
		Note: Below are examples only
Description of overall expected impact	Provide a qualitative description of the overall expected impact of the regulation on social welfare. Where this is driven by groups other than businesses or households, please specify.	Uncertain Based on all impacts (incl. non-monetised)
	Monetised impacts Total £ NPSV (with ranges) Add separate lines for large impacts which net off Please list any significant monetised costs/benefits not covered below	Negative Based on likely £NPSV

6. **Планування моніторингу та оцінки впливу.** Важливим у зазначеному розділі є встановлення терміну проведення оцінки політики після її впровадження, який не може перевищувати 5 років. Водночас при плануванні слід описати обставини/зміни, що можуть зумовити проведення перегляду втручання раніше. Також при плануванні передбачається формат здійснення моніторингу, а також те, як буде оцінюватись досягнення початкових цілей втручання та потреба у внесенні до нього змін.

Одним із елементів планування моніторингу та оцінки впливу є ідентифікація зовнішніх факторів, які можуть вплинути на його успіх.

Варто зазначити, що в цьому розділі також оцінюються непередбачувані наслідки втручання для бізнесу або домогосподарств.

7. **Мінімізація адміністративних та комплаєнс-витрат для бажаного варіанту.** У цьому розділі визначаються шляхи зменшення адміністративного тягаря, пов'язаного з дотриманням регуляторного акту. Так, це може включати навантаження на бізнес та населення або такі фактори, як час, необхідний для ознайомлення, заповнення форм, вимоги до звітності тощо.

Як зазначалось раніше, існує певна різниця між підходом до оцінки політики описаним в методиках і тим який реалізується в досліджених документах. Найбільшою такою відмінністю, на момент проведення дослідження, є підхід до підготовки варіантів втручання та методологія щодо вибору з них найоптимальнішого.

Методиками передбачено формування короткого та довгого списків. При формуванні довгого списку важливо визначити **обмеження та залежності**, яким має відповідати політика. Відповідно до положень Зеленої книги обмеженнями є зовнішні чинники, які встановлюють межі, в яких має працювати майбутня політика (наприклад, закон, етика, соціальна прийнятність, терміни, практичність і стратегічна відповідність загальній державній політиці та стратегії). Під залежностями слід розуміти зовнішні фактори, такі як інфраструктура, від яких залежить успіх варіанту, але які знаходяться поза межами його прямого контролю. Як приклад залежності наводиться наявність належного підключення до інтернету для успішного функціонування електронних послуг.

Крім залежностей та обмежень варіант політики має відповідати Критичним факторам успіху (Таблиця 5). Варто зазначити, що фактично наведений перелік не є вичерпним і за необхідності може бути доповнений.

Таблиця 5. Критичні фактори успіху (відповідно до Зеленої книги⁶⁵)

Ключові критичні фактори успіху	Опис
Відповідність стратегії та потребам бізнесу	Наскільки добре варіант: - відповідає узгодженим цілям витрат, пов'язаним бізнес-потребам та вимогам до послуг; - забезпечує цілісну відповідність та синергію з іншими стратегіями, програмами та проектами.
Потенційне	Наскільки добре варіант оптимізує суспільну цінність

співвідношення ціни та якості	(соціальну, економічну та екологічну) з точки зору потенційних витрат, вигод та ризиків.
Потенціал та можливості постачальника (інституції, що надають послугу)	Наскільки добре варіант: - відповідає спроможності потенційних постачальників надавати необхідні послуги; - приваблює отримувачів послуги.
Потенційна економічна доступність послуги	Наскільки добре варіант: - може бути профінансований за рахунок наявних коштів; - узгоджується з обмеженнями щодо джерел фінансування.
Потенційна досяжність	Наскільки добре варіант: - може бути реалізований з огляду на здатність організації реагувати на необхідні зміни; - відповідає рівню наявних навичок, необхідних для успішного виконання.

Остаточний довгий список варіантів втручань підлягає розгляду, за результатами якого обрані варіанти переносяться до короткого списку. У Зеленій книзі присутні вказівки, відповідно до яких розгляд довгого списку має проводитись під час спеціального семінару за участі ключових стейкхолдерів, експертів та фасилітатора, акредитованого за методологією Казначейства Його Величності.

Під час розгляду довгого списку варіантів втручання учасники семінару обирають:

1. **Обсяг послуг** – охоплення послуг, передбачених варіантом втручання. Воно визначається одним або кількома параметрами, включаючи географічні, демографічні, якісні, часові рамки та будь-які інші відповідні фактори.

2. **Сервісне рішення** – спосіб досягнення визначених результатів, яким надається перевага, з урахуванням наявних технологій та найкращих практик. Наприклад: безпосереднє надання послуг новою або існуючою

організацією державного сектору, аутсорсинг, інсорсинг, створення нових ринків, нові або переглянуті правила, гранти та субсидії, ініціативи з інформування громадськості або використання «методів підштовхування», що базуються на знаннях з поведінкової психології та економіки.

3. **Надавачі послуг** – суб'єкти, які в організаційному плані мають найкращі можливості для надання послуг, а також варіанти, яким надається перевага, наприклад:

- пряме надання послуг державним сектором;
- державно-приватне партнерство;
- неприбуткові організації;
- представники приватного сектору

4. **Впровадження послуги** – спосіб, за допомогою якого буде реалізовано пропозицію, наприклад, чи буде це початковий пілотний проект з умовами для вивчення того, «що працює» і адаптації, поетапне впровадження або підхід, відповідно до якого всіх користувачів послуги буде одразу переведено на нову систему.

5. **Фінансування послуги** – початковий орієнтовний кошторис витрат у світлі переваг щодо обсягу, рішення, доставки та впровадження, а також способу фінансування.

Під час оцінки обсягу послуг визначається максимальний та мінімальний потенційний обсяг послуг. Всі подальші варіанти втручання розглядаються у вказаному діапазоні. Цікавим є те, що під час цієї процедури рекомендується визначити варіант, якому попередньо надається перевага як найбільш перспективному шляху досягнення цілей. Цей варіант не обов'язково стає остаточним рішенням за результатами перегляду короткого списку, але на ранньому етапі він розглядається як «лідер» серед можливих альтернатив.

Результати розгляду викладаються у вигляді таблиці, в якій рекомендовано використовувати кольори для позначення релевантності варіантів: червоний – відхилений варіант, жовтий – можливий, зелений – варіант, якому надається перевага. Причина відхилення, вибору або перенесення кожного вибору записується, наводиться опис переваг, недоліків і короткий висновок. Ця інформація має бути підтверджена доказами із зазначенням джерела.

Після обрання бажаного варіанту обсягу послуг робиться вибір сервісного рішення, тобто того, як будуть реалізовані необхідні зміни. Як і під час вибору обсягу послуг на даному етапі оцінки довгого списку визначається мінімум, необхідний для досягнення цілей втручання і задоволення «бізнес-потреб», та розумний максимум, який не обов'язково може бути життєздатним. Визначення мінімуму та максимуму необхідне для формування діапазону можливостей. Розглядаються раціональні точки між цими двома крайнощами, і застосовується та ж процедура, що і для визначення обсягу. При цьому використовуються критичні фактори успіху та проводиться SWOT-аналіз для відкидання одних і перенесення інших можливих варіантів.

Наступний етап стосується вибору постачальника послуг. Виходячи з визначеного бажаного напрямку розвитку щодо обсягу та типу сервісного рішення, обирається відповідний агент з надання послуг (той, хто буде впроваджувати втручання). На цьому етапі визначення діапазону не є обов'язковим. Для обраних варіантів здійснюється SWOT-аналіз та проводиться оцінка їх відповідності Критичним факторам успіху.

За такою ж процедурою обирається спосіб впровадження послуг і їх фінансування.

Результатами розгляду довгого списку варіантів втручання стає формування короткого списку, який може включати такі варіанти обсягу

послуг, сервісного рішення, надавачів послуги, впровадження послуг, фінансування послуг:

- Business as Usual (Справи як зазвичай) – демонструє варіант, відповідно до якого змін в політиці не відбувається (контрфактичний сценарій). Такий варіант не означає відсутність витрат, він означає збереження всіх витрат, що існують у статусі-кво;
- Мінімальний варіант – просто задовольняє бізнес-потреби, що вимагаються цілями SMART;
- Бажаний шлях розвитку – може бути, а може і не бути варіантом «Досягти мінімуму»;
- Більш амбітний бажаний шлях вперед – може бути дорожчим, приносити більше користі, але з більшими витратами і підвищеними ризиками;
- Менш амбітний бажаний шлях вперед - якщо бажаний варіант не є «зробити мінімум» – варіант може зайняти більше часу, забезпечити меншу цінність, але коштувати дешевше і/або нести менший ризик.

Основним методом, що застосовується при оцінці вказаних варіантів є метод вигід та витрат. При порівнянні варіантів оцінюються такі витрати:

- **загальні прямі державні витрати**, що будуть здійснюватись організацією, відповідальною за впровадження політики;
- **загальні непрямі суспільні витрати**, що будуть нести інші організації державного сектору;
- **загальні витрати для британського суспільства** – монетизовані витрати; кількісні, але не монетизовані витрати, а також якісні не кількісні витрати;
- **сумарні витрати на управління ризиками** – витрати, спрямовані на полегшення наслідків настання ризиків. Загалом автори Зеленої книги виходять з припущення, що більшість ризиків пов'язаних з невизначеністю можна подолати наявністю доказів, тому вказаний тип

витрат спрямований на подолання оптимістичного упередження – тенденції до надмірного оптимізму оцінювачів щодо ключових параметрів проекту, включаючи капітальні витрати, операційні витрати, тривалість проекту та отримання вигод від його реалізації.

Вказані витрати співвідносяться з такими вигодами:

- **прямі вигоди для публічного сектору**, які включають вигоди для основного бенефіціара;
- **непрямі вигоди для публічного сектору**, під якими маються на увазі вигоди для інших організацій;
- **загальні вигоди для британського суспільства** – наприклад, для домогосподарств, фізичних осіб, бізнесу.

Для забезпечення більш точних обсягів вигід та витрат рекомендовано залучати експертів.

При порівнянні вигод і витрат, вигоди зазвичай визначаються у грошовому вимірі. Проте у випадках коли вигоди неможливо або дуже важко монетизувати рекомендується створити два варіанти: один – з негрошовою вигодою, а інший без неї. Далі при порівнянні цих двох варіантів з контрфактичним сценарієм можна побачити додаткові витрати на не монетизовану вигоду та розглянути, чи є ця ціна прийнятною.

Отже, як можна побачити у методиках передбачений досить нетиповий підхід до формування втручання. І попри те що ві повноцінно не реалізується у досліджених звітах з оцінки ex-post певні елементи представленого підходу впроваджуються попри відсутність імперативних інструментів і рекомендаційності методик.

Важливою особливістю оцінки політики ex-ante у Сполученому Королівстві є можливість вбудувати перевірку альтернативних варіантів у процес впровадження політики. Так, наприклад, при відсутності доказів, за допомогою яких можна з точністю спрогнозувати наслідки втручання, може бути прийняте рішення про проведення пілотного проекту втручання

на обмежене коло осіб або про одночасну реалізацію кількох варіантів політики для окремих груп осіб для перевірки ефективності варіантів у реальному часі. Такі методи оцінки політики називаються експериментальними. Їх застосування пояснено у Пурпуровій книзі. У цьому дослідженні детальніше про них буде описано в частині, присвяченій оцінці ex-post.

Оцінка ex-post та моніторинг

Результати оцінки політики ex-post знаходять своє формальне відображення у **пост-імплементативному огляді (post-implementation review)**.

Пост-імплементативний огляд – це документ, в якому викладається оцінка ефективності втручання після впровадження. Він має на меті перегляд регуляторних актів через певні проміжки часу для оцінки їхньої ефективності, актуальності і ступеню досягнення запланованих наслідків під час та після їх впровадження.

Проведення такого огляду вимагається для підзаконних актів, які створюють або змінюють регуляторні положення⁷¹. Проте по аналогії з оцінкою ex-ante, проведення оцінки ex-post для втручань, які мають менший вплив, не забороняється у разі дотримання принципу пропорційності.

Готовий документ, якщо це передбачалося політикою, подається на оцінку до Комітету з регуляторної політики.

Відповідно до шаблону огляду ситуації після впровадження⁷² вказаний документ має основну та додаткову частину. Остання заповнюється у разі

⁷¹ [Керівництво щодо пропорційності для департаментів та регуляторів](#)

⁷² [Шаблон пост-імплементативного огляду](#)

необхідності. Зазначені частини подаються у вигляді коротких відповідей на запитання (не більше 5 рядків тексту).

Основну частину складають такі розділи:

1. Якими були політичні цілі заходу?
2. Які докази були використані при підготовці огляду ситуації після впровадження?

3. В якій мірі були досягнуті цілі політики?

Зміст додаткової частини в залежності від потреб можуть складати такі розділи:

4. Якими були початкові припущення?
5. Чи були непередбачувані наслідки?
6. Чи виявили фактичні дані можливості для зменшення навантаження на бізнес?

7. Як підхід Великої Британії порівнюється з реалізацією подібних заходів на міжнародному рівні, зокрема з тим, як країни-члени ЄС впроваджували вимоги ЄС, які є порівнянними або зараз є частиною законодавства ЄС, або як інші країни впроваджували міжнародні домовленості?

Для більшого розуміння особливостей проведення оцінки ex-post у Сполученому Королівстві варто розглянути рекомендації, викладені у Пурпуровій книзі. Зазначений документ акцентує увагу на тому, що основним завданням оцінки ex-post є аналіз якості впровадження політики та наслідків, які вона мала. Якісна оцінка, що відповідає системі ROAMEF, має включати визначення того, що і як можна покращити, а також оцінку загального впливу та економічної ефективності⁷³.

Така оцінка може проводитись під час та після впровадження втручання. Під час реалізації втручання вона має на меті перевірити, чи впроваджується втручання відповідно до запланованого підходу та чи

⁷³ [Пурпурова книга](#)

забезпечує очікувані результати. При цьому оцінка спрямовується на виявлення відмінностей у впливі втручання на різні групи населення. Результати, отримані на даному етапі можуть бути використані для коригування оцінюваної політики.

Оцінка після впровадження втручання перевіряє наскільки результати втручання відповідають встановленим цілям SMART, чи було досягнуто очікуваних ефектів та чи є потреба у внесенні змін. Також оцінка на даному етапі перевіряє прогнози, зроблені під час формування короткого списку, зокрема щодо витрат та вигод обраного варіанту втручання. Під час оцінки досліджуються неочікувані наслідки втручання, якщо вони виявлені. Результати оцінки втручання після впровадження спрямовуються для покращення майбутніх політик.

Пурпурова книга щодо забезпечення якості таких оцінок рекомендує застосовувати такі методи:

- **загальні методи**, які зазвичай використовуються для оцінки, включають: опитування, інтерв'ю, фокус-групи, спостереження;
- **теоретичні методи**, які використовуються для оцінювання комплексних втручань або простих втручань у складних умовах. Вони допомагають визначити причинно-наслідкові зв'язки та пояснити, чому втручання спрацювало або не спрацювало. Отримані результати можуть бути використані для масштабування політики на інші групи населення, території або періоди часу та для формування інших політик. Попри вказані переваги теоретичні методи не дозволяють точно визначити розмір ефекту впливу. Прикладами теоретичних методів є: реалістичне оцінювання, аналіз результатів роботи, відстеження процесів, Байєсівське поновлення, відстеження внесків, якісний порівняльний аналіз, обробка результатів, визначення найбільш значущої зміни;
- **експериментальні та квазі-експериментальні методи**, використання яких передбачається в самому втручанні. Ці методи

оцінювання використовують для вимірювання впливу. Основний їх принцип полягає в тому, що створюється дві групи осіб: на одну із них політика поширюється, а на іншу – ні. Таким чином, порівнюючи досягнуті результати в обох групах, можна визначити вплив політики, що підлягає оцінці. До вказаних методів згідно з Пурпуровою книгою відносяться: рандомізоване контрольоване дослідження, аналіз часових рядів та різниця у відмінностях, дизайн розриву регресії, співставлення показників схильності, синтетичні методи контролю, інструментальні змінні або природні експерименти, хронометраж подій;

- **методи оцінки співвідношення ефективності та вартості** передбачають проведення порівняння вигоди від втручання з витратами на них, включаючи несприятливі та непередбачувані аспекти. До цих методів відносять: аналіз ефективності соціальних витрат та аналіз соціальних витрат і вигод;

- **методи синтезу** передбачають об'єднання результатів низки досліджень у загальне розуміння впливу та/або реалізації політики. Основним обмеженням синтезу оцінок є його залежність від достатнього обсягу раніше отриманих даних. Якість синтезу доказів залежить від якості оригінальних досліджень, а достовірність – від того, які саме оригінальні дослідження були включені. Звідси випливає важливість визначення критеріїв включення та оцінки якості в цьому процесі. До вказаних методів відносять: експрес-оцінку доказів, систематичні огляди, мета-аналіз, мета-етнографію, реалістичний синтез.

Детальніше з усіма методами, що використовуються для оцінки політики ex-post, можна ознайомитись у Додатку 2.

Застосування вказаних методів може потребувати спеціалізованих знань, тому навіть у випадках, коли оцінка здійснюється виключно працівниками інституції-розробника політики, рекомендовано проводити консультації з експертами. Варто також зазначити, що оцінка втручання

може бути “передана на аутсорс”. У такому випадку проводяться тендерні процедури. Інституція-розробник втручання може запропонувати учасникам тендеру об’єднатися в консорціуми, щоб забезпечити повний спектр навичок, необхідних для проведення оцінки.

Підсумки

1. За останні кілька років якість оцінок ex-ante у Сполученому Королівстві знизилась, а перелік державних втручань, для яких вимагається аналіз регуляторного впливу, звузився за критерієм економічного впливу. Незважаючи на це Сполучене Королівство залишається одним із лідерів оцінки політики.

2. Проведення оцінки політики забезпечується за допомогою поєднання імперативного та диспозитивного методу. Використання імперативного методу супроводжується обов’язковим проведенням оцінки ex-ante. Її результати викладаються у звіті про оцінку регуляторного впливу, який подається разом з проектом акта до уряду. Проведення оцінки ex-post вимагається для підзаконних актів, які створюють або змінюють регуляторні положення, проте існують винятки, за яких проведення такої оцінки вважається недоцільним. Результати оцінки ex-post викладаються у постімплементаційному звіті. Використання диспозитивного підходу супроводжується виданням методик: Пурпурова книга та Зелена книга, які містять рекомендації щодо покращення якості оцінок втручання та шаблону звітів з оцінки. Зміст звітів з оцінки втручання викладений у шаблонах також несе рекомендаційний характер. Дуальність підходів — поєднання примусу та заохочення — простежується і в діяльності інституцій, відповідальних за якість оцінювання. З одного боку, Цільова група з оцінок стимулює підвищення якості аналізу шляхом виділення додаткового фінансування. З іншого — Комітет з регуляторної політики

здійснює обов'язкову перевірку доказовості оцінок і присвоює їм рейтинг, фактично виконуючи функцію контролю за стандартами якості.

3. У методиках з проведення оцінки регламентовано нетривіальний підхід до процесу формування політики, відповідно до якого під час її розроблення готуються довгий і короткий списки варіантів втручання. До процесів аналізу довгого списку та перенесення варіантів з нього до короткого залучаються стейкхолдери та експерти шляхом проведення спеціальних сесій. Кінцева політика формується шляхом поєднання обраних з короткого списку найоптимальніших варіантів обсягу послуг, сервісного рішення, надавачів послуг, способів впровадження політики та її фінансування. Ключовим методом, який використовується при виборі оптимального варіанту політики, є метод витрат і вигод.

4. У процес впровадження політики може бути інтегровано можливість застосування експериментальних та квазіекспериментальних методів, що передбачає створення контрольних груп, на які буде поширюватись політика та порівняння їх із групами, на які політика поширюватись не буде.

5. Пост-імплементацийний звіт включає основну та додаткову частини. Перед публікацією вказаний документ подається Комітету з регуляторної політики, який перевіряє аргументацію та якість використаних доказів.

6. У проведенні аналізу політики у Сполученому Королівстві значну роль відіграє експертне середовище. Так, існують рекомендації щодо консультацій з експертами на всіх етапах розробки політики (ROAMEF), а також щодо організації тендерних процедур на проведення досліджень для підсилення доказами оцінок ex-post та ex-ante.

1.5. Нова Зеландія

Відповідно до Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025 Нова Зеландія (Аотеароа) демонструє суттєво вищі, порівняно із середнім рівнем по країнам-членам ОЕСР, показник якості оцінювання ex-ante. Водночас показник оцінювання ex-post є нижчим за середнє значення⁷⁴. Загалом, Нова Зеландія демонструє зростання обох показників порівняно з 2021 роком.

🔗 Індикатори регуляторної політики та управління (iREG): Нова Зеландія

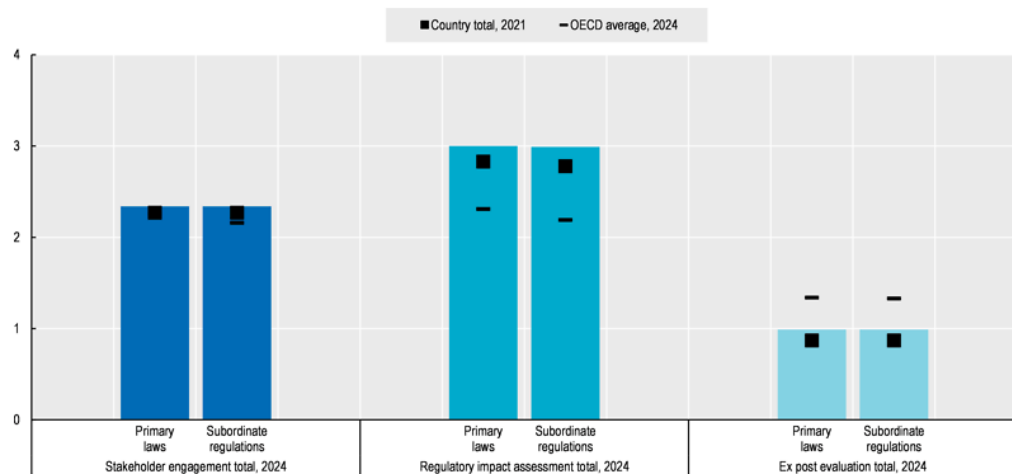

Рис. 5. Індикатор регуляторної політики і управління: Нова Зеландія (взято з Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁶⁹).

Унікальність досвіду Нової Зеландії полягає в тому, що її модель поєднує елементи як британської, так і європейської систем аналізу політики. Також варто відзначити, що під час вивчення досвіду країни її система аналізу політики перебувала у стані трансформації. Було створене Міністерство з питань регулювання, що спричинило перегляд методичного супроводу аналізу регуляторного впливу та переосмислення підходів до оцінювання впливу політики як на етапі ex-ante, так і на етапі ex-post.

⁷⁴ [Огляд регуляторної політики ОЕСР](#)

Національні лідери з оцінки політики

Питаннями аналізу (оцінювання) політики в Новій Зеландії займається кілька державних установ: **Департамент Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів (Department of the Prime Minister and Cabinet)** та **Міністерство з питань регулювання (The Ministry for Regulation)**.

Департамент Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів⁷⁵ формує загальні вимоги до процесу оцінки політики. Такі вимоги викладаються як на рівні нормативно правових актів (Циркуляр Кабінету Міністрів від 16 грудня 2024 року “Про вимоги до аналізу впливу”⁷⁶), так і на рівні інших документів, наприклад “Основні очікування Уряду від належної регуляторної практики”⁷⁷. Останній документ можна розглядати радше як інструмент комунікації, що викладає стандарти та принципи, яких рекомендовано дотримуватися органам державної влади під час здійснення регуляторної політики.

Департамент Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів також відіграє важливу роль у методичному забезпеченні оцінки політики. Так, вказаною установою спільно з новозеландськими фахівцями з питань політики було розроблено Policy Methods Toolbox⁷⁸ – репозиторій методик, спрямованих на вдосконалення підходів до формування політики. Toolbox охоплює інструменти, які можна використовувати на різних етапах формування політики, зокрема: рекомендації щодо початку роботи над політикою, застосування дизайн-мислення та поведінкових досліджень, проведення консультацій із громадськістю, використання ретроспективного

⁷⁵ [Офіційний сайт Департаменту Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів](#)

⁷⁶ [Циркуляр Кабінету Міністрів “Про вимоги до аналізу впливу”](#)

⁷⁷ [Основні очікування Уряду від належної регуляторної практики](#)

⁷⁸ [Policy Methods Toolbox](#)

моделювання, а також аналізу Договору Вайтангі – одного з конституційних документів Нової Зеландії.

Отже, роль Департаменту Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів як органу, що сприяє якості аналізу політики, є системоутворюючою. Він формує мінімальні вимоги, яким має відповідати оцінювання політики, а також сприяє поширенню кращих практик у сфері формування політики, зокрема тих, що стосуються проведення оцінювання.

Важливим суб'єктом у системі забезпечення якості оцінювання політики є Міністерство з питань регулювання. Зазначений орган влади забезпечує методичний супровід проведення оцінювання ex-ante та ex-post. Також до його функцій належить:

- забезпечення якості нового регулювання;
- поліпшення функціонування існуючих систем регулювання;
- підвищення можливостей тих, хто розробляє та керує системами регулювання;
- забезпечення безперервного та стійкого вдосконалення системи регуляторного управління;
- підготовка регуляторних оглядів.

Варто зазначити, що Міністерство з питань регулювання було створено 01 березня 2024 року як центральний орган у системі забезпечення якості оцінки політики, перебравши на себе функції Казначейства та Міністерства бізнесу, інновацій та зайнятості⁷⁹. Раніше до 2018 року питанням аналізу (оцінки) впливу займалося Управління досліджень та оцінки соціальної політики – державне відомство, яке адвокувало перед Урядом інтереси сімей та займалося підтримкою досліджень у соціальній сфері. За період існування йому вдалось зібрати обширний каталог досліджень та розробити посібники з оцінки політики, які застосовуються до тепер і розміщені на сайті Департаменту

⁷⁹ [Офіційний сайт Міністерства з питань регулювання](#)

Прем'єр-міністра та Кабінету Міністрів. Ці матеріали є корисними для покращення якості аналізу (оцінки) політики.

Оцінка політики ex-ante

Відповідно до Циркуляра Кабінету Міністрів від 16 грудня 2024 року «Про вимоги до аналізу впливу»⁸⁰ оцінка ex-ante є обов'язковою для всіх регуляторних актів, тобто будь-яких законів, підзаконних актів, а також значних змін до них, що подаються на затвердження Кабінету Міністрів.

Варто зазначити що дана вимога може не поширюватись на регуляторний акт, якщо відповідне рішення буде прийнято міністерством з питань регулювання. Підставами для такого рішення може стати те що запропонований акт:

- призначений для управління, пом'якшення або зменшення короткострокових наслідків оголошеної надзвичайної події або безпосередніх дій, вжитих для захисту населення у відповідь на оголошену надзвичайну подію;
- терміново потрібний для забезпечення ефективності, що робить неможливим проведення повної, надійної та своєчасної оцінки ex-ante.

Варто додати, що навіть якщо Міністерство регулювання прийме рішення про те що повна оцінка ex-ante не потрібне, відповідним органам може бути рекомендовано надати та/або зробити публікацію певної конкретної інформації чи елементів аналізу впливу в альтернативній формі.

Результати оцінювання політики ex-ante викладаються у заяві про регуляторний вплив (**Regulatory Impact Statements, RIS**).

Проведення якісного аналізу впливу є надзвичайно важливою частиною системи формування політики у Новій Зеландії. Його роль та важливість підкреслюється як в Циркулярі “Про вимоги до аналізу

⁸⁰ [Циркуляр Кабінету Міністрів “Про вимоги до аналізу впливу”](#)

впливу”, так і в методичних матеріалах і полягає в тому щоб допомогти консультантам та особам, які приймають рішення, уникнути потенційних помилок, пов’язаних з природними людськими упередженнями та розумовими скороченнями, в тому числі шляхом забезпечення того, щоб:

- основна проблема або можливість була належним чином визначена і підтверджена наявними доказами;
- були розглянуті всі практичні варіанти вирішення проблеми або можливості;
- всі суттєві впливи та ризики запропонованих дій були визначені та оцінені у послідовний спосіб, включаючи можливі непередбачувані наслідки;
- належним чином обґрунтовано, чому певний варіант було рекомендовано, а не інші.

Цікавою є відмінність зазначеного підходу до визначення ролі оцінки впливу від підходів, що використовуються Великою Британією. Так, Уряд Нової Зеландії виходить з гіпотези про те, що аналіз впливу важливий, адже допомагає мінімізувати вплив когнітивних обмежень людини на якість політики, посиляючись при цьому на результати евристичних досліджень. Натомість у Великій Британії важливість проведення системних оцінок впливу пов’язується з можливістю вивчити, як спрацювала державна політика, які гіпотези підтвердились, а які ні. На підставі отриманої інформації здійснюється покращення існуючої й майбутньої політики.

Варто також зазначити, що заява про регуляторний вплив аналізується та оцінюється окремо. Під час аналізу враховується не тільки наявність всіх елементів аналізу регуляторного впливу, але й його якість. З метою покращення якості аналізу впливу Казначейством (до передачі його регуляторних функцій новоствореному Міністерству з питань регулювання) було прийнято ряд посібників та інструкцій:

- Посібник щодо вимог Кабінету Міністрів до аналізу впливу;
- Посібник: Аналіз регуляторного впливу: Винятки для надзвичайних ситуацій та оцінки/перегляду після впровадження у зв'язку з неналежним або відсутнім аналізом впливу;
- Посібник: Ефективні консультації для проведення аналізу впливу;
- Посібник: Документи для обговорення та вимоги до аналізу регуляторного впливу.
- Посібник: Впровадження та моніторинг;
- Вимоги Кабінету Міністрів до аналізу впливу з першого погляду;
- Посібник: Найкращі практики проведення аналізу впливу;
- Посібник з відшкодування витрат.

Ці матеріали залишаються актуальними – Шаблон заяви про регуляторний вплив⁸¹, розміщений на сайті Міністерства з питань регулювання містить посилання на вказані матеріали.

У межах дослідження проаналізовано вищезазначені документи, Шаблон заяви про регуляторний вплив та кілька довільно вибраних заяв про регуляторний вплив, а саме:

- **Regulatory Impact Statement: Strengthening Freedom of Speech in New Zealand's Universities** (Заява про регуляторний вплив: Зміцнення свободи слова в університетах Нової Зеландії)⁸²;
- **Interim Regulatory Impact Statement: Supporting local audiovisual content production and accessibility** (Проміжний звіт про регуляторний вплив: Підтримка виробництва та доступності місцевого аудіовізуального контенту)⁸³;
- **Regulatory Impact Statement: Tolling Legislative Reform** (Заява

⁸¹ [Шаблон заяви про регуляторний вплив](#)

⁸² [Заява про регуляторний вплив: Зміцнення свободи слова в університетах Нової Зеландії](#)

⁸³ [Проміжний звіт про регуляторний вплив: Підтримка виробництва та доступності місцевого аудіовізуального контенту](#)

про регуляторний вплив: Реформа законодавства щодо стягнення мита)⁸⁴.

За результатами аналізу вказаних джерел були визначені особливості процесу аналізу політики в Новій Зеландії, які можуть бути використані для оновлення існуючих та прийняття нових методик аналізу політики та проведення консультацій зі стейкхолдерами в Україні.

Особливою рисою системи оцінки політики ex-ante у Новій Зеландії є високий рівень залученості Міністерства з питань регулювання до цього процесу. Відтак, орган державної влади має зв'язатися з Міністерством з питань регулювання на ранньому етапі оцінки. Міністерство перевіряє наявність зв'язків із чинними або запланованими державними втручаннями, оцінює можливість вирішення пов'язаних питань у межах уже діючих політик, а також може ініціювати проведення додаткових консультацій або рекомендувати залучення інших установ чи експертів, компетентних у відповідній сфері.

Крім цього Міністерство з питань регулювання здійснює перевірку звіту з оцінки ex-ante на відповідність встановленим критеріям якості. У разі якщо звіт не відповідає цим вимогам, відповідальний орган можуть зобов'язати підготувати звіт про додатковий аналіз регуляторного впливу. Також Міністерство з питань регулювання фіксує випадки документів з неадекватним аналізом впливу та публічно звітує про те, наскільки добре кожен орган виконавчої влади виконує свої обов'язки щодо аналізу впливу.

Структура заяви про регуляторний вплив складається з резюме та трьох основних розділів. Кожен розділ містить підрозділи, назви яких подаються у формі запитань.

У резюме вказується орган влади, який підготував заяву, та стисло подається інформація з трьох наступних розділів. Відтак, в ньому описується:

⁸⁴ [Заява про регуляторний вплив: Реформа законодавства щодо стягнення мита](#)

- короткий зміст політичної пропозиції міністра (у Новій Зеландії вона може не збігатися з кінцевим варіантом політики);
- опис проблеми, цілі політики та розглянуті альтернативи;
- інформація про проведені консультації, включаючи їх форму, пріоритети стейкхолдерів і їхню оцінку урядової пропозиції (або пояснення причин відсутності консультацій);
- короткий аналіз витрат і вигод з висвітленням сильних і слабких сторін обраного варіанту;
- загальний огляд плану впровадження ініціативи.

Особливістю новозеландського підходу є вимога проводити оцінку якості заяви про регуляторний вплив. Результати такої оцінки включаються до самого звіту та розміщуються в кінці резюме.⁸⁵

Оцінку якості заяви про регуляторний вплив можуть проводити:

- внутрішні комісії із забезпечення якості в агентствах;
- групи, що складаються з фахівців із кількох агентств;
- особа, призначена фахівцем із забезпечення якості, яка може бути в агентстві чи поза ним.

Суб'єкт проведення оцінки якості заяви про регуляторний вплив визначається Міністерством з питань регулювання. Ним може бути визначена внутрішня комісія органу влади, що працював над оцінюваним аналізом впливу, тільки якщо будуть дотримані такі вимоги:

- особи, залучені до оцінювання, не брали участь у розробці політичної пропозиції;
- особи мають відповідні навички, включаючи повне розуміння вимог Кабінету Міністрів до аналізу впливу, а також достатній досвід і знання в аналізі політики;
- внутрішні оцінювачі (оцінювач) мають мати посаду такого рівня, який би дав змогу підписувати документи від імені агентства.

⁸⁵ [Циркуляр Кабінету Міністрів “Про вимоги до аналізу впливу”](#)

Під час оцінки не проводиться аналіз самої пропозиції до формування політики, а оцінюється якість підготовки заяви про регуляторний вплив. Визначальними є такі критерії оцінки:

- наявність всіх елементів оцінки політики (які містяться в Циркулярі Кабінету Міністрів “Про вимоги до аналізу впливу”);
- переконливість (оцінюються докази, на яких ґрунтується аналіз);
- наявність інформації про проведення консультацій;
- чіткість та доступність викладу інформації (чи викладається оцінка простою мовою);

Першою змістовною частиною заяви про регуляторний вплив є **діагностика проблеми у сфері політики**. Ця частина заяви про регуляторний вплив складається з таких підрозділів:

- Який контекст стоїть за політичною проблемою і як очікується розвиток статус-кво?
- У чому полягає проблема або можливість політики?
- Яких цілей ви прагнете досягти у зв'язку з політичною проблемою?
- Які консультації були проведені?

У описі контексту проблеми рекомендовано навести всі чинні програми, спрямовані на подолання ідентифікованої проблеми, а також спрогнозувати розвиток ситуації у разі відсутності державного втручання, пояснюючи ризики, пов'язані зі збереженням статусу-кво.

Під час опису самої проблеми рекомендовано викласти її сутність стисло – у 1-2 реченнях, уточнивши природу, обсяг і масштаб проблеми, на вирішення якої спрямовується державне втручання.

Вказаний розділ має містити опис груп осіб, на яких впливає проблема, приділивши особливу увагу вразливим групам населення: маорі (як окремим особам, іві, хапу та ванау), дітям, людям похилого віку, людям

з інвалідністю, жінкам, представникам гендерного розмаїття, народам Тихоокеанського регіону, ветеранам, сільським і етнічним громадам тощо.

Окремий підрозділ присвячується формулюванню цілей державної політики. Методичні рекомендації акцентують увагу на необхідності уникати формулювання цілей, які фактично виправдовують конкретний варіант вирішення проблеми. Цілі повинні бути сформульовані достатньо широко, щоб забезпечити можливість розгляду різних альтернатив. За необхідності доцільно окремо виділяти основні та додаткові цілі.⁸⁶

Закінчується цей розділ інформацією про консультації зі стейкхолдерами. Варто зазначити, що це єдиний змістовний розділ заяви про регуляторний вплив, у якому робиться акцент на результатах консультацій зі стейкхолдерами. Такий підхід може свідчити про пріоритезацію Міністерством з питань регулювання консультацій саме на ранній стадії формування політики – під час ідентифікації проблеми, яку належить вирішити.

Другий розділ заяви про регуляторний вплив присвячений **оцінці та вибору варіанту вирішення проблеми**. Він складається з таких підрозділів:

- Які критерії будуть використовуватися для порівняння варіантів зі статус-кво?
- В якому обсязі будуть розглядатися варіанти?
- Які варіанти розглядаються?
- Як варіанти порівнюються зі статус-кво/контрфактичним станом?
- Який варіант, найімовірніше, найкраще вирішить проблему, відповідатиме цілям політики та забезпечить найбільші чисті вигоди?

⁸⁶ [Кращі практики оцінки впливу](#)

- Чи збігається варіант, якому міністр віддає перевагу в документі Кабінету Міністрів, з варіантом, якому агентство віддає перевагу в заяві про регуляторний вплив?

- Якими є граничні витрати та вигоди варіанту, якому надається перевага в документі Кабінету Міністрів?

На початку розділу наводиться перелік з описом **критеріїв**, які використовуються для порівняння варіантів із базовим сценарієм (статус-кво або контрфактичним сценарієм). Шаблон заяви про регуляторний вплив пропонує типовий перелік таких критеріїв:

- складність впровадження;
- час, необхідний для реалізації;
- сумісність з існуючим регулюванням або регуляторними системами;
- фіскальні, адміністративні витрати або витрати на дотримання вимог;
- справедливість;
- співвідношення ціни та якості.

Цей перелік не є вичерпним – органи можуть доповнювати його іншими релевантними критеріями. У проаналізованих заявах про регуляторний вплив усі критерії супроводжувались коротким поясненням їх змісту, обґрунтуванням вибору та, іноді, ієрархією важливості. Наприклад, у заяві про регуляторний вплив, присвяченій зміцненню свободи слова в університетах Нової Зеландії, визначено такі критерії: посилення свободи слова, чіткість та послідовність вимог закону, підтримка освітньої сфери, витрати та ризик непередбачуваних наслідків. Натомість, в заяві про регуляторний вплив, присвяченій реформі законодавства щодо стягнення мита, визначено такі критерії: платник/бенефіціар, достатність доходів, вибір користувача та конкуренція.

Мінімальна кількість таких критеріїв не визначена, але на практиці зазвичай використовується від трьох до шести.

У наступному підрозділі описується обсяг, у якому будуть розглядатись варіанти – обставини, які вплинули на вибір альтернатив. Наприклад, обмеження, пов'язані з виконанням доручення міністра або специфікою поставлених цілей. У цьому підрозділі також зазначається про врахування міжнародного досвіду. Варто зазначити, що вказаний підрозділ є тільки в одній з трьох досліджених заяв про регуляторний вплив.

Наступний підрозділ зазвичай містить опис усіх варіантів політики, включно з коротким резюме, без аналізу їх переваг або недоліків. Проводиться оцінка цих варіантів за критеріями, викладеними вище. Аналіз подається у формі таблиці (Таблиця 6).

Таблиця 6. Таблиця порівняння варіантів політики з контрфактичним варіантом (відповідно до Шаблону заяви про регуляторний вплив⁸⁷).

	Варіант перший - [Статус-кво / контрфактичний]	Варіант другий - [Назва варіанту]	Варіант № - [Назва варіанту]
[Назва критерію]	0	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)
[Назва критерію] [Назва критерію]	0	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)
[Назва критерію]	0	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)
[Назва критерію]	0	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)
Загальна оцінка	0	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)	(грошове значення або символ для якісного судження, плюс короткий коментар)

Для оцінки якісного судження рекомендовано використовувати систему символів (Таблиця 7).

⁸⁷ [Шаблон заяви про регуляторний вплив](#)

Таблиця 7. Позначення, що використовуються для оцінки якісних суджень. (відповідно до Шаблону заяви про регуляторний вплив⁸⁸)

Позначення	Значення
++	набагато краще, ніж нічого не робити/статус-кво/контрфактичний
+	краще, ніж нічого не робити/статус-кво/фактичний стан
0	приблизно так само, як нічого не робити/статус-кво/контрфактичний стан
-	гірше, ніж нічого не робити/статус-кво/контрфактичний стан
--	набагато гірше, ніж нічого не робити/статус-кво/контрфактичний стан

Досить часто на практиці автори заяви про регуляторний вплив подають нижче під таблицею більш розгорнутий аналіз розглянутих альтернатив з описом їх недоліків та переваг.

На основі проведеного аналізу обирається варіант, який, найімовірніше, найкраще вирішить проблему, відповідатиме цілям політики та забезпечить найбільші чисті вигоди. У Шаблоні заяви про регуляторний вплив рекомендовано при виборі оптимального варіанту звернути увагу на те, які ключові припущення лежать в основі вигод та витрат, таяк буде змінюватися співвідношення вигоди/витрати з часом. Якщо були виявлені немонетизовані витрати або вигоди, рекомендовано пояснити, як було визначено їхній вплив (низький/середній/високий).

Варіант, якому надається перевага, аналізується більш детально з метою визначення його вигод та витрати (Таблиця 8).

⁸⁸ [Шаблон заяви про регуляторний вплив](#)

Таблиця 8. Граничні витрати та вигоди від варіанту, якому надається перевага (відповідно до Шаблону заяви про регуляторний вплив⁸⁹)

Групи, на які це вплине (визначити)	Коментар Характер витрат або вигод (наприклад, постійні, одноразові), докази та припущення (наприклад, рівень дотримання вимог), ризики.	Вплив Поточна вартість у млн. доларів США, де це доречно, для монетизованих впливів; високий, середній або низький для немонетизованих впливів.	Достовірність доказів Висока, середня або низька, пояснити причини в колонці з коментарями.
Додаткові витрати, пов'язані з обраним варіантом, порівняно з відсутністю дій			
Регульовані групи			
Регулятори			
Інші (наприклад, уряд, споживачі тощо) Щодо фіскальних витрат, то тут можуть мати значення як збільшення витрат, так і втрата доходів			
Загальні монетизовані витрати			
Немонетизовані витрати		(високі, середні або низькі)	
Додаткові вигоди від обраного варіанту порівняно з відсутністю дій			
Регульовані групи			
Регулятори			
Інші (наприклад, уряд, споживачі тощо)			
Загальні монетизовані вигоди			
Немонетизовані вигоди		(Високий, середній або низький)	

Варто зазначити, що вигоди та витрати описуються окремо. Вони визначаються для кожної групи осіб, із описом впливу на кожну таку групу. Для монетизованих впливів рекомендовано наводити грошові розрахунки,

⁸⁹ [Шаблон заяви про регуляторний вплив](#)

а для немонетизованих – якісну оцінку впливу (високий, середній, низький) із поясненням логіки такої оцінки.

Цікавою особливістю представленого підходу є останній стовпчик у таблиці, де визначається достовірність доказів, на яких базуються наведені оцінки. Це сприяє підвищенню прозорості та підзвітності процесу аналізу.

Останній розділ заяви про регуляторний вплив присвячується **опису механізмів реалізації обраного варіанту політики**. Він охоплює такі підрозділи:

- Як буде реалізовано пропозицію?
- Як буде здійснюватися моніторинг, оцінка та аналіз заявки?

Підхід до впровадження політики в Новій Зеландії розглядається як процес, який складається з двох фаз:

- початкова фаза, коли безпосередньо впроваджується нова політика, формуються нові правила поведінки;
- фаза постійного адміністрування та перегляду втручання.⁹⁰

У частині, що стосується опису реалізації політики, акцент робиться не лише на тому, хто і як відповідатиме за впровадження втручання, а й на тому, як буде забезпечено його ефективність у довгостроковій перспективі.

У цьому підрозділі наводяться докази можливості реалізувати пропозицію до формування політики. Також описуються ризики, якими необхідно управляти під час впровадження політики. Роз'яснюється, який орган несе відповідальність за реалізацію політики, і зазначається, чи був він залучений до розроблення самої заяви або варіантів політики. Також подаються результати консультацій із відповідальними органами влади.

Окремо визначаються часові рамки імплементації, включаючи етапи впровадження, відстрочення або поступове введення нових вимог, а також заходи тимчасової підтримки для відповідних груп.

⁹⁰ [Країні практики оцінки впливу](#)

Крім того, пояснюються механізми інформування громадян про зміни в їхніх обов'язках, передбачені новою політикою, та способи підтримки, які допоможуть їм дотримуватися нових вимог.

У описі механізмів моніторингу пропозиції акцентується увага на тому, яким чином автори заяви про регуляторний вплив зрозуміють, що очікувані наслідки відбулись. Наводяться дані, які необхідно збирати додатково після запровадження нових механізмів.

Окремо зазначається про процес перегляду регуляторного акта, зокрема чи планується перегляд регуляторної системи, який може включати оцінку нових механізмів для цієї пропозиції. У цій частині також рекомендовано визначати результати моніторингу або зворотного зв'язку, які б спонукали до перегляду аналізованої пропозиції.

Оцінка ex-post та моніторинг

У системі аналізу політики Нової Зеландії процеси моніторингу та оцінки ex-post чітко розмежовані і здійснюються різними органами влади.

Відтак моніторинг здійснюють органи, які готували відповідну заяву про регуляторний вплив, тобто органи, відповідальні за формування політики у відповідній сфері. Натомість оцінка ex-post проводиться Міністерством з питань регулювання. Результати моніторингу та оцінки ex-post викладаються в **Регуляторних оглядах (Regulatory review)**. Такі огляди стосуються не окремого втручання, а державної політики в певній сфері.

При проведенні моніторингу в Новій Зеландії рекомендовано робити акцент на таких елементах:

- структура для вимірювання очікуваного “успіху” політики;
- запис методів і джерел базових даних;
- план і бюджет для проведення заходів з моніторингу та оцінки.

Під “успіхом” політики рекомендовано вважати те, наскільки добре регуляторне втручання відповідає або залишається відповідним своєму призначенню в рамках ширшої системи і динаміки, яка створила проблему, або наскільки добре/ефективно воно впроваджується, або ефективність його впливу. Ключовими в цьому процесі є цілі політики, які ставляться ще на початковій стадії її формування.

Важливість запису джерел базових даних полягає в тому, що деяку інформацію, наприклад про ситуацію в певній галузі до впровадження політики, буде складніше знайти на пізніх стадіях її реалізації. Саме тому рекомендовано при аналізі регуляторного впливу задокументувати основні базові дані, а також методологічні примітки. Це може забезпечити основу для майбутніх заходів з моніторингу та оцінки, які дозволять повторити та оновити докази, як це представлено в таблиці 9.

Таблиця 9. Заходи з моніторингу

Критерії успіху або очікувані результати	Вихідна інформація/результат	Джерело інформації	Інформаційний метод (будь-які обмеження, бюджет, необхідні навички тощо)	Як часто збирати/повторювати інформацію

При плануванні майбутніх заходів з моніторингу та аналізу політики рекомендовано визначати терміни та періодичність їх проведення та передбачати відповідні витрати. Так, посилаючись на міжнародний досвід Казначейство рекомендує передбачати 1-5% від загальних витрат на проведення моніторингу та оцінювання, а в ідеалі – 5-10%.⁹¹

Щодо проведення оцінки ex-post в Новій Зеландії варто відзначити її несистемність. Такі оцінки здійснюються не щодо кожного окремого

⁹¹ [Країні практики моніторингу та проведення оглядів](#)

регуляторного акта, а переважно охоплюють цілий сектор регуляторної системи або окремий її аспект. На момент підготовки цього дослідження відсутня усталена методологія визначення пріоритетних напрямів регуляторної політики, за якими повинні проводитися такі оцінки, однак робота над її створенням в Новій Зеландії триває.

В рамках цього дослідження для визначення особливостей оцінки ex-post були досліджені обрані довільним чином регуляторні огляди, розміщені на сайті Міністерства з питань регулювання:

- **Agricultural and horticultural products regulatory review** (Огляд нормативних актів щодо сільськогосподарської та садівничої продукції)⁹²;
- **Early Childhood Education regulatory sector review** (Огляд регуляторного сектору дошкільної освіти)⁹³;
- **Hairdressing and barbering industry regulatory review** (Перегляд нормативно-правового регулювання перукарської галузі)⁹⁴.

Досліджені документи мають подібну структуру, та складаються з таких частин:

вступна частина – містить обґрунтування проведення огляду, визначення його мети та сфери аналізу, а також опис контексту функціонування обраної регуляторної галузі;

аналітична частина – детальний опис механізмів регулювання у досліджуваній сфері та визначення основних проблем регулювання;

рекомендації – пропозиції експертів Міністерства, спрямовані на вдосконалення регулювання.

⁹² [Огляд нормативних актів щодо сільськогосподарської та садівничої продукції](#)

⁹³ [Огляд регуляторного сектору дошкільної освіти](#)

⁹⁴ [Перегляд нормативно-правового регулювання перукарської та циркульницької галузі](#)

Особливістю розділу, присвяченого рекомендаціям, є його подібність до заяви про регуляторний вплив. Зокрема, запропоновані варіанти покращення регулювання оцінюються з точки зору:

- відповідності мети огляду;
- відповідності заздалегідь визначеним критеріям;
- впливу на різних зацікавлених сторін;
- основних ризиків, якими може супроводжуватися їх реалізація.

Концептуально оцінка ex-post, що здійснюється в Новій Зеландії, завершує цикл формування політики, даючи заключення щодо ефективності політики у окремій сфері. Водночас вона стає відправною точкою нового циклу політики – визначає проблеми та пропонує потенційні напрями для розробки нових рішень. У самих регуляторних оглядах підкреслюється цей взаємозв'язок: зазначається, що детальна оцінка запропонованих варіантів здійснюватиметься на етапі підготовки наступних заяв про регуляторний вплив.

Підсумки

1. Національним лідером з оцінки політики в Новій Зеландії є Міністерство з питань регулювання. Саме воно забезпечує методологічний супровід проведення оцінки ex-ante та проводить оцінку ex-post.

2. Проведення аналізу регуляторного впливу вимагається для всіх законів та підзаконних актів.

3. Результати аналізу впливу проекту нормативно-правового акта викладаються у заяві про регуляторний вплив. Вимоги до цього документу викладені у спеціальному шаблоні, розміщеному на сайті Міністерства з питань регулювання.

4. Особливістю оцінки ex-ante в Новій Зеландії є активна участь Міністерства з питань регулювання у процесі підготовки заяв про регуляторний вплив. Окремою частиною таких заяв є звіт про оцінку якості заяви, розроблений суб'єктами (особами), які не брали участі у підготовці самої заяви, або зовнішніми експертами.

5. Вимоги щодо змісту заяви про регуляторний вплив є досить гнучкими та можуть переглядатися в залежності від ідентифікованої проблеми та специфіки варіанту її вирішення, запропонованого відповідальним органом. Попри варіативність форми аналізу регуляторного впливу, він має такі обов'язкові елементи:

- проблема яку необхідно вирішити;
- цілі політики;
- варіанти вирішення цієї проблеми, аналіз варіантів на предмет потенційного впливу, оцінка витрат, переваг і ризиків;
- проведення консультацій;
- інформація щодо планування впровадження політики, а також щодо організації постійного моніторингу, оцінки та перегляду.

6. Оцінка ex-post не є системною та проводиться Міністерством з питань регулювання щодо певних сфер політики. Самі регуляторні огляди є добре структурованими та містять рекомендації щодо вирішення ідентифікованих проблем. Запропоновані варіанти оцінюються подібно до того, як це робиться в заяві про регуляторний вплив.

РОЗДІЛ 2. УЗАГАЛЬНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У СФЕРІ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ

У всіх досліджених країнах аналіз політики визначається як важливий інструмент, спрямований на покращення якості державного втручання. Попри це в жодній з них процес аналізу політики не є ідеальним, навіть за наявності якісних методик. Так, часто розробники звітів з оцінки не дотримуються методик, застосовують неперевірені докази або не забезпечують належного рівня аналізу проблеми та запропонованого рішення. У досліджених країнах існують різні історичні, культурні та політичні контексти, що ускладнює перенесення досвіду та зумовлює суттєві відмінності у підходах до формування політики, а отже й її оцінки.

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок про відсутність готового рішення, яке б змогло оптимізувати процеси оцінки політики в Україні. В такому контексті цінність цього дослідження полягає у виявленні тенденцій та кращих міжнародних практик у процесі оцінки політики, які можуть стати основою для оновлення українських методик оцінки політики та фактологічною базою для відповідних навчань.

2.1. Основні тенденції у оцінці політики ex-ante

Оцінка політики ex-ante, тобто оцінка, що проводиться до реалізації державного втручання, є обов'язковою для більшості нормативно-правових актів у досліджених країнах. Більш того, у стратегічних документах всіх досліджених країн покращення цього інструменту визначається як пріоритет політики уряду. Таке ставлення до оцінки ex-ante проявляється і на практиці. Так, при співставленні оцінок, наданих експертами ОЕСР в Огляді регуляторної політики за 2025 рік, можна помітити, що оцінка ex-ante загалом перебуває на вищому рівні ніж оцінка ex-post.

Аналіз досвіду іноземних країн дозволив виокремити основні переваги проведення оцінки **ex-ante**:

- **обґрунтованість державного втручання.** Оцінка вимагає від органів-ініціаторів втручання розглянути усі можливі варіанти та обрати з них найкращий або переконатись, що обраний варіант є найоптимальнішим. Водночас звіти з оцінки ex-ante виступають у ролі комунікаційного інструменту: вони дозволяють органам виконавчої влади пояснити логіку ухвалених рішень парламенту та суспільству. Це у свою чергу формує очікування з боку інститутів громадянського суспільства, що створює додаткові запобіжники для якісного досягнення цілей політики;

- **подолання невизначеності.** Проведення оцінки допомагає сформулювати орієнтовні очікування від реалізації державного втручання та розробити плани з подолання можливих ризиків, що можуть виникнути під час його впровадження;

- **сприяння навчанню.** Найбільший акцент на навчанні робиться у методиках Сполученого Королівства, де оцінки ex-ante та ex-post розглядаються як складові частини єдиного процесу формування політики. Такий підхід дозволяє розробникам втручання при проведенні оцінки ex-post зіставляти прогнози з фактичними результатами та вдосконалювати якість подальших оцінок. Крім того, результати, отримані при проведенні оцінки ex-ante, зокрема результати супутніх досліджень, аналізу регуляторного впливу, консультацій зі стейкхолдерами, можуть бути використані під час розробки інших політик.

Проведення оцінки ex-ante є обов'язковим для всіх проектів нормативно-правових актів. Винятки становлять специфічні акти, пов'язані з імплементацією права ЄС, бюджетні законопроекти або акти, що мають бути ухвалені терміново, наприклад щодо введення чи продовження «кризового стану».

Обов'язковість проведення оцінки встановлюється відповідно до принципу пропорційності впливу. Так, у Сполученому Королівстві оцінка *ex-ante* не вимагається для регуляторних актів, вплив яких на бізнес є меншим ніж 10 млн фунтів стерлінгів. У цьому контексті варто враховувати особливості британського підходу до оцінки політики. По-перше, у Великій Британії діє англо-американська система права, що зумовлює іншу, ніж в Україні, роль уряду та всієї виконавчої гілки влади. По-друге, провідну роль у процесі оцінки політики відіграє Казначейство Його Величності, тому державне втручання насамперед розглядається через зміну фінансових показників. По-третє, паралельно з вимогами діють стимули, покликані заохочувати органи влади до проведення оцінок.

Принцип пропорційності інтегрований у процеси оцінки політики й знаходить своє відображення як у практиці інших держав, так і в методиках Європейської Комісії. Його застосування полягає в тому, що глибина аналізу та витрати на його проведення мають відповідати очікуваному впливу втручання. Отже, для втручань зі значним впливом мають висуватися більш суворі вимоги та виділятися більші ресурси, ніж для втручань із низьким рівнем впливу.

Варто зазначити, що у більшості випадків чітких формалізованих правил щодо того, як саме має відрізнятися глибина аналізу та які акти потребують більш детального дослідження, у методиках з оцінки політики не встановлено. Винятком є вищезгаданий поріг, визначений у Сполученому Королівстві.

2.2. Вимоги до звіту з оцінки *ex-ante*

Як уже зазначалося, оцінка політики *ex-ante* є формалізованою у всіх досліджених країнах. Це зумовлює наявність вимог до змісту відповідних звітів. Зазначені вимоги були детально досліджені, та на їх основі

підготовлено порівняльну таблицю, з якою можна ознайомитись у Додатку 3.

Спільними для всіх досліджених звітів з оцінки ex-ante є такі елементи:

- Визначення проблеми;
- Формування цілей;
- Опис альтернативних варіантів політики та їх порівняння;
- Опис обраного варіанта політики;
- Планування моніторингу та оцінки.

У деяких країнах додатково існує вимога окремо відображати результати консультацій зі стейкхолдерами, а також заходи з мінімізації адміністративних і комплаєнс-витрат для обраного варіанта.

Отже, зміст звіту з оцінки ex-ante в Україні загалом не відрізняється від підходів, що застосовуються в інших досліджених країнах. Проте детальний розгляд окремих елементів методик дозволяє виявити відмінності й, відповідно, визначити можливі напрями вдосконалення національних методик проведення аналізу впливу регуляторного акта.

Постановка цілей за критеріями SMART

Першою ідентифікованою відмінністю підходів, що застосовуються у досліджених країнах відносно України є підхід до визначення цілей державного втручання. У методиках Сполученого Королівства, Франції та Естонії рекомендується застосовувати критерії SMART, згідно з яким цілі мають бути: конкретними (Specific), вимірюваними (Measurable), досяжними (Achievable), релевантними (Relevant) та обмеженими у часі (Time-bound). В українській методиці проведення аналізу впливу регуляторного акта⁹⁵ таких вимог не висувається. До цілей державного

⁹⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF>

регулювання в українських звітах з оцінки *ex-ante* висуваються вимоги чіткості та пов'язаності з вирішенням проблеми. Тому є можливість розширити в українських методиках вимоги до формулювання цілей державного регулювання шляхом додавання відповідності цілей критеріям SMART відповідно до кращих міжнародних практик.

Розгляд контрфактичного сценарію

Під контрфактичним сценарієм розуміється ситуація або умова, яка гіпотетично могла б статися для окремих осіб, організацій або груп, якби не було жодних втручань (статус-кво).⁹⁶

За результатами дослідження було виявлено два підходи використання контрфактичного сценарію при проведенні оцінки *ex-ante*:

- у Франції та Естонії контрфактичний сценарій розглядається як один із можливих нерегуляторних варіантів вирішення проблеми;
- у Сполученому Королівстві та Новій Зеландії кожна альтернатива обов'язково порівнюється з контрфактичним сценарієм. Тобто він не просто є обов'язковим для розгляду, але й виступає у ролі критерію для порівняння альтернатив.

В Україні ж під час проведення оцінки *ex-ante* розгляд контрфактичного сценарію не вимагається. У примітці до Методики проведення аналізу впливу регуляторного акта⁹⁷ лише зазначається «відсутність регулювання» як можливий альтернативний варіант визначення проблеми. На практиці цей підхід часто ототожнюється з контрфактичним сценарієм, хоча за своєю суттю таким не є.

⁹⁶ Глосарій основних термінів з оцінки та управління орієнтованого на результати для сталого розвитку

⁹⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF>

Основні підходи до порівняння альтернативних варіантів вирішення проблеми

За результатами дослідження можна констатувати різницю у підходах до порівняння варіантів вирішення проблеми. У Естонії та Франції такий процес є менш формалізований. Розробники звітів з оцінки ex-ante можуть навести аргументацію щодо відхилення деяких варіантів у довільній формі. Проте варто зазначити, що у методиках Естонії містяться положення щодо вибору варіанту втручання на основі порівняння впливів з точки зору ймовірності досягнення цілей втручання.

Натомість у Сполученому Королівстві та Новій Зеландії цей процес більш врегульований. Відтак, у Новій Зеландії необхідно вказувати критерії, за якими порівнювались альтернативні варіанти. Вимоги до самих критеріїв відсутні, що сприяє певній гнучкості цього процесу. Серед рекомендованих критеріїв: складність впровадження, час, необхідний для впровадження, сумісність з існуючим регулюванням або регуляторними системами, фінансові/адміністративні витрати, справедливість, співвідношення ціни та якості. Кожному альтернативному варіанту присвоюється оцінка (бал) відповідно до того, наскільки такий варіант відповідає визначеним критеріям у порівнянні з контрфактичним сценарієм.

У Сполученому Королівстві основним інструментом для вибору варіанту втручання є оцінка вигод і витрат. Оцінюються усі можливі витрати, пов'язані із впровадженням варіанту політики: витрати, які буде нести організація, відповідальна за реалізацію втручання та інші організації державного сектору; загальні витрати для британського суспільства та сумарні витрати на управління ризиками. Вказані витрати

співставляються з прямими та непрямими вигодами для публічного сектора та для суспільства.

Також кожний варіант розглядається на наявність ключового критерію фактору успіху: відповідність стратегії та потребам бізнесу; потенційне співвідношення ціни та якості; потенціал та спроможність інституції, яка буде надавати послугу; потенційна економічна доступність послуги та її потенційна досяжність.

Водночас процедура вибору варіанту втручання в Україні поєднує кілька інструментів: проводиться оцінка варіантів на підставі їх здатності досягти встановлених цілей державного втручання, проводиться оцінка вигод і витрат, а також наводяться аргументи на користь обраного способу, разом з тим рекомендацій та вказівок на те якому з наведених способів порівняння варіантів державного втручання має надаватися перевага не надається.

Відмінності у складових втручання, які підлягають порівнянню

У Франції, Естонії, Новій Зеландії, Україні під час оцінки ex-ante порівнюється способи досягнення визначених цілей: заборони, дерегуляція, податки, тощо.

Водночас методики Сполученого Королівства демонструють інший підхід, відповідно до якого державне втручання структурно розділяється на окремі елементи: обсяг послуг, сервісне рішення; надавачі послуг; впровадження послуги; фінансування втручання. Для кожного з цих елементів визначаються альтернативи, які окремо оцінюються й порівнюються. На основі отриманих результатів формується дизайн втручання, що складається з оптимального поєднання елементів.

Такий підхід є більш глибоким і дає змогу врахувати комплексний вплив різних складових політики. Водночас він вимагає більших ресурсів – як фінансових, так і часових – для проведення оцінки. Наразі він

повноцінно не втілений у життя і всі проаналізовані звіти з оцінки ex-ante демонструють більш класичний підхід представлений в інших країнах.

З огляду на це, доцільно розглядати часткову адаптацію цього підходу в українській практиці, зокрема через запровадження вимоги щодо окремого порівняння ключових елементів втручання. Наприклад, можна передбачити вибір варіанту механізму впровадження державного втручання – шляхом пілотування, поетапного впровадження або ж застосування підходу, за якого нова система, передбачена втручанням, запроваджується одразу.

2.3. Основні тенденції у оцінці політики ex-post

Дослідження показало, що рівень проведення оцінки політики ex-post у середньому нижчий, ніж оцінки ex-ante. Цей висновок підтверджується даними Огляду регуляторної політики ОЕСР 2025⁹⁸, відповідно до яких в середні показники індексу iREG щодо реалізації процедур оцінки ex-post за 2021 та 2024 роки є нижчими, ніж аналогічні показники для оцінки ex-ante.

Різниця між цими рівнями передусім проявляється у системності проведення процедур. Якщо оцінка ex-ante у більшості країн є обов'язковою для значної частини нормативно-правових актів, то оцінка ex-post зазвичай проводиться нерегулярно і часто охоплює не окреме державне втручання, а ширшу сферу державної політики.

Таку ситуацію можна пояснити високою вартістю та методологічною складністю проведення оцінки ex-post. Вона часто вимагає застосування наукових методів аналізу, збору емпіричних даних, а подекуди — проведення експериментів чи квазіекспериментів.

Попри це, у всіх досліджених країнах визнається ключова важливість оцінки ex-post як інструменту підвищення якості державної політики.

⁹⁸ [Огляд регуляторної політики ОЕСР 2025](#)

Відповідно до проаналізованого міжнародного досвіду, основними перевагами її проведення є:

- **Покращення оцінюваного державного втручання**, яке досягається шляхом порівняння фактичних результатів реалізації втручання з очікуваними. Це дозволяє ідентифікувати недоліки дизайну втручання та здійснити його коригування з метою підвищення ефективності та досягнення поставлених цілей.
- **Покращення майбутніх державних втручань**, що забезпечується аналізом якості проведеної оцінки ex-ante. Такий аналіз дає змогу з'ясувати, наскільки точно було здійснено прогноз очікуваних впливів, які чинники не були враховані під час прогнозування, а також отримати додаткову інформацію, корисну для розроблення нових політик.

Таким чином, проведене дослідження дозволило проаналізувати підходи, які застосовуються органами державної влади для підвищення якості та систематичності оцінки ex-post, а також — на основі їх порівняння — сформулювати вектор покращень, релевантний для українського контексту.

Інституції відповідальні за проведення оцінки ex-post

У досліджених країнах можна виокремити два основні підходи до визначення органів, відповідальних за проведення оцінки ex-post: централізований та децентралізований.

Централізований підхід реалізується у Новій Зеландії та Франції, де оцінку проводять спеціально визначені органи, відповідальні також за забезпечення якості проведення оцінки ex-ante. Зокрема, у Новій Зеландії таку функцію виконує Міністерство з питань регулювання (Ministry of Regulation), а у Франції — аналітичний центр France Stratégie. Реалізація

вказаного підходу забезпечує високу якість і методологічну узгодженість звітів з оцінки, оскільки оцінювання здійснюється фахівцями, які мають необхідну експертизу та стандартизовані інструменти аналізу. Проте такі оцінки зазвичай охоплюють не окреме втручання, а ширшу сферу політики, і їх результати використовуються переважно для планування та підготовки майбутніх втручань, не роблячи акценту на тому які прогнози, зроблені при оцінці ex-ante справдились, які фактори які вплинули на реалізацію втручання не були взяті до уваги, а отже не сприяє вдосконаленню проведення оцінки ex-ante.

Децентралізований підхід застосовується у Сполученому Королівстві та Естонії, де оцінку ex-post здійснюють ті самі органи, що відповідали за розроблення та проведення оцінки ex-ante конкретного державного втручання. Вказаний підхід дозволяє оцінювачам перевіряти релевантність власних прогнозів і підвищувати якість майбутніх оцінок ex-ante. Такий підхід також сприяє системності проведення оцінок. Водночас він вимагає додаткового навчання публічних службовців, які здійснюють оцінку, а також може призводити до варіативності якості звітів залежно від рівня аналітичних спроможностей окремих органів влади. Також забезпечення якості такої оцінки потребує спеціального навчання публічних службовців, що будуть її здійснювати, а якість звітів з оцінки може варіюватися в залежності від рівня навичок оцінювачів у певному органі державної влади. Впровадження такої системи може також вимагати формування мінімальних вимог до звітів з оцінки ex-post закріплені в настановах або нормативно-правових актах.

Розмежування оцінки ex-post та моніторингу

У всіх досліджених країнах простежується чітке розмежування між процедурами моніторингу та оцінки політики ex-post.

Зважаючи на те, що поясненню цієї різниці значну увагу приділено у напрацюваннях ОЕСР, зокрема в Глосарії основних термінів з оцінки та управління, орієнтованого на результати для сталого розвитку, доцільно спиратися саме на ці визначення, які лягли в основу термінологічного апарату даного дослідження.

Відтак, моніторинг - це безперервний процес, який передбачає систематичний збір або зіставлення даних (за визначеними показниками або іншими типами інформації). Надає керівництву та іншим зацікавленим сторонам втручання інформацію про ступінь прогресу впровадження, досягнення запланованих результатів, виникнення незапланованих результатів, використання виділених коштів та іншу важливу інформацію, пов'язану з втручанням та контекстом.

Оцінка ex-post - натомість, проводиться після завершення втручання — одразу після його реалізації або через певний проміжок часу. Її мета полягає у визначенні факторів успіху чи невдачі, оцінці стійкості отриманих результатів і загального впливу втручання. Вона також спрямована на отримання уроків для покращення майбутніх політик та програм.

Вказані визначення акцептовані та імплементовані в методики усіх досліджених країн, проте відмінності у національних системах оцінювання політики зумовлюють різний характер взаємозв'язку між моніторингом та оцінкою ex-post.

Так, в системі Сполученого Королівства результати моніторингу становлять фактологічне підґрунтя для проведення оцінки ex-post і фактично є частиною одного безперервного циклу, відображеного у системі ROAMEF.

Натомість у Новій Зеландії, Естонії та Франції результати моніторингу мають самодостатній характер і можуть не використовуватися безпосередньо при проведенні оцінки ex-post, оскільки розглядаються як

окрема управлінська процедура, спрямована передусім на відстеження поточної реалізації втручань.

Застосування наукових підходів при проведенні оцінки ex-post

Аналіз структури та змістового наповнення звітів з оцінки ex-post показав їхню значну схожість із науковими дослідженнями — як за побудовою, так і за методологічними підходами. У таких звітах широко застосовуються порівняльний аналіз, опитування, case studies та інші емпіричні методи, притаманні академічним роботам.

Ця схожість є закономірною, адже оцінка ex-post передбачає не лише констатацію фактичних результатів політики, а й пояснення причин, які призвели до досягнення або недосягнення запланованих цілей. Для цього необхідне встановлення закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків, що безпосередньо наближає процес оцінки до наукового аналізу.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує застосування квазіекспериментальних методів. Хоча такі методи використовуються під час оцінки ex-ante для зменшення невизначеності, пов'язаної з впровадженням запланованого державного втручання, у низці країн (зокрема у Сполученому Королівстві — у «Пурпуровій книзі») вони також описані в методиках оцінки ex-post.

Це пояснюється тим, що обидві процедури спрямовані на пояснення фактичних наслідків втручання, а не на прогнозування майбутніх результатів. У випадку оцінки ex-post аналіз зосереджується на тому, чому впроваджене втручання призвело саме до таких результатів та наскільки стійкими є ці результати. У випадку квазіекспериментів — на зіставленні змін, спричинених втручанням, із результатами у контрольній групі, що дозволяє робити висновки про причинний вплив політики.

Уряди всіх досліджених країн визначають розвиток квазіекспериментальних підходів як один із пріоритетів удосконалення політики. Водночас цей напрям є ресурсоємним: він вимагає значних фінансових витрат, активного залучення науковців та підготовки державних службовців, які відповідають за оцінку політики.

Таким чином, покращення якості оцінки політики потребує комплексних системних дій — не лише вдосконалення методик і нормативно-правової бази, а й розвитку науки, підтримки міжсекторальної співпраці та стимулювання участі науковців у процесах формування політики. Адже саме наукові напрацювання становлять фактологічну основу якісної оцінки *ex-ante*, а проведення глибокої оцінки *ex-post* вимагає спеціальних аналітичних навичок і застосування наукових методів, властивих дослідницькій діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що у країнах ОЕСР із розвиненими системами державного управління аналіз (оцінка) політики визнається ключовим інструментом підвищення якості державного втручання. Систематичне застосування оцінки політики сприяє підвищенню прозорості, ефективності, передбачуваності та підзвітності державного управління. Для України це створює можливість поступової розбудови власної системи аналізу політики, заснованої на кращому міжнародному досвіді та орієнтованої на результат.

2. Кожна із досліджених країн має свою специфіку системи аналізу політики, що визначається історичними, правовими та адміністративними традиціями цих країн. Наприклад, британський підхід базується на принципах фінансової відповідальності та управління ефективністю, французький – на централізованих адміністративних механізмах, а новозеландський – на гнучкості й високому залученні органу, відповідального за забезпечення якості оцінки. Адаптація такого досвіду в Україні потребує врахування сучасних реалій, інституційної спроможності органів влади та адміністративної культури.

3. Міжнародний досвід демонструє, що ефективність оцінки політики залежить не лише від наявності формальних вимог, а й від якості їх виконання, спроможності інституцій та культури прийняття рішень на основі доказів. Для України це означає потребу не лише в оновленні методичних документів, а й у посиленні практичних навичок фахівців з оцінки політики та створенні механізмів контролю за якістю оцінки.

4. У всіх досліджених країнах за забезпечення якості оцінки політики відповідають, як правило, два органи: один — із ширшими повноваженнями, спрямованими на підвищення якості формування

політики загалом, інший — безпосередньо відповідає за стандарти та якість процесу оцінювання.

5. На основі міжнародного досвіду виявлено основні типові структурні елементи звіту про оцінку політики ex-ante: визначення проблеми, постановка цілей, опис і порівняння альтернативних варіантів політики, обґрунтування обраного рішення та план моніторингу і подальшої оцінки. У деяких країнах (наприклад, у Франції та Новій Зеландії) додатково передбачено відображення результатів консультацій зі стейкхолдерами або оцінку адміністративного навантаження на бізнес. Структура звіту з оцінки політики ex-ante в Україні відповідає структурі аналогічних звітів в досліджених державах.

6. Встановлено, що використання критеріїв SMART для формулювання цілей рекомендується методиками з проведення оцінки у більшості країнах. Це дозволяє більш точно оцінювати результати політики, забезпечує прозорість і полегшує моніторинг, що значно підвищує вимірюваність ефективності державної політики та її підзвітність.

7. У всіх досліджених методиках та звітах з оцінки політики ex-ante описується контрфактичний сценарій. Він може розглядатися як одна з альтернатив, що підлягає обов'язковому аналізу, або використовуватись як критерій для порівняння різних варіантів політики.

8. У Європейському Союзі (як наддержавній організації), Естонії, Великій Британії та Новій Зеландії передбачено планування оцінки ex-post ще на етапі розробки дизайну втручання тобто на етапі проведення оцінки ex-ante. Це включає визначення мети, сфери оцінки, критеріїв для оцінювання.

9. Середній рівень оцінки політики ex-post є нижчим ніж рівень оцінки ex-ante. Часто така оцінка не є обов'язковою для всіх втручань і

проводиться не щодо окремого державного втручання, а щодо ширшої сфери політики (сукупності втручань).

10. У досліджених країнах ідентифіковано два основні підходи до проведення оцінки ex-post: централізований — коли оцінювання здійснюють спеціально визначені уповноважені органи, та децентралізований — коли оцінку ex-post проводять ті самі інституції, що відповідають за розроблення та реалізацію оцінки ex-ante. Застосування обох підходів має свої недоліки та переваги. В Україні є ознаки застосування децентралізованого підходу. Його реалізація дозволяє перевірити якість прогнозів, зроблених при проведенні оцінки ex-ante, а також дозволяє досягти більшої системності оцінок. Проте потребує проведення додаткових навчань методологічного забезпечення та формування додаткових вимог до такої оцінки.

11. Системам оцінки політики в досліджених країнах притаманне дотримання принципу пропорційності як у процесі оцінки ex-ante, так і під час оцінки ex-post. Суть цього принципу полягає в тому, що глибина, складність і обсяг оцінки політики мають відповідати масштабу та ймовірному впливу державного втручання. Такий підхід дозволяє ефективно розподіляти аналітичні ресурси, не перевантажуючи систему надмірними процедурами. Для України впровадження принципу пропорційності дозволило б забезпечити раціональне використання кадрових і фінансових ресурсів під час оцінки політики.

12. Діяльність, спрямована на підвищення якості оцінки політики, має включати заходи з розширення участі наукової спільноти у процесах оцінювання та стимулювання проведення досліджень, результати яких можуть стати доказовою основою для майбутніх втручань.

Список використаних джерел

Сайти

European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy_en

France Stratégie. URL:

<https://www.strategie-plan.gouv.fr/en/about-haut-commissariat-la-strategie-et-au-plan>

Secrétariat Général du Gouvernement. URL:

<https://www.info.gouv.fr/organisation/secretariat-general-du-gouvernement-sgg>

Baromètre des résultats de l'action publique. URL:

<https://www.modernisation.gouv.fr/territorialiser-laction-publique/barometre-des-resultats-de-laction-publique>

Riigikantselei. URL:

<https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/poliitikakujundamise-kvaliteedi>

Justiits- ja Digiministeerium. URL:

<https://www.justdigi.ee/oigusloome-arendamine/hea-oigusloome-ja-normitehnika/oigustloovate-aktide-mojude-hindamine>

Department for Business & Trade. URL:

<https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-business-and-trade>

HM Treasury. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-treasury/about>

Evaluation Task Force. URL:

<https://www.gov.uk/government/organisations/evaluation-task-force/about>

What Works Network. URL: <https://www.gov.uk/guidance/what-works-network>

Regulatory Policy Committee. URL:

<https://www.gov.uk/government/organisations/regulatory-policy-committee/about>

Department of the Prime Minister and Cabinet. URL:

<https://www.dpmc.govt.nz/about-dpmc/who-we-are>

Policy Methods Toolbox. URL:

<https://www.dpmc.govt.nz/our-programmes/policy-project/policy-tools>

Ministry for Regulation. URL: <https://www.regulation.govt.nz/our-work/>

Використані джерела англійською мовою

‘Better regulation’ toolbox. European Commission, 2023. URL:

https://commission.europa.eu/document/download/9c8d2189-8abd-4f29-84e9-abc843cc68e0_en?filename=BR%20toolbox%20-%20Jul%202023%20-%20FINAL.pdf.

Agricultural and Horticultural Products Regulatory Review. Ministry for Regulation, 2025. URL:

<https://www.regulation.govt.nz/regulatory-reviews/agricultural-and-horticultural-products-regulatory-review/>

Approval of Basic Principles for Legislative Policy until 2030 : resolution of 20.11.2020.

URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/508052021001/consolide>

Best Practice Monitoring, Evaluation and Review. Guidance Note. The Treasury, 2019. URL:

<https://www.treasury.govt.nz/sites/default/files/2019-12/guidance-note-monitoring-evaluation-review.pdf>

Better regulation framework guidance, Department for Business and Trade, 2023. URL:

<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/67587ba55a2e4d4b993bfa83/better-regulation-framework-guidance-2023.pdf>

Better Regulation Guidelines. Brussels : EUROPEAN COMMISSION, 2021. URL:

https://commission.europa.eu/document/download/d0bbd77f-bee5-4ee5-b5c4-6110c7605476_en?filename=swd2021_305_en.pdf

Estonia Action Plan 2022-2024. Tallinn, 2022. URL:

<https://www.opengovpartnership.org/documents/estonia-action-plan-2022-2024/>

Gibson S. Government impact assessments increasingly poor quality and too late. *Regulatory Policy Committee Blog*. 2023. URL:

<https://rpc.blog.gov.uk/2023/03/03/government-impact-assessments-increasingly-poor-quality-and-too-late/>

Glossary of Key Terms in Evaluation and Results-Based Management for Sustainable Development (Second Edition), OECD Publishing, Paris, 2023. URL: <https://doi.org/10.1787/632da462-en-fr-es>

Government Expectations for Good Regulatory Practice. New Zealand Government, 2017. URL: <https://www.regulation.govt.nz/assets/Uploads/Government-Expectations-for-Good-Regulatory-Practice.pdf>

Guidance Note. Best Practice Impact Analysis. The Treasury, 2017. URL: <https://www.regulation.govt.nz/assets/Uploads/Best-Practice-Impact-Analysis-Guidance-Note.pdf>

Hairdressing and Barbering Industry Regulatory Review. Ministry for Regulation, 2025. URL: <https://www.regulation.govt.nz/about-us/our-publications/hairdressing-and-barbering-industry-regulatory-review-final-report-may-2025/>

Impact Analysis Requirements : circular of 16.12.2024 no. CO (24) 7. URL: <https://www.dpmc.govt.nz/publications/co-24-7-impact-analysis-requirements#key-points>.

Implementation Toolkit for the OECD Recommendation on Public Policy Evaluation, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/77faa4fe-en>.

Interim Regulatory Impact Statement: Supporting local audiovisual content production and accessibility. Ministry for Culture and Heritage, 2024. URL: <https://www.regulation.govt.nz/our-work/regulatory-impact-statements/interim-regulatory-impact-statement-supporting-local-audiovisual-content-production-and-accessibility-2/>

Magenta Book. Central Government guidance on evaluation, His Majesty's Treasury, 2020. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5e96cab9d3bf7f412b2264b1/HMT_Magenta_Book.pdf

OECD Regulatory Policy Outlook 2025, OECD Publishing, Paris, 2025. URL: <https://doi.org/10.1787/56b60e39-en>.

Post Implementation Review template, Department for Business and Trade and Department for Business, Energy & Industrial Strategy, London, 2025. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/600aaaf8fa8f529684daf06/post-implementation-review-pir-template_2_.docx

Proportionality guidance for departments and regulators. Regulatory Policy Committee, London, 2019. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/proportionality-in-regulatory-submissions-guidance>

Regulatory impact assessment template, Department for Business and Trade and Department for Business, Energy & Industrial Strategy, London, 2025. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/686e6ff5fe1a249e937cbebc/impact-assessment-template-2023-reforms.docx>

Regulatory Impact Statement (RIS) template. Ministry for Regulation, 2024. URL: <https://www.regulation.govt.nz/support-for-regulators/resources-for-regulators/regulatory-impact-statement-template/>

Regulatory Impact Statement: Strengthening Freedom of Speech in New Zealand's Universities. Ministry of Education, 2024. URL: <https://www.regulation.govt.nz/our-work/regulatory-impact-statements/regulatory-impact-statement-strengthening-freedom-of-speech-in-new-zealands-universities/>

Regulatory Impact Statement: Tolling Legislative Reform. Ministry of Transport, 2024. URL: <https://www.regulation.govt.nz/our-work/regulatory-impact-statements/regulatory-impact-statement-tolling-legislative-reform/>

Regulatory Review of Early Childhood Education. Ministry for Regulation, 2024. URL: <https://www.regulation.govt.nz/about-us/our-publications/regulatory-review-of-early-childhood-education-full-report/>

Rules for Good Legislative Practice and Legislative Drafting : regulation of 22.12.2011 no. 180. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/508012015003/consolide>.

Smarter regulation to grow the economy, Department for Business and Trade, London, 2023.

URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/smarter-regulation-to-grow-the-economy/smarter-regulation-to-grow-the-economy#delivering-an-improved-better-regulation-framework>

The Green Book. Central Government guidance on appraisal and evaluation, His Majesty's Treasury, 2022. URL:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6645c709bd01f5ed32793cbc/Green_Book_2022_updated_links.pdf

The Sentencing Act 2020 (Amendment of Schedule 21). Regulations 2025. Impact Assessment. Ministry of Justice, 2025. URL:

https://www.legislation.gov.uk/ukia/2025/202/pdfs/ukia_20250202_en.pdf

MHRA Post-market Surveillance. Impact Assessment. Medicines and Healthcare products Regulatory Agency, 2023. URL:

https://www.legislation.gov.uk/ukia/2024/207/pdfs/ukia_20240207_en.pdf

Introducing Extended Producer Responsibility for Packaging (pEPR). Impact Assessment. Defra, 2024. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukia/2024/197/pdfs/ukia_20240197_en.pdf

Використані джерела французькою мовою

Circulaire du 5 juin 2019 relative à la transformation des administrations centrales et aux nouvelles méthodes de travail. URL:

<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000038554562>

Comité d'évaluation des réformes de la fiscalité du capital – Rapport final. 2023. URL:

<https://www.strategie.gouv.fr/publications/comite-devaluation-reformes-de-fiscalite-capital-rapport-final>

Constitution du 4 octobre 1958. URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000049255019

Deuxième évaluation de l'expérimentation Territoires Zéro Chômeur de Longue Durée. Note d'étape. URL:

<https://www.strategie.gouv.fr/publications/deuxieme-evaluation-de-lexperimentation-territoires-zero-chomeur-de-longue-duree-note>

Étude annuelle 2020. Conduire et partager l'évaluation des politiques publiques. Conseil d'État, 2020. URL:

<https://www.conseil-etat.fr/actualites/faire-de-l-evaluation-des-politiques-publiques-un-veritable-outil-de-debat-democratique-et-de-decision>

Étude d'impact du Projet de LOI d'orientation pour la souveraineté en matière agricole et le renouvellement des générations en agriculture. Ministère de l'Agriculture, de l'Agro-alimentaire et de la Souveraineté alimentaire, 2024. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/Media/files/autour-de-la-loi/legislatif-et-reglementaire/etudes-d-impact-des-lois/ei_art_39_2024/ei_agrs2404686l_cm_03.04.2024.pdf

Étude d'impact du Projet de LOI de simplification de la vie économique. Ministère de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle, énergétique et numérique, 2024. URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/Media/files/autour-de-la-loi/legislatif-et-reglementaire/etudes-d-impact-des-lois/ei_art_39_2024/ei_ecom2409377l_cm_24.04.2024.pdf

Étude d'impact du Projet de LOI relatif à l'accompagnement des malades et de la fin de vie. 2024. URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/Media/files/autour-de-la-loi/legislatif-et-reglementaire/etudes-d-impact-des-lois/ei_art_39_2024/ei_tssp2407983l_cm_10.04.2024.pdf

Guide méthodologique pour calculer l'impact financier de la réglementation nouvelle. Secrétariat général du Gouvernement, Ministère de l'Économie et des Finances, 2017. URL: <https://www.documentation-administrative.gouv.fr/adm-01858893>

Lettre du Premier ministre datée du 19 septembre 2022. URL:

<https://www.modernisation.gouv.fr/files/2022-10/Circulaire%20n%206373-SG%20du%2019%20septembre%202022%20-%20Politiques%20prioritaires%20du%20Gouvernement.pdf>

L'évaluation des politiques publiques : un instrument au service de la réforme de l'État. Vie-publique, 2022. URL:

<https://www.vie-publique.fr/eclairage/21987-evaluation-des-politiques-publiques-instrument-de-la-reforme-de-letat>

LOI organique n° 2009-403 du 15 avril 2009 relative à l'application des articles 34-1, 39 et 44 de la Constitution. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000020521873>

Mémento pratique : Comment rédiger une étude d'impact ? Premier Ministre Secretariat General du Gouvernement. URL:

https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/Media/files/autour-de-la-loi/legislatif-et-reglementaire/etudes-d-impact-des-lois/documents_generaux_ei_fi/memento_comment_rediger_l_ei_vf.pdf

Quinze ans de PNRU : quels effets sur l'habitat et le peuplement ? France Stratégie, 2024. URL:

<https://www.strategie.gouv.fr/publications/quinze-ans-de-pnru-effets-lhabitat-peuplement>

Rapport d'activité 2024 de France Stratégie. URL: <https://www.strategie-plan.gouv.fr/publications/rapport-dactivite-2024-de-france-strategie>

Використані джерела естонською мовою

Mõjude hindamise metoodika. Justiitsministeerium ja Riigikantselei, 2021. URL: <https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2021-04/Mojude%20hindamise%20metoodika%2008%2004%202021.pdf>

Tarbijkaitseseeduse muutmise seeduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2023. URL:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/a8adb982-a7f6-4eea-a328-e23f31db8bbb#uXOH9sCG>

Kaitseliidu seeduse ja tulumaksuseaduse muutmise seeduse eelnõu väljatöötamise kavatsus. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2023. URL:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main#O8ii02mV>

Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seeduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsus. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2023. URL:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main#Vw0Pdxi>

Mõjude määratlemise kontrollküsimustik. URL:
https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2023-01/Kontrollk%C3%BCsimustik_veebi%20lisatud%2015.08.2022_0.docx

Eelnõu seletuskirja osa 6 „Seaduse mõjud“ kirjutamise juhend. Justiitsministeerium ja Riigikantselei. URL:
https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2021-07/SK_m%C3%B5jude_osa_juهند.docx

Mõjude vahe- ja järelhindamise korraldamise juhised. Riigikantselei. URL:
<https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2021-04/M%C3%B5jude%20vahe-%20ja%20j%C3%A4relhindamise%20korraldamise%20juhised.pdf>

Teadlaste ja ekspertide kaasamine õigusloomeprotsessis. URL:
https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2022-06/TE_kaasaminejuhised.pdf

E-arvete kasutamine avalikus sektoris ja ettevõtluses. Lõpparuanne. 2021. URL:
https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2021-12/e-arvete_kasutamine_avalikus_sektoris_ja_ettevotluses.pdf

Muutuvtunni kokkulepete regulatsiooni analüüs. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2023. URL: <https://mkm.ee/media/9159/download>

Eesti pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs. 2022 URL:
<https://sm.ee/pension-ja-tulevikuks-valmistumine/pension/eesti-pensionisusteemi-jatkusuutlikkus>

ДОДАТКИ

Методи мікрорівневих досліджень у Франції

Методи оцінювання	Опис	Переваги та недоліки
Контрольовані експерименти	При застосуванні вказаного методу обирається 2 групи - група випадкової участі та група випадкового порівняння. Оцінюється різниця у впливі (наприклад, у медицині можна оцінити вплив препарату, вводячи досліджуваній препарат одній групі та плацебо іншій).	Вказаний метод оцінювання вимагає найменшої кількості додаткових припущень, а якість зібраних даних дуже добра, але їх практичне впровадження для оцінки ex-post впливу політичного заходу є складним.
Природні експерименти	Застосування цього методу характеризується існуванням ситуації, коли певний зовнішній фактор, незалежний від особи, спричиняє вплив політики на деяких осіб, але не на всіх (наприклад, правовий акт є чинним лише в певний час, лише в певному регіоні або для людей певного віку) і є можливим оцінити подібних людей, які відрізняються лише впливом, що проявляється (наприклад, вплив заборони куріння в громадських місцях у різних регіонах).	У природних експериментах якість зібраних даних, як правило, дещо гірша, ніж у контрольованих експериментах, але краща, ніж у квазіекспериментах.
Квазіексперименти	При застосуванні вказаного методу обирається існуюча група учасників і робиться спроба побудувати подібну групу порівняння за допомогою статистичних та економетричних методів. Це ситуація, яка імітує гіпотетичний експеримент.	

**Методи, що використовуються для оцінки політики ex-post у
Великобританії**

Методи оцінювання	Опис	Переваги та недоліки
Загальні методи		
Інтерв'ю та фокус-групи	Опитування дає змогу поглиблено дослідити інтервенцію. Фокус-групи корисні для з'ясування думок групи людей, а не окремої особи.	Може використовуватися для з'ясування думок осіб, залучених до інтервенції. Може використовуватися для отримання поглибленого розуміння інтервенції та встановлення закономірностей, що з'являються в інших зібраних доказах (наприклад, кількісних даних моніторингу). Може бути ресурсомістким; вимагати часу на проведення та аналіз; не дає числових оцінок; існує ризик упередженості зібраних думок.
Case studies	Поглиблене дослідження осіб, групи або події в їхньому реальному контексті. Суб'єкти часто обираються цілеспрямовано, оскільки вони незвичні та розкривають інформацію. Часто використовується кілька джерел інформації та методів збору даних. Може бути описовим, дослідницьким або пояснювальним.	Може глибоко і детально фіксувати реальні життєві ситуації та допомагати розуміти складні явища. Добре працює в поєднанні з іншими методами, такими як опитування, або доповнює їх. Може бути корисним для інформування зацікавлених сторін про те, які заходи спрацювали для конкретних організацій у певних контекстах.

		Важко узагальнити результати для різних контекстів, ситуацій чи явищ.
Опитування	Зазвичай використовується для збору даних від кількох осіб, наприклад, бенефіціарів, або організації з великою кількістю співробітників. Їх проводять особисто, поштою, онлайн, телефоном або у вигляді роздаткового матеріалу.	Ефективний метод отримання інформації від великої кількості учасників. Надає дані, прийнятні для статистичного аналізу, які, за умови правильного планування та проведення, можуть бути узагальнені для всієї сукупності, що представляє інтерес. Менш корисний для забезпечення поглибленого розуміння інтервенції. Можуть виникати проблеми з кількістю відповідей, які знижують якість висновків.
Моніторинг результатів або ефективності	Безперервне вимірювання та аналіз ефективності інтервенції. Плани моніторингу розробляються на основі теорії змін, щоб забезпечити відстеження вхідних, вихідних та кінцевих результатів інтервенції. Щоб мінімізувати помилки при зборі даних і навантаження на персонал, рекомендується розробляти план моніторингу у співпраці з тими, хто буде збирати дані.	Може забезпечити відносно недорогий і швидкий метод визначення того, чи впроваджується інтервенція і чи створює вона заплановані результати. Добре пов'язаний з управлінням вигодами. Може бути обтяжливим як для учасників, так і для співробітників, які збирають дані (зазвичай тих, хто впроваджує інтервенцію).

Спостереження (включаючи етнографію)	Передбачає спостереження за поведінкою учасників (включно з співробітниками, які впроваджують інтервенцію) і запис їхніх зауважень. Часто доповнюється опитуванням людей у їхньому звичному середовищі для визначення впливу інтервенції на їхнє повсякденне життя. Може доповнювати інші методи, гарантуючи, що інші зібрані дані розуміються в тому ж контексті і використовуються для побудови теорій, релевантних цьому контексту.	Може дозволити глибше зрозуміти індивідуальний досвід інтервенції. Спостереження може допомогти підвищити точність інших даних, зменшуючи упередженість, що виникає внаслідок самозвітування учасників. Однак учасники можуть поводитися по-іншому, якщо знають, що за ними спостерігають («ефект Готорна»), що може вплинути на точність даних. Ресурсомісткий метод і може мати етичні наслідки, практичні бар'єри та проблеми з узагальненням.
Теоретичні методи		
Реалістичне оцінювання	Конкретні гіпотетичні причинно-наслідкові «механізми» для «результату», сформульовані в «контексті». «Механізм» пояснює, чому учасники можуть скористатися можливістю або не скористатися нею залежно від “контексту”, і його розуміння є ключовим для причинно-наслідкових висновків.	Уточнює теорію, може визначити причинно-наслідкові механізми. Може інформувати про вплив, якщо контрфакт неможливий. Довготривалий, ресурсоемний і потребує знання предметної області. Часто важко передавати/інтерпретувати через складність. Часто не дає кількісної оцінки ефекту.

Аналіз результатів роботи	Покроковий процес, який використовується для вивчення того, чи сприяла інтервенція досягненню очікуваного результату шляхом дослідження низки доказів теорії змін. Він дає скоріше обґрунтовану лінію аргументації, ніж остаточні докази.	Твердження про вплив залежить від якості осмислення проблеми атрибуції та теорії змін. Працює з середньостатистичними наслідками - не слід використовувати, якщо є велика варіативність у впровадженні або результатах.
Відстеження процесів	Структурований метод, що вивчає окремий випадок змін, щоб перевірити, чи пояснює результат гіпотетичний причинно-наслідковий механізм, наприклад, запропонований теорією змін.	Може перевіряти причинно-наслідкові гіпотези постфактум. Повинен використовуватися з особливою ретельністю, щоб запобігти помилкам у висновках; альтернативні пояснення повинні бути ретельно розглянуті. Підтримка одного причинно-наслідкового механізму не може виключати інші.
Байєсівське поновлення	Додається до інших теоретичних методів для більш ретельного оцінювання того, чи підтверджують докази твердження про зроблений внесок. Ймовірність невеликої кількості тверджень про внесок оцінюється до початку спостереження, а потім перевіряється.	Потребує висококваліфікованої фасилітації.

Відстеження внесків	Змішаний метод із залученням учасників для встановлення обґрунтованості вимог щодо внеску з чіткими критеріями, якими керуються оцінювачі під час збору даних, та байесівським оновленням для кількісного визначення рівня довіри до вимоги. Включає «випробування» внеску за участю всіх зацікавлених сторін, щоб визначити, що підтвердить/спростує твердження про внесок	Ефективно фокусується на доказах, які можуть підвищити рівень довіри до твердження. Мінімізує упередженість підтвердження, використовуючи «критично налаштованих користувачів» на етапі тестування. Інтервенція потребує часу, щоб мати помітний ефект. Необхідно дослідити інші потенційні причини. Не підходить для порівняння інтервенцій.
Якісний порівняльний аналіз	Використовується для порівняння декількох випадків і систематичного розуміння закономірностей, пов'язаних з бажаними або небажаними результатами, на основі якісних знань. Може враховувати як складні причинно-наслідкові зв'язки (комбінації факторів), так і «рівнозначність» (множинні причини результатів).	Може ідентифікувати групи причинно-наслідкових факторів у постфактум оцінці. Систематично аналізує докази тематичних досліджень. Найкраще працює з 10-50 випадками. Потребує послідовних даних про те, як ці фактори впливають на результати, і які з них є найбільш успішними в різних тематичних дослідженнях.
Обробка результатів	Збирає докази змін, а потім повертається назад, щоб оцінити внесок у ці зміни. Заохочує участь зацікавлених сторін у режимі реального часу для постійного моніторингу.	Корисний там, де участь у процесі легка, а зацікавлені сторони розрізнені, оскільки він допомагає забезпечити ясність для всіх. Метод є ресурсоемним.

Найбільш значуща зміна	Метод участі для оцінки впливу комплексних інтервенцій. Передбачає збір історій значних змін на місцях і систематичний відбір найбільш значущих з них групами зацікавлених сторін. Інтервенції часто також є спільними.	Корисний, коли неможливо передбачити результати або коли неможливо визначити пріоритетність результатів. Сприяє розумінню між зацікавленими сторонами. Забирає багато часу та ресурсів і потребує потужної фасилітації.
Експериментальні та квазіекспериментальні методи		
Рандомізовані контрольовані дослідження (Randomised Controlled Trials)	Проспективний метод порівняння ефекту втручання з тим, що могло б статися без інтервенції. Рандомізація розподіляє учасників, які отримають або не отримають інтервенцію.	Проспективний характер мінімізує упередженість. Рандомізація враховує відомі та невідомі упередження. Не завжди можливо провести рандомізацію або бути впевненим, що контрольна група не зазнає впливу.
Аналіз часових рядів та різниця у відмінностях (Interrupted time series analysis and difference-in-difference)	Використовує дані часових рядів для перевірки причинно-наслідкових змін у тенденції результатів після інтервенції. Припускається, що тенденції зберуться і за відсутності інтервенції. Метод «різниця у відмінностях» підтверджує це припущення, порівнюючи з тенденціями в контрольній групі.	Надійний метод дослідження, якщо рандомізація неможлива. Контрольна група мінімізує припущення про продовження наявних тенденцій. Проведення дослідження може ускладнюватись, якщо немає чіткого визначення часу проведення інтервенції. Потрібні часові динаміки до і після проведення інтервенції з ретельним врахуванням періоду використання. Контрольну групу може бути важко визначити.

Дизайн розриву регресії (Regression Discontinuity Design)	Змінна відбору розроблена в інтервенції таким чином, що прийнятність залежить від того, чи є особа вище або нижче встановленого порогу (або всередині/зовні межі); очікується, що інші відомі та невідомі змінні осіб, близьких до порогу, будуть розподілені випадковим чином.	Вважається причинно-наслідковим, якщо спостереження по обидва боки від порогу/межі є ймовірно випадковими. Потребує значної кількості спостережень та аналізу чутливості смуги пропускання навколо порогу. Висновки можуть не стосуватися тих, хто знаходиться далі від порогу/межі.
Співставлення показників схильності (Propensity Score Matching)	Статистичний метод для створення групи порівняння, яка відповідає групі інтервенції за всіма відомими релевантними факторами (тими, що впливають як на участь, так і на результати).	Потребує великої кількості даних про учасників і неучасників, щоб бути впевненим у контролі за всіма відомими релевантними факторами. Упередженість виникає, якщо неспостережувані характеристики впливають на участь і результати.
Синтетичні методи контролю (Synthetic control methods)	Використання історичних даних для створення «синтетичного клону» групи, яка отримує відповідні інтервенції. Відмінності між показниками реальної групи та її синтетичного клону можуть бути використані як доказ того, що інтервенція мала ефект. Найчастіше застосовується до інтервенцій, що впроваджуються на місцевому рівні.	Пропонує релевантне порівняння, коли немає інших компараторів. Підходить, коли вже доступні великі обсяги вторинних даних. Може використовуватися на невеликих вибірках. Життєздатний лише тоді, коли можна продемонструвати, що існував зв'язок між поведінкою досліджуваної та контрольної груп у період, що передував інтервенції.

Інструментальні змінні або природні експерименти (Instrumental variables or natural experiments)	Потрібен фактор/інструмент, який впливає на вибір інтервенції, але не впливає на результат. Оцінює граничний вплив залежно від значення інструменту.	Знайти валідний інструмент складно, оскільки багато факторів мають певний зв'язок з результатами. Спонтанні експерименти неможливо спланувати, але іноді до них можна підготуватися.
Хронометраж подій (Timing of events)	Оцінює чистий вплив інтервенції шляхом спільного моделювання часу, коли особа бере участь у інтервенції, і часу, коли змінюється її результат. Чітко припускає, що час залежить як від спостережуваних, так і від неспостережуваних факторів.	Суттєвою перевагою є те, що це дозволяє врахувати неспостережувані фактори, які впливають на відбір. Припускає відсутність ефекту очікування (результатів, на які впливає поінформованість про інтервенцію до того, як вона відбудеться). Є складним і трудомістким в обчислювальному плані. Оцінки не завжди збігаються.
Методи оцінки співвідношення ефективності та вартості		
Аналіз ефективності соціальних витрат	При використанні цього методу порівнюються витрати на впровадження альтернативних способів отримання однакових або подібних результатів.	Дозволяє порівнювати, коли вигоди не можуть бути переведені в грошові одиниці або коли вартість такого переведення є надто високою. Систематично забезпечує порівнянність варіантів. Відсутність вигод у грошових показниках обмежує його цінність порівняно з аналізом витрат і вигод.

Аналіз соціальних витрат і вигод	Кількісна оцінка та монетизація як витрат, так і переваг інтервенцій дозволяє порівнювати їх між собою, навіть якщо вони мають різні показники результату. Може використовуватися для прогнозування з використанням прогнозованих витрат і переваг або застосовуватися після інтервенції в оцінці з використанням даних про результати. Дає змогу отримати цілісне уявлення про варіанти інтервенцій, включаючи широкі фінансові, екологічні та соціальні наслідки.	Може систематично фіксувати короткострокові та довгострокові впливи. Якість результатів значною мірою залежить від наявних даних та здатності монетизувати впливи.
Методи синтезу		
Експрес-оцінка доказів	Систематичний, але прагматично відносно швидкий огляд джерел інформації. Вони можуть використовувати опитування експертів для полегшення цілеспрямованого пошуку даних. Фокус, як правило, відносно вузький.	Корисний для відносно швидкого (близько 3 місяців) аналізу наявних доказів, але вимагає проведення низки якісних досліджень, на основі яких можна зробити висновки. Метод менш ефективний, якщо поставлені дослідницькі питання нелегко співвіднести з наявними доказами. Прозорість є ключовим фактором.

Систематичні огляди	Систематичний метод виявлення, оцінки, вилучення та інтеграції доказів з декількох досліджень. Фокус повинен забезпечити методичний підхід до аналізу всіх даних для відповіді на чітко визначене дослідницьке питання. Мета полягає в тому, щоб зменшити упередженість і забезпечити всебічний огляд досліджень за допомогою п'яти ключових кроків.	Забезпечує комплексне оцінювання наявних доказів. Має суворий підхід до оцінювання та посилення на дослідження. Може бути ресурсномістким і займати багато часу (від шести місяців). Потребує значної кількості доказів для аналізу, тому може бути менш ефективним при використанні у сферах з обмеженою доказовою базою.
Мета-аналіз	Мета-аналіз посилює докази впливу (або відсутності впливу) окремої інтервенції. Статистично інтегрує кількісні результати первинних досліджень для отримання відтворюваних підсумкових оцінок, таких як середній розмір ефекту інтервенції. Може ґрунтуватися на об'єднанні окремих спостережень або середніх розмірах ефекту, отриманих в оригінальних дослідженнях. Інтервенції, що аналізуються, можуть відрізнятися за змістом або способом надання, а дослідження, що їх проводять, можуть відрізнятися за своєю методологією, але ці відмінності можуть бути враховані в аналізі.	Може покращити оцінку розміру ефективності інтервенції або усунути невизначеність між дослідженнями подібних інтервенцій. Якість мета-аналізу залежить від якості окремих експериментальних досліджень. Кількісні вихідні дані повинні бути еквівалентними і достатньо узгодженими. Валідність методу залежить від критеріїв включення. Мета-аналіз квазі-експериментальних досліджень може не враховувати упередженість і фактори, що збивають з пантелику.

Мета-етнографія	Мета-етнографія об'єднує численні індивідуальні життєві досвіди. Оцінювачі відбирають, аналізують та інтерпретують наративні розповіді в рамках досліджень, щоб виявити нові концепції та ідеї в різних дослідженнях.	Дозволяє оцінювачам або розширити загальні концепції, або пояснити суперечливі відмінності в текстах, або створити картину предмета дослідження на основі низки різних наративних оповідей. Якість залежить від якості оригінальних досліджень, а валідність - від критеріїв включення.
Реалістичний синтез	Цей метод поєднує методи систематичного огляду з теорією реалістичного оцінювання, щоб пояснити результати втручання на основі огляду літератури. Його часто використовують для оцінки складних політик, що базуються на складних умовах, оскільки це структурований метод для розуміння основних взаємозв'язків у втручанні - «контекст-механізм-результат».	Враховує відмінності між контекстами та планами досліджень. Широкі концепції методу є специфічними для інтервенції та контексту, тому їх нелегко відтворити або стандартизувати. Вимагає від дослідника знання контексту втручання та розуміння його реалізації.

Методи вимірювання впливу політики на її бенефіціарів

Контрольоване рандомізоване дослідження	При застосуванні цього методу утворюється дві групи осіб: в одній групі впроваджуються зміни, передбачені політикою (досліджувана група), в іншій - ні (контрольна група). Розподіл між групами відбувається випадковим чином. Важливо, щоб ці дві групи були порівнянними, тобто між учасниками не було значного розриву (соціального, вікового, тощо). Ефект від політики	Високий ступінь внутрішньої валідності Результати цього методу мають інтуїтивний характер, надаючи політичним діям та громадськості силу переконання. Проте варто мати на увазі, що при застосуванні цього методу можливі джерела зміщення: зміни в поведінці контрольної групи в результаті експерименту; відмова деяких членів тестової групи від участі в експерименті (нон-комплаєнс).
--	---	--

	буде вимірюватися різницею між середнім значенням досліджуваної змінної (наприклад, заробітної плати) в досліджуваній групі та середнім значенням тієї ж змінної в контрольній групі.	Проведення такого дослідження може бути високовартісним, адже необхідно забезпечити певний розмір вибірки, щоб забезпечити значущість результатів. Часові рамки, в яких проводиться дослідження, іноді занадто довгі порівняно з вимогами осіб, які приймають політичні рішення. Можуть існувати етичні проблеми, пов'язані з введенням дискримінації між учасникам двох груп.
Метод різниці в різницях	Обирається дві групи осіб. До першої входять особи, які не скористалися послугою, до другої - ті що скористалися. За ними ведеться спостереження до та після впровадження політики. Причинно-наслідкова різниця впровадженної послуги виводиться шляхом ідентифікації різниці між ситуацією в досліджуваній групі після реформи і до неї, мінус різниця між ситуацією в контрольній групі після реформи і до неї.	Перевагою цього методу є сильна внутрішня валідність результатів. Також вказану різницю легко оцінити за допомогою існуючого статистичного програмного забезпечення. Незважаючи на це результати дослідження можуть потенційно мати обмежену зовнішню валідність. Варто також відзначити відсутність спільної тенденції між основною та контрольною групами. Застосування вказаного методу можливе лише за наявності політичного шоку, який впливає лише на частину населення.

Дизайн розриву регресії	Цей метод використовує той факт, що участь у політиці залежить від порогового значення, яке визначає участь у програмі. Він ґрунтується на припущенні, що особи, близькі до порогового значення, є статистично порівнянними і відрізняються лише тим, чи беруть вони участь у програмі, чи ні. Потім метод полягає в порівнянні результатів учасників і неучасників, які знаходяться поблизу порогу участі.	Перевагою цього методу є сильна внутрішня валідність результатів. Проте можуть виникнути проблеми з обмеженою зовнішньою валідністю. Варто зазначити, що при застосуванні цього методу можливе маніпулювання порогом з боку бенефіціарів (наприклад, заниження доходу для отримання права на допомогу). Застосування цього методу можливе тоді, коли оцінювана політика передбачає існування порогу, що визначає участь у програмі.
Метод інструментальних змінних	Цей метод використовує змінну, яка статистично корелює зі змінною програми, але не корелює зі змінною результату. Коли це так, зміни у державному втручанні, викликані інструментом, дають змогу визначити вплив втручання на зміну результату. Тоді підхід до оцінки складається з регресії змінної програми на приладі, а потім використання оцінки, отриманої в рівнянні, що пов'язує змінну результату з ефектом програми.	Результати, отримані від застосування вказаного методу, мають сильну внутрішню валідність. Також застосувати цей метод досить просто з використанням існуючого статистичного програмного забезпечення. Застосування вказаного методу можливе за наявності однієї або більше змінних, що корелюють зі змінною програми, але не зі змінною результату.

Метод зіставлення	Цей метод полягає у створенні "пар" осіб, які скористались програмою, передбаченою політикою, та тими, хто нею не скористався, зі схожими спостережуваними характеристиками, які можуть спільно впливати на участь у програмі та змінну результату (наприклад, вік або науковий ступінь у випадку оцінки впливу навчання на заробітну плату). Потім складається коефіцієнт схильності, який базується на ймовірності взяття участі у програмі для кожної особи з урахуванням її індивідуальних характеристик. Зіставлення полягає в асоціюванні з кожною особою, яка скористалась програмою, однієї або декількох осіб, які нею не скористались, з подібним показником схильності. Сформована таким чином група осіб, які не скористались програмою, представляє контрфактичну ситуацію, а причинно-наслідковий ефект визначається як різниця між середніми значеннями змінної результату в цих двох групах.	Використання вказаного метода дає можливість оцінити вплив втручання на підгрупи населення (наприклад, молодь, некваліфіковані кадри), щоб покращити адресність політики. Вказаний метод досить легко застосовувати за допомогою існуючого статистичного програмного забезпечення. Проте метод зіставлення має обмежену внутрішню валідність, адже результати є достовірними лише за умови відсутності неспостережуваних змінних, які можуть спільно впливати на участь у програмі та змінну результату. Також застосування цього методу є можливим за наявності однакових значень балів схильності у осіб, які скористались програмою.
-------------------------------------	---	---

Порівняльна таблиця звітів з аналізу регуляторного впливу

Країна/інституція в якій готується звіт	Європейська Комісія (звіт з оцінки впливу)	Естонія (намір розробки)	Франція (заява про вплив)	Сполучене Королівство (оцінка регуляторного впливу)	Нова Зеландія (заява про регуляторний вплив)	Україна (аналіз регуляторного впливу)
Питання які розкриваються в звітах						
Визначення проблеми	Вступ. Опис політичного та правового контексту	Проблема, цільова група і цілі. Поточна ситуація дослідження і аналіз	Опис поточної ситуації	Опис проблеми	Який контекст стоїть за політичною проблемою і як очікується розвиток статус-кво?	Визначення проблеми
	У чому полягає проблема та чому вона є актуальною?				У чому полягає проблема?	
	Чому ЄС повинен вжити відповідних заходів?					
Формування цілей	Які цілі повинні бути досягнуті?		Цілі, що переслідуються	Цілі втручання	Які цілі переслідуються у зв'язку з політичною проблемою?	Цілі державного регулювання
Опис альтернативних варіантів політики та їх порівняння	Які існують способи досягнення поставлених цілей?	Можливі нерегулярні вирішення проблеми	Виклад альтернативних варіантів, що супроводжується аргументацією, щодо	Опис запропонованих варіантів втручання	Які критерії будуть використовуватися для порівняння варіантів зі статус-кво?	Визначення та оцінка альтернативних способів визначення проблеми

	Який вплив матимуть різні варіанти політики і на кого вони матимуть вплив?	Можливі регуляторні вирішення проблеми	його відхилення чи прийняття	Короткий опис довгого списку та альтернативних варіантів	В яких межах будуть розглядатися варіанти?	Вибір найбільш оптимального альтернативного способу досягнення цілей
	Які варіанти розглядаються?					
	Як співвідносяться між собою різні способи досягнення цілей?				Як ці варіанти порівнюються зі статус-кво/контрфактичним станом речей?	
Опис обраного варіанта політики	Найкращий спосіб досягнення цілей.	Попередній аналіз впливу регуляторних можливостей та значущість впливу.	Аналіз впливу обраного варіанту	Опис та оцінка впливу обраного варіанту в конкретних сферах	Який варіант, найімовірніше, найкраще вирішить проблему, відповідатиме цілям політики та забезпечить найбільші чисті вигоди?	Механізми та заходи, які забезпечать розв’язання визначеної проблеми
					Чи збігається варіант, якому міністр надає перевагу в документі Кабінету Міністрів, з варіантом, якому агентство надає	

					перевагу в заяві про регуляторний вплив?	влади чи органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи, які повинні проваджувати або виконувати ці вимоги
					Якими є граничні витрати та вигоди варіанту, якому надається перевага в документі Кабінету Міністрів	
					Як буде реалізовано пропозицію?	Обґрунтування запропонованого строку дії регуляторного акта
Планування моніторингу та оцінки	Як буде здійснюватися моніторинг та оцінювання впливу?	Пропонована правова норма та план її розробки		Планування моніторингу та оцінки впливу	Як буде здійснюватися моніторинг, оцінка та рецензування заявки?	Визначення показників результативності дії регуляторного акта
						Визначення заходів, за допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності дії регуляторного акта

Результати консультацій зі стейкхолдерами		Поточна ситуація дослідження і аналіз (можуть вказуватись у зазначеному розділі в разі проведення)	Результати консультацій зі стейкхолдерами		Які консультації були проведені	
Мінімізація адміністративних та комплаєнс-витрат для бажаного варіанту				Мінімізація адміністративних та комплаєнс-витрат для бажаного варіанту		